

הישיבה המאה-ושמונים-וארבע של הכנסת השתיים-עשרה

יום רביעי, י"ג בסיוון התש"ן (6 ביוני 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. הצעה לסדר

רק לפני חודש ציינו כאן מלאות 45 שנה לתבוסת גרמניה. מעל כמה זו ציטטתי את המושל הגרמני של פולין, ד"ר הנס פרנק. שאמר כי "אלף שנים תחלופנה וחרפת גרמניה לא תימחה". המרצחים עצמם חושבים כך, והנה בית-הלורדים בכריסטינה כבר סולח. זה כואב. שוב סוחרים בדם היהודי, והלורדים הכריטיים אינם מבינים כי החלטה זו עלולה לפגוע גם בהם.

על סמך ניסיונו של העם היהודי וניסיוני האישי אני רוצה לחזור ולומר, כי הדם היהודי לא יהיה הפקר. הניסיון הוכיח שרצח של יהודים פותח פתח גם לרצח של בני-עמים אחרים.

אני בטוח כי הכנסת, על כל סיעותיה וגוניה, מזדהה עם הדברים שנאמרו כאן. דברים אלה יועברו עוד היום לנשיא בית-הלורדים ולנשיא הפרלמנט הכריטי.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): אני מציע למסור את זה גם לגברת תאצ'ר.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההצעה של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין מתקבלת. נעביר עותק גם לגברת תאצ'ר.

שבח וייס (המערך):

ברשותך, משפט אחד. כיוון שאני העליתי את ההצעה לסדר והתגובה שלך מאוד מרשימה והיא בוודאי משקפת את עמדת כל הבית, אני רוצה להציע את הפרוצדורה שהצעה, התשובה וההודעה שלך כשם כל הכנסת יועברו לאן שיועברו, בתקווה שזה ישיע, מה גם שמרגרט תאצ'ר כבר ציינה הבוקר, שהיא עומדת בתוקף על כך שהפרלמנט יאשר את זה מחדש. אני מודה לך מאוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לך על התוספת שהבאת כאן, ואכן כך ייעשה, על דעת הכנסת כולה. תודה רבה.

ב. שאלות בעל-פה

האם זה נכון? אם כן — מדוע לא יוזמן נלסון מנדלה לבקר בישראל?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר החוץ, בבקשה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התשובה היא: אכן, זה נכון, הוא לא הזמן, אבל אנחנו שוקלים את הזמנתו ונעשה זאת בעת המתאימה.

אני מוכרח להוסיף, שאנו עוקבים באהדה אחר ההתפתחויות בדרום-אפריקה והמדיניות של הנשיא דה-קלרק,

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

אני מברך את חסידי אומות העולם מפולין ומליטא, אשר יושבים כאן ביצע ומכבדים אותנו בנוכחותם.

הצעה לסדר לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, כפעם הראשונה מאז תום מלחמת-העולם השנייה משתמש בית-הלורדים בסמכותו לבטל חוקים שנחקקו בבית-הנבחרים האנגלי, על-מנת לפסול חוק המאפשר שפיטה של פושעים נאצים. זאת ועוד, הפסילה היתה בקולותיהם של 207 נגד 74. אוי לאותה בושה.

לאנגליה יש זכויות היסטוריות לא מעטות במיגור האימה ההיטלראית, בעיקר בשל עמדתו של וינסטון צ'רצ'יל, אך רובך עליה אות קין של אדישות לגורל הקורבנות היהודים של הנאצים, כאשר ערב המלחמה, בשעתה ואחריה היא סגרה את חוף המבטחים של ארץ-ישראל בפני פליטי השואה.

המעשה הזה של בית-הלורדים הוא כתם נוסף על מצחה של אנגליה. לא ייתכן שבית-הנבחרים של ישראל החופשית לא יגיב תגובה של ממש, תגובה של גינוי וקריאה לאישור מחדש של החוק בבית-הנבחרים, כדי שיתאפשר להביא לדין פושעים נאצים.

אודה לך אם תאפשר דיון בנושא זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יישר כוחו של חבר הכנסת שבח וייס שהעלה את הנושא הכאוב של החלטת בית-הלורדים הכריטי. חבר הכנסת שבח וייס הוא אומנם ניצול השואה, אך לא רק אלה ששרדו מן התופת הם ניצולי השואה. כל העם היהודי ניצל מן השואה.

אנו, שהיינו שם, אנו אודים מוצלים מאש, ומשמשים רק לפה לאלה שאינם יכולים עוד לדבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: שאלות בעל-פה. סגן שר החוץ ישיב על שאלתא של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. בבקשה, חבר הכנסת רובינשטיין.

291. הזמנת נלסון מנדלה לבקר בישראל

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — ישינה):

בריאיין שפורסם בעיתון "ידיעות אחרונות" ביום 21 במאי 1990, בעמוד 18, אמר נלסון מנדלה, שמעולם לא הזמן לבקר בישראל, עד היום.

רצוני לשאול:

דן תיכון (הליכוד):
מנין אתה יודע? אתה חושב שעל כל דבר אפשר לדבר?

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, בבקשה.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אדוני סגן שר החוץ, אני לעומת עמיתי, חושב שבשלב זה יהיה זה משגה להזמין את נלסון מנדלה.

לפני שנים מספר, כשביקרתי בדרום-אפריקה, בשיחות שהיו לי עם אנשי הממשל, אמרתי להם, ששחרור נלסון מנדלה הוא אחד הדברים החשובים שהם צריכים לעשות. אבל, אם שעשינו כלפיו את המחוות הגדולות ביותר, והוא משתלח בנו בצורה הקשה ביותר, מדוע להזמין אותו למדינת ישראל? כדי שכאן הוא ימצא את הבמה הנאותה כדי להתקיף אותנו, לחרף ולגדף אותנו?

אם אכן תצליחו להגיע להבנה שהוא לא יתקוף את מדינת ישראל בכואו לבקר, אני אהיה אחד מאלה שיצדרו בכיקורו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אדוני סגן שר החוץ, בבקשה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
לגבי שאלותיהם של חברי הכנסת רובינשטיין וגולדשטיין, אני חוזר ואומר: לא קיבלנו החלטה בנדון. אנחנו שוקלים את האפשרות. נודיע על החלטתנו, אם נקבל החלטה, בעת המתאימה.

לגבי שאלתו של חבר הכנסת רענן כהן: אין זה נכון שאין לנו קשרים ושלא טיפחנו קשרים עם המנהיגות השחורה. אני יכול לבשר לך, שאדם מיוחד בשגרירות ישראל בדרום-אפריקה, שזה תפקידו, מקיים כבר כמה שנים קשר רצוף עם הארגונים השונים, והם רבים, עם הארגונים השונים של השחורים בדרום-אפריקה. אולי גם ידוע לך, שיש לנו תוכניות שונות שבמסגרתן אנו מביאים הנה שחורים מדרום-אפריקה, מאמנים אותם, מלמדים אותם, מכשירים אותם בתוכניות שונות. התשובה על שאלתך היא: אנחנו עושים זאת.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

גם אחר הנסיעות שלו ושל מר מנדלה כרחבי העולם, ועכשיו — אחר הביקור הצפוי בארצות-הברית.

אם היתה אצל רבים מאתנו הערכה למאבק, או לעמידה של מר מנדלה במהלך שכתו ככלא במשך שנים ארוכות, הרי התאכזבו מאוד מהתנהגותו עם יציאתו מהכלא. בלוסקה בירת זמביה הוא נפגש והתחבק עם נציג אש"ף, ולאחר מכן באדיס-אבבה ובמקומות אחרים, ועכשיו כלוב הוא נפגש עם כמה מנהיגים, הקיצוניים ביותר בעולם הערבי. הוא אימץ, לפחות בהצהרות, את ההשוואות הנלוות לגבי דרום-אפריקה, או האפרטהייד, ומדיניות ישראל, אני מקווה שהוא יודע שאנחנו נלחמו שנים ארוכות באפרטהייד, ובכלל הקבלה הזאת איננה רלבנטית.

מעבר לזה אני מוכרח לומר, שאנו מנסים להנחיל לו באמצעים שונים — להגיע אליו ולהכיר לו, שהתמונה שהוא מצייר לגבי ישראל פשוט איננה נכונה, ונעשה כמיטב יכולתנו כדי לתקן אותה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני סגן שר החוץ, גם אני מסתייג מדברים שאמר נלסון מנדלה, בעיקר מחיבוקו התמוה עם שליט לוב מועמר קדאפי. אבל שאלתי היא: מדוע לא תכריז כאן, דווקא בשל הדברים שאמרת, שממשלת ישראל מזמינה את נלסון מנדלה, כדי להעמיד אותו על טעויותיו, ומדוע לא נסיק מכך מסקנות, שבמשך שנים היתה ממשלת ישראל מזוהה עם המשטר בפרטוריה, למרות הסתייגויות מילוליות מהאפרטהייד? ומדוע לא תסיק גם אתה, שהזדהות זו תרמה תרומה שלילית ליחסיה של ישראל עם הרוכ השחור בדרום-אפריקה?

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן, ואחרי — לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

רענן כהן (המערך):
אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר החוץ, האם לא היה זה משגה, שבמשך שנים רבות לא ניסתה ישראל ליצור ערוץ נוסף בינה לבין המנהיגות השחורה?

ג. שאלות ותשובות

3. האם דרשה ממשלת ישראל ממשלת גרמניה המערבית נקיטת צעדים למניעת תופעות דומות בעתיד?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ידוע לנו כי בינואר אכן הושחתו מצבות בבית-העלמין "לגנפלדה" בהמבורג.
2. בעקבות הגשת תלונה של הקהילה היהודית בהמבורג ב-23 בינואר, התנהלה חקירה של משטרת המבורג. החקירה לא העלתה כל עדות לכך שמדובר בהשחתה על רקע פוליטי או ניאור-נאצי. המשטרה סבורה שמדובר במעשה קונדס של ילדים.

3. שגרירות ישראל בכון פנתה בנדון לגורם המתאים ברפ"ג — רפובליקה פדרלית גרמנית — הסנטור לענייני פנים

היו"ר ד' שילנסקי:
סגן שר החוץ ישיב על שאלותיו.

2007. חילול בית-העלמין היהודי בהמבורג
חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את שר החוץ ביום ט"ז באדר התש"ן (13 במרס 1990):

בעיתון "יום השישי" מיום כ"ח בשבט התש"ן (23 בפברואר 1990) פורסם, כי בית-העלמין היהודי הישן "לגנפלדה", בעיר המבורג שבמערב-גרמניה, חולל, ומצבות רבות נופצו.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?
2. האם פנה משרד החוץ לממשלת גרמניה המערבית כדי לברר אם נעשתה חקירה בעקבות המקרה, ומה היו תוצאותיה?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-4. א. בריון בוועדת המנכ"לים ליחסים כלכליים בין-לאומיים, בראשות מנכ"ל משרד האוצר, ב-24 בדצמבר 1989, הוחלט כדלקמן: "לאשר ייבוא רכב 'הונדה' תוצרת ארצות-הברית, וזאת בשלושה תנאים: א. היבוא יעמוד בתנאי מקור לפי הסכמי הסחר עם ארצות-הברית; ב. הייבוא יעמוד בתנאי משרד התחבורה לקבלת רישיון ייבוא רכב; ג. היות שהרכב המיוצר בארצות-הברית כולל מכלולים וחלפים מתוצרת חברת-האם ביפן, והיות שהחברה נכנעה בעבר לחרם הערבי, על היבוא להניח את דעת הממשלה בצורה מפורשת, כי תהיה בעתיד אספקה סדירה גם של המכלולים והחלפים המיוצרים ביפן". ההחלטה נתקבלה פה אחד על דעת נציגי משרד החוץ, האוצר, תעשייה ומסחר, תחבורה, משפטים וכלכלה, שהשתתפו בישיבה.

ב. במכתבו של סגן נשיא "הונדה" — ארצות-הברית למשרד התחבורה, מ-27 במרס, שהועבר למזכיר הממשלה עליידי שגריר ארצות-הברית בישראל, מר ויליאם כראון, נטלה על עצמה חברת "הונדה" — ארצות-הברית" התחייבות לספק חלפים לתקופת שבע שנים מכל המקורות, לרבות חלפים המיוצרים ביפן. כמ"כ עמדה החברה בתנאים אחרים שנקבעו בהחלטת ועדת המנכ"לים, כנאמר לעיל.

ג. ההמלצה לאשר ייבוא מכוניות "הונדה" נתקבלה פה-אחד בוועדת המנכ"לים ליחסים כלכליים בין-לאומיים. שר התחבורה אישר בתור הרשות המוסמכת ייבוא ארצה של מכוניות "הונדה" תוצרת ארצות-הברית.

2120. קומיקס על האינתיפאדה בכריטיניה

חבר הכנסת מ' כריזהר שאל את שר החוץ ביום ג' בניסן התש"ן (29 במרס 1990):

באחרונה פורסמו בעיתונות ידיעות על סיפורים מהווי האינתיפאדה המתפרסמים במגזין קומיקס בכריטיניה. בסיפורי קומיקס אלו מתוארים חיילי צה"ל כקלגסים והפלשתנים — כאנשים הגונים הנרחפים למעשי טרור כמוצא האחרון שלהם מההשפלה.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך לקיומם של פרסומים אלה?
2. האם מנסה משרדך למנוע או לאזן פרסומים כאלו?
3. האם מקיים משרד החוץ הסברת נגד?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. נציגויות ישראל ברחבי העולם שוקדות על איסוף חומר תעמולה עוינת ומעבירות את החומר הזה לידיעת משרד החוץ. מחבר, שלפני כמה חודשים אכן התפרסמה בכריטיניה, בעיתון מצויר הקשור לארגון "אמנסטי", סדרת ציורים בגנות חיילי צה"ל. שגרירותנו מחתה על כך הן בפני מערכת העיתון והן בפני "אמנסטי".

2. אין כל אפשרות למנוע כליל פרסומים כאלה בארצות תבל, לרבות בכריטיניה. עם זאת פועל משרד החוץ באופן שוטף לאיזון תופעות שליליות כאלו, וזאת על-ידי הפצת חומר הסברה בכתב וחומר אודיו-ויזואלי באמצעות הנציגויות וגורמי הסברה מקומיים הקשורים עמן.

בהמבורג. הסנטור ציין את חומרת המקרה על רקע האחריות ההיסטורית של העם הגרמני ועל רקע הפגיעה בכיבוד המתים. בעקבות פניית השגרירות ביקש הסנטור ממשרת המבורג לבדוק שנית אם אומנם אין נקודות אחיזה המוכיחות השחתה על רקע פוליטי.

2063. אשרור האמנה נגד אפליית נשים

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר החוץ ביום כ"ג באדר התש"ן (20 במרס 1990):

ישראל חתמה על האמנה בדבר ביעורן של כל צורות האפליה נגד נשים ביום 17 ביולי 1980.

ברצוני לשאול:

1. האם אשררה ישראל את האמנה? אם לא — מדוע?
2. האם יש ככוונת ישראל לאשרר את האמנה, ומתי?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

1. ישראל חתמה על האמנה ביום 17 ביולי 1980, ואנו מעוניינים לאשררה. עד כה טרם אושררה האמנה, כי יש לבדוק תחילה את תיאומה לחוק הפנימי, והנושא נמצא בבדיקה במשרד המשפטים. נראה שרוב ההוראות של האמנה תואמות את החוק, אך בכמה נושאים יהיה צורך לתקן חוקים מסוימים. זה תהליך ממושך.

2. לכשיסתיים ההליך המשפטי הדרוש, ניתן יהיה לאשרר את האמנה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — ישינוי):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר החוץ, עשר שנים אינן זמן מספיק כדי לברוק את העניין של תוקפה המשפטי של האמנה והתאמתה לחוקים הפנימיים של ישראל?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

בחלק מהמקרים, חבר הכנסת רובינשטיין, שאתה בוודאי אמון עליהם יותר ממני, ודאי שאין זה זמן מספיק, אבל, אני לא אכחיש שיש פה בעיה מיוחדת. כשמדובר באמנה של האו"ם — ככל מה שקשור לאו"ם אנחנו זריזים ביותר. אפילו נושאים שהם לכאורה נקיים ממוטיבציה פוליטית שלילית, אנחנו מגלים בהם כל מיני בעיות.

לגופו של עניין, יש פה פשוט בעיה של תיאום החוק הפנימי עם החוק החיצוני, וזה דורש זמן. אנחנו ננסה להחיש את התהליך.

2082. ייבוא מכוניות "הונדה"

חבר הכנסת ש' דיין שאל את שר החוץ ביום א' בניסן התש"ן (27 במרס 1990):

כאמצעי התקשורת פורסם, כי איש משרד החוץ ביקש למנוע ייבוא מכוניות "הונדה" מארצות-הברית לישראל, וכי צעדו זה עורר תרעומת קשה.

ברצוני לשאול:

1. מה היתה עמדת משרד החוץ באשר לייבוא מכוניות "הונדה" לישראל?
2. האם היתה פעילות עובדי משרדך בעניין זה על דעתך?
3. מה היו מניעיהם של עובדי משרדך?
4. האם שנים משרד החוץ את עמדתו? אם כן — מדוע?

המדינות. על-פי הסכם זה יחלו טיסות סדירות בין שתי המדינות בחודש הקרוב, ובכוונתי לאשר את ההסכם, אם ייפתרו עד אז כל הבעיות הנמצאות עתה בטיפול.

במקביל מתנהל משא-ומתן לקשירת יחסים דיפלומטיים בין שתי המדינות.

מובן מאליו, שיחסנו לגרמניה המזרחית לא יכול להיות זהה ליחסנו ליתר מדינות מזרח-אירופה.

2058. בדיקת רשיון הנהיגה של עולה חדש

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר התחבורה כיום כ"ג באדר התש"ן (20 במרס 1990):

העיתון "מעריב", מיום כ"ז בשבט התש"ן, מדווח על עולה חדש שעלה וברשותו רשיון נהיגה לקטגוריות ב' וג'. רשיונו נלקח לבדיקה לשלושה חודשים, בלי שקיבל תמורתו רשיון זמני. בסיום הבדיקה הוא קיבל רשיון נהיגה ישראלי, אך נשללה ממנו ההרשאה לנהוג משאית (סוג ג'). מנהל אגף הרישוי במשרד התחבורה, מר רפי בן-חור, הסביר, כי בדיקת הרשיון הזר נחוצה משום שהחלפתו ברשיון ישראלי היא תנאי לקבלת פטור ממכס לרכישת רכב, וכי לשם קבלת רשיון מסוג ג' יש חובה במבחן מעשי בארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים על מדיניות המשרד, על בדיקת הרשיון ועל דרישת מבחן מעשי לקטגוריה ג', כמפורט לעיל נכונים?

2. אם כן — האם לא ניתן רשיון זמני לעולה בזמן שרשיונו המקורי נבדק, ומדוע?

3. מבחן מעשי הוא מכשול קשה לעולה חדש, שפרנסתו תלויה ברשיון. מדוע לא יכיר המשרד ברשינות מסוג ג' של מדינות זרות?

4. האם השר שותף למדיניות המחיבת קיומו של רשיון נהיגה ישראלי כתנאי למתן פטור ממכס על רכישת רכב? אם לא — מה עושה המשרד כדי לשנותה?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הרישוי אכן בודק את אמינותם של רשיונות הנהיגה המוגשים לו בבקשה להמרתם. מנתוני חודש מאי עולה, כי מתוך 1,309 רשיונות נהיגה של עולים מברית-המועצות שנבדקו, 90 רשיונות חשודים כמוזיפים או דושיים בבדיקות מיוחדות.

משרד הרישוי ממיר את הרשיונות לאחר בדיקה מהירה ככל שניתן. הבדיקה היסודית נחוצה משיקולי בטיחות וכדי למנוע הונאה במקרים מיוחדים.

2. עולה חדש רשאי להמיר את רשיון הנהיגה עד שלוש שנים מיום עלייתו ארצה, והוא רשאי לנהוג בארץ במשך שלושה חודשים עם רשיון נהיגה זר.

3. מטעמים מובנים יש הקפדה מיוחדת להמרת רשיון לרכב מקצועי. נוהג זה מקובל במדינות רבות בעולם ונתקבל לאור בדיקה מקצועית שנערכה בנושא זה לפני שנים אחדות. לגבי כל רשיון נהיגה לרכב מקצועי, כגון משא עד 15 טונות, משא מעל 15 טונות, גורר ורכב ציבורי, נדרש כל עולה המבקש להמיר את רשיון הנהיגה לעמוד בתנאים נוספים כתנאי להמרה. לרכב משא הנהיגים חייבים בנוסף במבחן מעשי. לרכב ציבורי הם נדרשים לעמוד בקורס עזרה ראשונה, קורס לכיבוי

3. פעילותנו בתחום ההסברה בקרב כתי-ההספר והנוער בכריטינה היא ענפה מאוד, ואנו נעזרים במלאכה זו, בין היתר, בעבודתה הברוכה של BIPAC.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן שר החוץ, אני מודה לך מאוד. אני מומין את שר התחבורה לעלות לדוכן ולהשיב על שאלתו.

1965. חילול שבת ליד רחבת הכותל

חבר הכנסת א' מזרחי שאל את שר התחבורה כיום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

בעיתון "המוריע" מיום כ"ד בשבט התש"ן (19 בפברואר 1990) פורסם, כי אוטובוס של חברת "אגד" גרם לחילול שבת גדול ליד הכותל המערבי, כאשר הביא מטיילים מחיפה וחנה ליד רחבת הכותל, כתחנת קו מס' 1, דבר שנאסר בזמנו על-ידי משרד התחבורה.

ברצוני לשאול:

1. האם נערך במשרדך בירור לגבי נושא זה, ואם כן — מה הוא העלה?

2. מה בדעתך לעשות כנודן?

שר התחבורה מ' קצב:

1. מדובר על נהג כנסיעה מיוחדת, שנכנס לרחבת הכותל המערבי בניגוד לתמרוק המוצב במקום. הנהג קיבל דוח מהמטרה על עבירה זו, והמקרה דווח לחברת "אגד" — לנקיטת צעדים משמעתיים.

2. הסדרי התנועה באזור הכותל המערבי אינם מאפשרים מעבר רכב מהרובע היהודי לאזור רחבת הכותל. בעקבות המקרה הוחלט להציב שלט נוסף במקום מטעם "אגד", המבהיר לנהגי "אגד" כי הכניסה מותרת רק לנהגי קו מס' 1 וקו מס' 2. כמו-כן פנה משרד התחבורה למטרת ישראל בבקשה להגביר את הפיקוח במקום.

2030. הסכם תעופה בין ישראל למזרח-גרמניה

חבר הכנסת א' גור שאל את שר התחבורה כיום ט"ז באדר התש"ן (13 במרס 1990):

לפי הידיעה שפרסמה סוכנות עית"ם ביום 2 במרס 1990 נודע, כי אתה משהה את חתימת הסכם התעופה בין ישראל למזרח-גרמניה בשל המשמעויות החמורות, כדברייך (לפי לשון הידיעה), שיש לאיחוד גרמניה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. האם מתכוון השר לחתום אלתר על ההסכם ובכך לאפשר תנועת נוסעים סדירה בין שתי המדינות?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מינהל התעופה האזרחית במשרד התחבורה ניהל, בהתאם להנחיותי, שיחות עם רשויות התעופה של מזרח-גרמניה במגמה לערוך הסכם תעופה בין שתי המדינות. רשויות התעופה של שתי המדינות ניהלו את המשא-ומתן במועד שייקבע מאוחר יותר ביניהן.

2. ביום 15 בפברואר 1990 נחתם הסכם מסחרי בין חברות התעופה "אל על" ו"אינטרפלוג" — חברת התעופה הלאומית של מזרח-גרמניה, שאושר על-ידי רשויות התעופה של שתי

1. שביתת מורי הנהיגה הסתיימה.

2. עם סיום השביתה נפגשתי עם נציגי ארגון מורי הנהיגה, וכן מנכ"ל משרדי ומנהל אגף הרישוי נפגשו עמם, והושג סיכום חיובי להמשך העבודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני שר התחבורה, אני מודה לך. אני מזמין את שר הבינוי והשיכון להשיב על שאלותי.

1793. דירה לאלמנת מלחמה

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר הבינוי והשיכון כיום "שבט התש"ן (5 בפברואר 1990):

הגברת ח"ש (שמה המלא מופיע במקור), אלמנת מלחמה חולה ובודדה, נענתה בשלילה על בקשתה לשכור דירת חדר וחצי בשכונת "עמיגור" בכרמיאל. האלמנה נדחתה במשך תקופה ארוכה על-ידי הגברת ע"ב (שמה המלא מופיע במקור) ממשרד השיכון בנצרת-עילית, עד אשר היא נתנה לה תשובה: "אין לך זכות משום שאת בודדה".

ברצוני לשאול:

1. האם אלמנת מלחמה בודדה אינה זכאית לשכור דירה של חדר וחצי?

2. מה ברעת השר לעשות לגבי מקרה זה?

3. האם התייחסו לגברת ח"ש כולזול ובסחבת במשרד השיכון בנצרת-עילית? אם כן — מדוע?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. בדיקת הנושא במשרדי מעלה, כי המידע שבידי חבר הכנסת בן-אליעזר אינו מדויק. האשה הבודדה אשר ביקשה לשכור דירה ציבורית בנצרת בשכירות מסובסדת היא בעלת דירה משלה בתל-אביב. לפיכך, ועל-פי הקריטריונים הנהוגים בנסיבות כאלה, הועמדה לרשותה דירה בנצרת בתנאי שכירות חופשית.

1814. שיקום שכונת ביפו

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הבינוי והשיכון כיום "שבט התש"ן (5 בפברואר 1990):

לפני כשנה פנו אליך תושבי "לב יפו" בבקשה לשלב את אזורם בתוכנית שיקום השכונות מכחינה פיסית (לאחר שבשנת 1987 צורפו למסגרת השיקום החברתי של שכונת יפו). במקום קיימת קבוצת תושבים, הרוצה להמשיך לחיות בו.

ברצוני לשאול:

1. מה הן התוכניות לגבי שכונת "לב יפו"?

2. האם היתה התייחסות להצעות התושבים, והאם ניתנו להם תשובות לגבי עתידם בשכונה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

גבולות השיקום הפיסי ביפו אינם חופפים את גבולות השיקום החברתי בגלל השוני שבין השכונות וייחודיות הבנייה בהן. מטעמים אלה התגלה צורך בטיפול שונה מהמקובל בצד הפיסי של השיקום, והוא מתבצע בשלב זה בשכונת עגמי.

כדעתנו לכתוח אפשרות להרחבת גבולות השיקום הפיסי ולהכללת קטע נוסף בו לקראת שנת התקציב הבאה.

אש, מבחן עיוני ומבחן מעשי. יצוין, כי בחלק ממדינות ארצות-הברית לדוגמה, כל המרה של רשיון נהיגה מכל סוג מחייבת בחינה מעשית, או עיונית, או שתיהן.

4. אין משרד התחבורה שותף להחלטה ולנהוג של המכס לקשור מתן פטור ממכס על רכישת רכב להמרת רשיון הנהיגה. לדעתנו, יש לנתק את הקשר בין ההחלטה על המרת הרשיון לבין מתן פטור ממכס. משרדי פנה בנדון למנהל המכס בבקשה לבחינה מחודשת של המדיניות בנושא, דבר שמקשה ממילא גם על עבודת המשרד ומהווה טרדה וטורח לעולים החדשים.

חשוב לציין שהממשלה בישיבתה ביום 14 במאי 1990 החליטה על ביטול הפטורים ממסים הקיימים כיום לעולים חדשים על רכב ועל מתן מענק כספי כתחליף לפטורים אלו לכל זכאי.

2143. ביטול מכסים על חלקי רכב

חבר הכנסת יא' לוי שאל את שר התחבורה ביום ג' בניסן התש"ן (29 במרס 1990):

מעט לעת עולה הרעיון לבטל מכסים על חלקים חיוניים לרכבים, כמו מזגנים.

ברצוני לשאול:

1. האם החלו המכסים על מוצרים מסוימים?

2. האם יוזם משרדך הפחתת מכסים?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המכס על כל חלקי חילוף לרכב שמקורם בארצות-הברית ובארצות השוק המשותף בוטל כליל.

מס הקנייה על חלקי הרכב הבטיחותיים והמסייעים לבטיחות המיובאים ארצה — בוטל, ובכלל זה גם המס על מזגני אוויר לרכב.

2. משרד התחבורה יוזם הפחתת מיסוי לגבי חלקים ואביזרים המותקנים כהליון הייצור בתוך הרכב על-פי התפתחויות טכנולוגיות חדישות ברכב להגברת הבטיחות.

ועדה שהקמתי עם שר האוצר בבדיקת שינוי שיטת המיסוי על רכב גיבשה את המלצותיה במגמה לשנות את שיטת המיסוי ולבטל את העיוות שהיה קיים. המלצות הוועדה נועדו לעודד רכישת רכב בטיחותי יותר בלי לפגוע בהכנסות המדינה. ביצוע המלצות יהיה הדרגתי. עיקרי המלצות: הקלות במיסוי לרכב עם נפח מנוע מעל 1,600 סמ"ק.

2187. שביתת מורי הנהיגה

חבר הכנסת ש' דיין שאל את שר התחבורה ביום כ"ז באייר התש"ן (22 במאי 1990):

מורי הנהיגה בישראל שובתים זה כמה שבועות, וכפיהם טענות על יחס משרד התחבורה כלפיהם.

ברצוני לשאול:

1. מה היא תגובת משרד התחבורה על טיעוני מורי הנהיגה?

2. האם מוכן השר לקבל לפגישה נציגות של מורי הנהיגה?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כמה דירות יש לחברות "עמידר" ו"חלמיש" ברחוב שמעוני ברמת-אביב?

2. האם חלקן פנויות?

3. אם כן — מה הוא ייעודן של הדירות הפנויות ומתי יש כוונת חברות השיכון לאלכלסן?

4. מה הם הקריטריונים להקצאת דירות באזור מועדף ברמת-אביב לזכאים לדיוור מסובסד?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לחברת "עמידר" 76 דירות קטנות, בנות 42 מטרים רבועים, בשני בניינים ברחוב שמעוני ברמת-אביב.

2. כיום עומדות בבניינים אלה שלוש דירות פנויות.

3-4. ייעוד הדירות הוא שיכון קשישים מקרב תושבי תל-אביב, והקריטריון הוא: העדר דיוור. אכלוס הדירות מתבצע על-ידי חברת "חלמיש" ונקבע על-פי החלטות ועדת אכלוס המורכבת מנציגי "חלמיש", "עמידר", משרד השיכון ועיריית תל-אביב.

2011. כביש עוקף-נצרת

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בניסן התש"ן (29 במרס 1990):

ביום כ', 19 בפברואר 1990, קרתה תאונה קשה בכביש עוקף-נצרת מס' 75, וכתוצאה ממנה נהרגו שלושה צעירים ונפצעו אחרים.

כביש דמים זה כבר גבה מחיר כבד. קיים צורך דחוף להרחיב את הכביש, להפחית את מהירות הנהיגה בו ולהסדיר את התנועה הקיימת בו.

ברצוני לשאול:

1. מה הן תוכניות משרדכם לגבי הכביש הנ"ל?

2. מה הם הצעדים שיינקטו כדי למנוע את המשך המצב הקיים כיום?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. תאונות הדרכים בכביש עוקף-נצרת אינן רבות, ולמעשה אף מעטות מממצע התאונות הכללי בכבישי הארץ. עם זאת, הרחבת הכביש כלולה בתוכנית העבודה של מע"ץ. לאחרונה בוצעו בו מדירות ופעולות הכנה להרחבתו, שתחבצע בשנה הבאה.

2081. דיוור בעכו העתיקה

חבר הכנסת ח' פארס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום א' בניסן התש"ן (27 במרס 1990):

בעקבות חשובתך על שאלתא ישירה מס' 316, שבה השבת כי מעמידים מסלולים שונים לפתרון בעיית תושבי הרובע העתיק בעכו, ברצוני לשאול:

1. מה הם המסלולים השונים המוצעים לדיריירי עכו העתיקה?

2. אם אין בין הפתרונות המוצעים פתרון אשר מאפשר את הישארות תושבי עכו העתיקה בבתיהם, מדוע לא מציע המשרד לתושבים אפשרות כזאת?

בשכונות המבקשות להיכלל בפרויקט וקריות "לב יפו" יש ריכוזים גדולים של תעשייה קלה ומסחר בחצרות הבתים, ויהיה צורך לפנותם כתנאי לעבודות השיקום. תנאי לכיצוע העבודה הוא בשיתופם של העירייה ושל מינהל מקרקעי ישראל — שהוא הבעלים של דירות רבות ב"לב יפו".

1871. קליטת אנשים יחידים במצפים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ד שבט התש"ן (19 בפברואר 1990):

לפני זמן קצר הוסרה התנגדותה של הסוכנות היהודית להתיישבות יחידים — ללא משפחות — במצפים, משום שאלה אינן התיישבויות חקלאיות. ואולם כניסתו של כל יחיד להתיישבות נתקלת אוטומטית בהתנגדות. אין בנמצא מצפים המוכנים לקבל יחידים — ללא משפחות — כחברים במצפה. ברצוני לשאול:

1. האם מצב זה ידוע למשרד, ואם כן — האם הוא תואם את מדיניות משרדך?

2. האם מוכן השר לשקול צעדים שיסירו את המכשולים הפורמליים והלא-פורמליים העומדים בפני אזרחים לא-ישראלים כבואם לממש את זכותם להתיישב בכל מצפה שבו ירצו?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. למשרד הבינוי והשיכון אין כל התנגדות לכניסת יחידים ליישובים והמוגדרים כמצפים. ככל מקרה שמוגשת למשרדנו בקשת יחיד לקבלת סיוע לצורכי בנייה במצפה או ביישוב קהילתי, נענית הבקשה בחיוב, ככפיפות לקריטריונים ולהנחיות כמצפון לעיל. עם זאת, קליטתו של המתיישב במצפה תלויה בהסכמת העמותה היושבת במצפה, שלה זכויות הקרקע.

1933. הכביש המחבר את רמה, בית-ג'ן ופקיעין

חבר הכנסת מ' נפאע שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

הכביש המחבר את הכפרים רמה, בית-ג'ן ופקיעין הוא כביש מסוכן, שתבע קורבנות רבים.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימות תוכניות לכיצוע עבודות לשיפור מצב הכביש?

2. אם לא קיימת תוכנית, האם מוכן השר להורות על הכנת תוכנית, שביצועה יתחיל מיידית?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

מע"ץ כבר החלה בעבודות הרחבה ושיקום ראשונות של כביש רמה — בית-ג'ן לפני חודשים מספר, והיא תמשיך ותשלם אותן בשנת תקצוב זו.

1946. דירות "עמידר" ו"חלמיש" ברמת-אביב

חבר הכנסת א' גור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

פורסם בעיתונות, כי לחברות "עמידר" ו"חלמיש" יש דירות ריקות רבות ברחוב שמעוני ברמת-אביב.

ברצוני לשאול:

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
באל-מכר. איאפשר לעשות ארץ גזירה. אדם לא ירצה
ללכת לשם, וימצא דירה אחרת לרכישה — אנחנו נסייע לו.
אנחנו לא יכולים לכפות עליו. אנחנו נותנים לו כמה אפשרויות.
עם זאת, כל מקרה נבדק לגופו. הסוגיה הזאת, לא זו בלבד
שהיא קרובה ללבי, אלא נתתי לכך ביטוי במדיניות מועדפת.
כדי לאפשר להם כחירה של כמה מסלולים. נמשיך ונבדוק גם
אפשרויות נוספות.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
שכונה בתחומה של עכו, מדוע לא?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
הכול נבדק. בגלל הקרקע. יש מחסור בקרקעות.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש די קרקעות.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
ישבנו ובדקנו. אם תמצא קרקע, אין מניעה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת חסיין פארס, אתה שאלת כבר חמש פעמים
שאלה נוספת. צריך לסיים את זה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לגבי שיקום השכונות לא קיבלתי תשובה, למה לא נכללים
ערכים בתוכנית?

היו"ר ד' שילנסקי:
הנה שאלת עוד שאלה נוספת אחרונה, ותקבל תשובה על
השאלה האחרונה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
על השאלה הנוספת החמישית: עניין שיקום השכונות הוא
דבר שאנחנו מנסים אותו. עשיתי ניסיון בכמה מקומות לשכנע
קהילות יהודיות להירחם לפעולה הזאת. עשינו זאת בכמה
מקומות בתרשיא, עכשיו עושים זאת בעגמי ביפו. עושים
בכמה מקומות. הולכים לעשות זאת גם בלוד. זה לא קל. אני
חושב שאנחנו צריכים להמשיך וללוות את הפעולה הזאת, כדי
שהיא תיתן את פירותיה לכלל האוכלוסייה. זה לא תלוי רק בנו.

2142. שיפון כבישים כנגב

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א
באייר התש"ן (6 במאי 1990):

מדי חורף מתרחשים אסונות כבישי הנגב המוצפים.

ברצוני לשאול:

1. כמה כספים הושקעו השנה בשיפון כבישי הנגב
ובשיפורם, וכמה בכל שנה מארבע השנים הקודמות?
2. האם פועל משרדך בנוגע לתשתית הלקויה של כבישי
הנגב? אם כן — כיצד?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

על השאלת הנ"ל הנני מתכבד להשיב:

1 — 2. משרד הבינוי והשיכון, באמצעות מע"ץ, פועל מדי
שנה לשיפור התשתית של כבישי הנגב. בתחום זה בוצעה

3. האם בניית שכונת המגורים בכפר מכר כפתרון לבעיה
נעשית כדי להוציא את הערבים מעכו? אם לא — מדוע לא
נבנית שכונה דומה בעכו עצמה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. משרד הבינוי והשיכון מציע לחושבי עכו המתגוררים
בדירור לא ראוי הלוואות גדולות ומועדפות המגיעות לסכום של
81,500 שקל ללא ריבית. ההחזר החדושי על הלוואות אלה
נמוך משכר הדירה ועומד על 227 שקל בחודש.

ההלוואות ניתנות לרכישת דירה חלופה בעכו או מחוצה
לה, על-פי בחירת הזכאי, וכן לשיפוץ הדירה, אם ניתן לשפצה.

נוסף על כך מציע המשרד, לחקופת הביניים שבין עזיבת
הדירה לבין רכישת דירה חלופה, מענק סיוע בשכר דירה עד
375 שקל לחודש. מי שבחר לשפץ דירתו ניתן לו הסיוע למשך
חקופת השיפוץ.

2. כאמור בתשובה על שאלה מס' 1, מאפשר המשרד
לחושבי עכו העתיקה להישאר בעירם ולשפץ את ביתם.

3. הקמת שכונה בכפר מכר נובעת ממצאי הקרקעות
ביישוב. במקביל נבנות דירות בעכו עצמה, ולצורך רכישתן
ניתנת, כאמור, המשכנתא המועדפת.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חסיין פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, בקשר להלוואות, יש
הרבה משפחות שמתגוררות בדירות רעועות שיש לגביהן צו
הריסה, והן יחקשו להחזיר את ההלוואות. שיקום שכונות לא
קיים לגבי הערבים בעכו כלל. מדוע לא מכליל כבוד השר את
שכונת עכו העתיקה בפרויקט שיקום השכונות?

בעכו החדשה, מחוץ לחומות, יש די דירות אטומות או
כאלה השייכות ל"עמידר" או למשרד השיכון, והן אינן
מנוצלות. ולא זו בלבד, אלא שהן מנוצלות לרעה — פורצים
אליהן אנשים מהעולם התחתון העושים את מעשיהם שם.
מדוע הדירות האטומות האלה והדירות שאינן מנוצלות לא
מועברות לדיירים מעכו העתיקה, דיירים שזקוקים לדירור וחיים
בסכנה מתמדת?

בשיכון "וולפסון" יש גם כמה דירות ריקות שאינן
מנוצלות. אפשר לפתור את הבעיה. יש 300 משפחות בעכו
העתיקה המתגוררות בתנאי דירור תת-אנושיים. אני מבקש
לפתור את הבעיה הזאת. אנחנו שומעים על הפתרון במשך
שנים. כאשר כבוד השר נתמנה לשר השיכון קיוונו שהוא
יפתור את הבעיה. הוא הבטיח לפתור אותה, ואנחנו עדיין
מחכים, והבעיה לא נפתרה עד היום הזה. תקוותנו היא שתפתור
אותה לפני שתעבור למשרד אחר. תודה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

צינתי, שהסיוע הניתן במקרים אלה הוא הגבוה ביותר
שמשרד הבינוי והשיכון נותן, והוא גם ללא ריבית. הוא מאפשר
כמה מסלולים. אם אדם רוכש דירה, הוא מקבל את הסיוע הזה,
שהוא הגבוה ביותר, ללא ריבית. אם הוא משפץ את דירתו, הוא
מקבל סיוע גם בשיפוץ הדירה. עם זאת, כל מקרה נדון לגופו.
אנחנו פועלים להקמת שכונה חדשה. אנחנו לא מחייבים אדם
ללכת לאן שאנחנו קובעים. לכן, כל מקרה הוא לגופו.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אמרת שאתם עומדים להקים שכונה חדשה בתחום
שיפוטה של עכו.

מגיעים באותו קצב כמו ליישוכים במרכז הארץ. מכאן שקצב הבנייה בערי פיתוח בגליל ובנגב אטי יותר.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספר הדירות שייבנו בערי הפיתוח לשם קליטת עולים חדשים?

2. מה הוא השיעור היחסי של דירות אלה בכלל הדירות הנבנות לעולים בארץ?

3. מה יש בדעת השר לעשות על־מנת להגביר את קצב הבנייה ולהגדיל את מספר הדירות בערי הפיתוח?

4. האם תוכניות הבנייה תואמות את תוכניות הקליטה של המשרד לקליטת העלייה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

בערי הפיתוח יתחילו בתקופה הקרובה בבנייתן של 10,000 יחידות דיוור, כרבע מכלל הבנייה המתוכננת השנה.

לצורך עידוד הבנייה בערי הפיתוח נתן משרדנו תמריצים מיוחדים לחברות הבנייה ולקבלנים, ואלה באים על ביטויים במימון ביניים לבנייה ובהתחייבויות רכישה של הממשלה. קרי, כל יום, כל קבלן שיקים בערי הפיתוח, יקבל עד 70% התחייבות רכישה על הבנייה שהוא בונה.

תוכניות הבנייה מתאמות לצורכי היישובים השונים ולפוטנציאל הקרקעות הקיים בהם. אנחנו פועלים גם כדי להפשיר קרקע חקלאית ולהפוך אותה לקרקע לבנייה, ועל־ידי זה יתרחב בכמה מקומות תחום השיפוט, ייתוספו עוד קרקעות לכמה ערי פיתוח ויורחב תחום שיפוטן.

התוכניות מתואמות עם כל משרדי הממשלה הנוגעים בכדור.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

בנימין בן־אליעזר (המערך):

אולי שר השיכון ישיב על השאלתא הקודמת שלי?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער. יש כלל: מי שאינו נוכח כאשר קוראים בשמו, השאלתא שלו לא נקראת. כשקראו בשמך בשאלתא הראשונה, לא היית. אני רוצה לומר לך, שחבר כנסת נוסף שהגיע דקה אחרי שקראו בשמו ובקש לקרוא את השאלתא שלו, לא נענה.

בנימין בן־אליעזר (המערך):

אני רוצה לשאול שאלה נוספת.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה כן. אבל לגבי השאלתא הראשונה שלך, אני רוצה להבהיר, קראתי בשמך ולא היית. חייב להיות סדר. ואני מנצל את ההזדמנות כדי להראות דוגמה של סדר טוב: קיבלתי עכשיו פתק, ובו נאמר שחבר הכנסת עוזי לנדאו ביקש טלפונית שאציין לגבי שאלתא שלו לשר התחבורה, מס' 2058, שהוא בשירות מילואים, ולכן לא יהיה נוכח כאשר שיקראו בשמו. אני חושב שזו דוגמה טובה, שצריך לקחת אותה לתשומת־לב. הוא לא רוצה שיחשבו שהוא מזלזל בכנסת בכך שהוא איננו בא כאשר השאלתא שלו עולה.

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בן־אליעזר.

עבודה רבה בעשור האחרון, שכללה: סלילת עשרות ק"מ של מסלולים וכבישים חדשים, בניית גשרים ומעבירי מים, הסדרת צמתים, בכלל זה רמזורם והארתם, ביצוע מאות שיפורים בטיחותיים, כגון: התקנת מעקות בטיחות, יישור עקמות והרחבת שוליים, תמרור ושילט, וכן ביצוע עבודות לאחזקה שוטפת ומונעת של הרשת הקיימת.

החקציבים שהופנו לטיפול בכבישי הנגב גדלים בהתמדה, ובהתאם לכך גדל גם היקף הביצוע.

בשנת התקציב 1986 הושקעו בכבישי הדרום 12.2 מיליוני שקל, שבמסגרתם נסללו 12 ק"מ בכבישים האדומים. מצומת־מלאכי לבית־קמה ומאשדוד לאשקלון שוקמו ורובדו מחדש כבישים באורך 25 ק"מ.

בשנת התקציב 1987 הושקעו בכבישי הדרום 18.3 מיליוני שקל, שבמסגרתם נסללו 8 ק"מ מסלולים חדשים, הוסדרו שישה צמתים, רובדו ושוקמו 28 ק"מ, מהם 20 ק"מ בכבישי הערבה.

בשנת התקציב 1988 הושקעו בכבישי הדרום כ־18 מיליון שקל, שכללו סלילת כביש הנפט לירוחם, שיקום ושיפוץ 30 ק"מ כביש, וכן הסדרה והרחבה של צמתים ראשיים.

בשנת התקציב 1989/90 הושקעו בדרום כ־27 מיליוני שקל, שבמסגרתם הוחל בהוספת מסלול חדש בכביש בית־קמה — באר־שבע, נבנה גשר רעים, שוקמו ושופצו כ־50 כבישים, רומזרו שני צמתים, וכארכעה נוספים הותקנה תאורה, שופרו והורחבו שבעה צמתים וברצו שיפורים בטיחותיים רבים, לרבות יישור עקמות, הרחבה והסדרת שוליים ובניית גשרונים, במיוחד בכביש הערבה ובכביש סדום־עין־גדי. נוסף על כך הוחל בבניית שלושה גשרים חדשים בכביש הערבה על נחלים המועדים לשיטפונות במסגרת הסטת הכביש כאתר תחנת "קול אמריקה".

בשנת התקציב הנוכחית יושקעו בכבישי הדרום יותר מ־31 מיליוני שקל, כמחציתם לאחזקה שוטפת, לשיקום ולריבוד כבישים, נמשך בסלילת מסלול נוסף בכביש באר־שבע — בית־קמה ונשלים את סלילת כביש נחשון־מסמיה וכן את הסטת כביש הערבה לאורך 10 ק"מ בקטע חצבה, יורחבו וישופרו צמתים רבים, בהם צומת ניר־עם וצומת יכני, ושמונה צמתים בכביש הערבה. נבצע שיפורי בטיחות בכביש דימונה־סדום, וסדום — עין־גדי. יושקמו כביש דימונה — באר־שבע ועוד כ־50 ק"מ כבישים בכל אזור הדרום. השנה יושם גם דגש מיוחד בתוספת אבזרי בטיחות — שילוט, תמרור וסימון.

לשנים הבאות הוכטחה תוספת תקציבית, אשר תנוצל לשיקום יסודי של צירים ראשיים בנגב, לבניית גשרים, כגון גשר על נחל־חבר וגשר אברהם, וסלילת צירים חדשים, כגון: רוחמה — שדה־צבי וכביש כיסופים — גוש־קטף.

בסך־הכול, בכבישי הדרום, בשנים האחרונות — תקציבים בהיקף רב יותר מאשר באזורי הארץ השונים, יחסית לנפחי התנועה המצומצמים שבהם.

2192. דיוור לעולים בערי פיתוח

חבר הכנסת ב' בן־אליעזר שאל את שר הבינוי והשיכון כיום כ"ז באייר התש"ן (22 במאי 1990):

לאחרונה אנו עדים להתגברות העלייה ולהגברת קצב בניית הדירות לעולים. מתברר שלערי הפיתוח אין העולים

חוברת כ"ט, ישיבה קפ"ד
— שאלות ותשובות; המצב המדיני ויחסי החוץ של ישראל —

אשר ניתנה לה תשובה: אין לך זכות משום שאת בודדה. האם הדבר הזה מקובל, אדוני השר?

הי"ר ד' שילנסקי:

חודה. אני מכבד מאוד את התחכום שלך. זה היה תחכום טוב. אני מציין שהשאלה חשובה ואנושית, אבל כדי שנשמור על הסדר הטוב, כדי שזה לא יהפוך לתקדים, אודה לכבוד השר אם יעביר את התשובה בכתב, ולא, יגידו: חבר הכנסת בן-אליעזר הכניס טריק חדש. השאלתא נכנסה לפרוטוקול והתשובה תיכנס לפרוטוקול.

חבר הכנסת בן-אליעזר, את זה יכול לעשות רק מוח של עורך-דין. לעורך-דין אסור לבקש או לקבל פה שטר טרחה עבור מתן עצות.

ד. המצב המדיני ויחסי החוץ של ישראל*

ערב וארגון הטרור אש"ף לנסות ולהחזיר את היהודים לגורלם המר כנרדפים חסרי בית. על מדינות העולם מוטלת אחריות מוסרית וחובה מצפונית לעשות הכול כדי להבטיח את ההגירה החופשית של היהודים למולדתם.

אולם, החומרה בהחלטות בגדאד היא כמה שלא מצוי בהן. אין בהן הכרה בישראל, אין בהן נכונות למשא ומתן ישיר לשלום עם ישראל, ואין כל החלטה על ביטול החרם הערבי ותעמולה עוינת של מדינות ערב נגד ישראל. תוצאות הפסגה הערבית מעוררות, על כן, אכזבה רבה.

כל אותם גורמים ברחבי העולם, וגם חברים בבית הזה, אשר תולים בישראל את הקולר כאשר לא ייקדומו של תהליך השלום, מוטב כי יעינו בהחלטות הפסגה בבגדאד.

אשר למצרים, היא אומנם מילאה תפקיד ממתן בפסגה, אולם העובדה שמצרים, אשר חתומה על הסכם שלום אתנו, חתומה גם על הודעת הסיכום בבגדאד, מהווה מקור לאכזבה ולדאגה.

אדוני היושב-ראש, אש"ף עמד מאחורי הפסגה בבגדאד. אש"ף הוא המכשול העיקרי לקידום תהליך הידברות בין ישראל לבין האוכלוסייה הפלשתינית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. ארגון זה, שזה שנתיים מנסה להוליך שולל את העולם כולו, לא חדל מעולם לעסוק בטרור. אש"ף המשיך גם בשנתיים האחרונות לעסוק בטרור, ולא רק נגד יהודים, אלא גם נגד האוכלוסייה הערבית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

חברי הכנסת — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ומה עם שני הילדים שרק אתמול נרצחו בשכם?

שר החוץ מ' ארנס:

— — בעיצומו של חג השבועות קיבל העולם תזכורת נוספת — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — —

אליקים העצני (התחיה):

שלחו אותם לזרוק אבנים והפקירו את חייהם. מה עם אלה ששלחו אותם לזרוק אבנים?

בנימין בן-אליעזר (המערך):

כבוד היושב-ראש, הסדר הטוב מחייב גם, שכשמודיעים בחוץ שמתחילים בשאלות בעל-פה, לא מתחילים בשאלות רגילות. מאן הבלבול.

הי"ר ד' שילנסקי:

מה לעשות? מולך היה שהיית ראשון בשאלות. בדרך-כלל כולם רוצים להיות ראשונים.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

כבוד שר השיכון, הגברת ח"ש, שמה המלא מופיע במקום, אלמנת מלחמה, חולה ובודדה, נענתה בשלילה לבקשתה לשכור דירת חדר וחצי בשכונת "עמיגור" בכרמיאל. האלמנה נדחתה במשך תקופה ארוכה על-ידי הגברת ע"ב — גם שמה נמצא במכתבים — במשרד השיכון בצנרת-יעלית, עד

הי"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום: דיון בנושא המצב המדיני ויחסי החוץ של ישראל. יפתח כבוד שר החוץ. בבקשה, אדוני השר.

שר החוץ מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשבוע שעבר ספג השלום כמזרח התיכון מהלומה, ספג מהלומה בבגדאד. פסגת מדינות ערב, אשר כונסה ביוזמת אש"ף, היתה לפסגה של עלטה, פסגה שבה מדינות ערב לא חזרו בהן מעמידתן על קיום מצב מלחמה עם ישראל, ודחו את ידה המושטת לשלום של ישראל.

ערב כינוס הפסגה איים שליט עירק, חדאם חוסיין, כי ישמיד את מחציתה של ישראל בנשק כימי. חדאם חוסיין כבר השתמש בנשק כימי במלחמתו באירן וחיסל אזרחים חפים מפשע באמצעות נשק נורא זה. הירודן העירקי פתח במלחמה נגד אירן בטענה שאירן היא אשר התקיפה אותו, ובעיניו עצם קיומה של מדינת ישראל מהווה מעשה תוקפנות נגד העולם הערבי.

התגובות בעולם הערבי על איומיו של חדאם חוסיין מעוררות דאגה, והזכירו לנו את הימים הקודמים של איומי נאצר להשמיד את ישראל. בפסגה החליטו מדינות ערב, כי עירק רשאית לנקוט את מה שהם הגדירו "כל הצעדים להבטיח את ביטחונה הלאומי של עירק", ובכך חתנו מדינות ערב גיבוי למדיניותו התוקפנית של חדאם חוסיין. ישראל רואה זאת בחומרה רבה, והיא תמשיך לעקוב בעירנות אחר המשמעויות המעשיות של החלטה זו.

במרכז דיוני ועידת הפסגה בבגדאד היה מאמצו של אש"ף לחבל בעלייה לישראל. הפסגה קראה לכל המדינות שלא להושיט כל סיוע לעלייה לישראל, ואף איימה במרומז על הטלת סנקציות על אותן מדינות אשר יסייעו לעלייה.

בפסגת בגדאד רשמו מדינות ערב פרק נוסף במסע ההסתה שלהן נגד עליית היהודים לישראל. המסע הערבי נגד העלייה הוא המשך לניסיון למנוע מפליטי השואה למצוא מקלט בארץ-ישראל.

מעל כמה זו ברצוני לפנות לכל מדינות העולם, לכל מדינות העולם החופשי, להקיע ולגנות ניסיון זה של מדינות

* בעקבות הצעות לסדר-היום שהוגשו על-ידי רוב סיעות הבית.

אני מקווה כי ניסיון הפיגוע הטרוריסטי של אבו אל-עבאס יפקח את עיני העולם כולו וישכנע, כי אין מקום לכל דיאלוג עם אש"ף. קשה יהיה להעלות על הדעת, שמדינה כלשהי תיתן ידה לתרגילי אחיות העיניים של ערפאת ותעלים עיניה ממעשי הטרור של ארגונו.

אמינות הקביעה האמריקנית — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

שר החוץ מ' ארנס:

חבר הכנסת ריבלין, אתה רוצה לעזור לי, אני מניח.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת חסיין פארס, חבר הכנסת דראושה.

שר החוץ מ' ארנס:

חבר הכנסת ריבלין, רצית לעזור לי?

היו"ר ד' שילנסקי:

מכל הצדדים רוצים לעזור לך, כבוד השר, אבל אני בטוח שתסמוך על עצמך.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, הרי ממילא אין שומעים מה שאתה אומר, כי הרעש גדול. נשמע את השר, לפחות יש לו מיקרופון ויש לו כוודאי דברים טובים להגיד.

שר החוץ מ' ארנס:

חברי הכנסת, אמינות הקביעה האמריקנית, כי לא יהיה דיאלוג עם אש"ף, אם ימשיך ארגון זה לעסוק בטרור, היא העומדת היום למבחן.

ארצות-הברית וישראל שותפות להשקפה, כי אין לקיים משא-ומתן עם טרוריסטים, וכי בטרור יש להילחם. יש לצפות, לאחר שהוכח באופן ברור, שארגון הטרור אש"ף לא עומד בתנאים שארצות-הברית עצמה קבעה, שארצות-הברית חסיק את המסקנות המתבקשות מכך. יש לקוות שארצות-הברית תמשיך לעמוד במאבק מול הטרור הבין-לאומי, שאש"ף נוטל בו חלק מרכזי.

הפסקת הקשרים של מדינות העולם החופשי עם אש"ף ואי-מתן לגיטימציה לארגון זה ישפרו את סיכויי קידום השלום במזרח התיכון.

חבר הכנסת העצני, אתה מפריע לנו; רוצה לעזור ומפריע.

היו"ר ד' שילנסקי:

כל הזמן יש משא-ומתן לא פורמלי בין חבר הכנסת העצני ובין חבר הכנסת דראושה.

שר החוץ מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, ארצות-הברית היא בעלת-בריתה של ישראל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה משא-ומתן בין — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

מי שלח את הילדים האלה? מי הפושע ששלח את הילדים לזרוק אבנים?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הושמעו קריאות ביניים, ועכשיו — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — ילדים בני 14 אתם שולחים. תתביישו לכם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מיכאל איתן (הליכוד):

תתביישו לכם לשלוח ילדים לזרוק אבנים. מי אחראי למה שקורה להם אחר כך? תתביישו לכם.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת תופיק טובי, הושמעו קריאות ביניים, עכשיו אפשרו לשר להמשיך, בבקשה, אדוני השר.

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אל תפתח בסדרה חדשה של קריאות ביניים.

שר החוץ מ' ארנס:

חברי הכנסת, ביצועו של חג השבועות קיבל העולם תזכורת נוספת להמשך מעורבותו של אש"ף בטרור. אולם בטרור עוסק לא רק אבו אל-עבאס. פעולות הטרור של ה"פתח", חוואתמה, חבש ויתר גורמי אש"ף מעולם לא נפסקו. מאז הצהרתו של ערפאת בזנבה על התנערותו מטרור המשך ארגונו בפעולות טרור תחת הסממאות של "המשך ההתקוממות" ו"מאבק מזוין לגיטימי".

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה לא תואם את מה שדווח — — —

שר החוץ מ' ארנס:

בהנחיית שנתן אש"ף למגויסיו ניכרת לעתים המגמה לנסות להסתיר את העובדה ש"פתח" — ערפאת ממשיך בפעולות טרור, אולם העובדות מדברות בעד עצמן. מאז 15 בדצמבר 1988 ועד לימים אלה נחשפו פעולותיהן של 359 התארגנויות "פתח" ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה ובתחומי "הקו הירוק".

מאז דצמבר 1988 ביצעו ארגוני "פתח" 201 פיגועים נגד אזרחים ישראלים ונגד תושבים ערבים מקומיים. מאז החל הדיאלוג בין הממשל האמריקני לאש"ף אנו מביאים לפני הממשל הוכחות לכך שאש"ף ממשיך לעסוק בטרור, ולמרות זאת ארצות-הברית המשיכה בדיאלוג.

בעקבות ניסיון הפיגוע האחרון של אבו אל-עבאס, חבר הוועד הפועל של אש"ף, הצגנו בפני הממשל את ההוכחות הנוגעות לאירוע זה, המעידות כי אש"ף לא עומד בתנאים שהממשל האמריקני הציב להמשך קיום הדיאלוג אתו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה רוצה. להגיד שאחד מהם מייצג את אש"ף.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מציע שוב לחברי הכנסת דראושה והעצני, אולי כתום דברי השר תצאו החוצה, תשתו כוס קפה ותנהלו את המשאומתן ביניכם בשקט; בקול רם זה מפריע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, אני רוצה להגיד שהמרחק ביניהם גדול יותר מהמרחק שבין ישראל לאש"ף.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול שאלה...

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הרי בסופו של דבר גם שר החוץ ידבר עם אש"ף, לא יהיה לו מנוס.

היו"ר ד' שילנסקי:
שאלת היום די שאלות וקראת די קריאות ביניים.

היו"ר ד' שילנסקי:

נשאיר לו, הוא יגיד.

שר החוץ מ' ארנס:
ישראל תמשיך לפעול למען קידום תהליך השלום תוך

חברי הכנסת, אני שמח מאוד שהדיון מתנהל ברוח טובה, אבל בואו נתקדם.

שיתוף פעולה הדוק עם ארצות-הברית. אלה המדברים על הידרדרות חסרת תקדים ביחסי ישראל ארצות-הברית, מוטב להם כי יראו את הדברים בפרופורציה הנכונה.

שר החוץ מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, בעקבות הרצח בראשון-לציון נעשה ניסיון ערכי מכוון לנצל בצנינות את הרצח לשם ניגוחה של ישראל ולשם הסתה ל אלימות. כחלק מניסיון זה ביקשו אש"ף ומדינות ערב לכנס את מועצת הביטחון, כדי שזו תשמש כמה להסתה נגד ישראל. יאסר ערפאת רצה לקבל ויזה לארצות-הברית על-מנת שיוכל לשאת את דבריו בפני מועצת הביטחון בניו-יורק. אולם, לאחר שהבין כי ארצות-הברית לא תיענה לכך, הועתק כינוס מועצת הביטחון לז'נבה.

אדוני היושב-ראש, ארצות-הברית היא בעלת-בריתה של ישראל. הכרית בין העם האמריקני לעם כישראל היא חזקה ואיתנה, והיא מושתתת על ידידות ועל ערכים ואינטרסים משותפים. שיתוף פעולה אסטרטגי בין המדינות ממשך להתפתח. מאמציו המשותפים לפתיחת שערי ברית-המועצות לעלייה הצליחו. אנחנו ממשיכים לפעול במשותף עם ארצות-הברית כדי להבטיח יציאה מסודרת ולא מופרעת של יהודים מברית-המועצות לישראל.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה היה בהסכם בין אש"ף ובין האו"ם.

בהקשר זה מן הרצוי לציין, כי בעקבות דברי נשיא ברית-המועצות גורבצ'וב, חזר מוכיר המדינה של ארצות-הברית גיימס בייקר, ואמר, כי תמיכתה של ארצות-הברית בהגירה חופשית של יהודים הינה בלתי-מתנתי.

שר החוץ מ' ארנס:

בעת דיוני מועצת הביטחון בז'נבה שב והתגלה פרצוף הכוזבים של ערפאת. ראש אש"ף נשא נאום של הסתה נגד ישראל, כשהוא שב ורוחם את השקר לעגלת התעמולה שלו. מדינות ערב ואש"ף ביקשו כי מועצת הביטחון תקבל החלטה על שיגור משקיפי או"ם למזרח התיכון. בעקבות יוזמה זו הודיעה ישראל על התנגדותה לכל החלטה לשיגור משקיפי או"ם לשטח. הצעת ההחלטה הערבית סוכלה על-ידי וטו שהטילה ארצות-הברית. ישראל מברכת על עמדתה זו של ארצות-הברית, ועם זאת מביעה את צערה על דרך הצבעתן של מדינות שונות, ובכללן מדינות הקהיליה האירופית, בזכות אותה הצעת החלטה.

בתחום המדיני, בשבועות האחרונים, ארצות-הברית סיכלה את ניסיונו של אש"ף להעביר החלטה במועצת הביטחון בדבר שליחת משקיפי או"ם למזרח התיכון. ארצות-הברית גם לא נענתה קודם לכן לקולות שקראו לה להעניק ויזה כניסה לארצות-הברית ליאסר ערפאת.

(נשמעים צלצולים)

אדוני היושב-ראש, קיימים גם חילוקי-דעות בין ממשלת ארצות-הברית וממשלת ישראל. אין לצפות, שלא יהיו כלל חילוקי דעות בין שתי מדינות, גם כאשר הן מדינות ידידותיות. אין להתעלם מהעובדה, שבין ישראל וארצות-הברית היו חילוקי דעות בשנתיים האחרונות לנוכח הדיאלוג שמקיימים הממשל האמריקני עם אש"ף.

היו"ר ד' שילנסקי:

צליל לא ידוע.

כפי שאמרתי, אדוני היושב-ראש, יש לקוות כי יחול שינוי במדיניותה של ארצות-הברית כלפי אש"ף וכי ניסיון הפיגוע בחופי הארץ ישכנע את הממשל האמריקני, כי ההנחה שהיתה בכסיס הדיאלוג שלו עם אש"ף, היתה הנחה מוטעית.

קריאות:

הקירות מתחילים לצלצל.

היו"ר ד' שילנסקי:

קירות לא צלצלו, איזה פעמון צלצל.

ממשלת ישראל היתה ונשארה מחויבת ליוזמת השלום שלה ממאי 1989. הממשלה החדשה, לכשתוקם, תמשיך לנקוט את כל הצעדים הדרושים, כדי לקדם את יוזמת השלום שלה על ארבעת מרכיביה.

שר החוץ מ' ארנס:

חבר הכנסת רן כהן, אנחנו נחשוך בכך שאתה עומד מאחורי הצלצולים האלה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתם מוכנים לתת תשובה חיובית לכייקר?

היו"ר ד' שילנסקי:

הנושא בכדיקה. כבר בודקים מה היה הצלצול.

חיים רמון (המערך):

שמעת, הוא אמר: "כדי לקדם את יוזמת השלום". יקרמו כפי שקידמו עד עכשיו.

שר החוץ מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לעם היהודי היסטוריה ארוכה של טרגדיות באירופה. העם היהודי באירופה הושמד לא רק כי היו כאלה שרצו להשמידו, אלא גם כי שום מדינה לא

אליקים העצני (התחיה):

ברית-המועצות. לאחרונה, עם נפילת מסך הברזל בברית-המועצות, נפתח גם שער העלייה ליהודים. מנהיג ברית-המועצות מיכאל גורבצ'וב, אשר חולל את מהפכת הגלגוסט והפרסטררויקה, הביא לשינוי במדיניות ההגירה של ארצו כנדבך מרכזי בליברליזם שהנהיג בברית-המועצות.

מדינת ישראל מלאה הערכה לנשיא ברית-המועצות על כי פתח את שערי ארצו לעלייה היהודית, ואיננו יכולים להעלות על הדעת שכרית-המועצות תשנה את מדיניות ההגירה ובכך תיסוג ממדיניות הגלגוסט ותפגע בדימוי שרכשה לעצמה בעולם החופשי בשנה האחרונה.

מדינת ישראל מלאה הערכה לארצות-הברית על עמידתה לימין ישראל כמאבק למען הגירה חופשית ופתיחת שערי ברית-המועצות. חשוב לציין, כי בעקבות דבריו האחרונים של נשיא ברית-המועצות, אמר מזכיר המדינה של ארצות-הברית גיימס בייקר, כי ארצות-הברית תומכת ללא סייג וללא תנאי בהגירה חופשית של יהודי ברית-המועצות. הנשיא גורבצ'וב גם יודע, כי חקיקת חוק הגירה היא תנאי לכך שכרית-המועצות תינהג ממעמד של מדינה מועדפת בסחר עם ארצות-הברית.

מדינת ישראל היא מדינה חופשית. ברית-המועצות, העוברת תהליך של דמוקרטיזציה, חייבת להבין שבמדינה חופשית ודמוקרטית לא מכוונים אדם למקום כלשהו, וכל אורח בוחר לעצמו את מקום מגוריו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
השטחים הכבושים אינם חלק ממדינת ישראל.

מיכאל איתן (הליכוד):

תופיק טובי, דו"קיום. מה אתה רוצה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם אינם חלק ממדינת ישראל.

מיכאל איתן (הליכוד):

הגליל חלק ממדינת ישראל? יש שם גם ערבים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת תופיק טובי, השר שמע את קריאת הכיניים שלך. היא היתה בהירה וצלולה. אין ספק בכך שהשר שמע.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
רצייתי להדגיש את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא בוודאי יתייחס בדבריו לקריאת הכיניים.

שר החוץ מ' ארנס:

אני חושב שחבר הכנסת תופיק טובי יודע היטב, שיהודה, שומרון וחבל-עזה הם חלק ממדינת ישראל...

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כל כך קשה להבין את ההבדל במושגים הפוליטיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צוקר, שלום. חבר הכנסת תופיק טובי השמיע את הקריאה שלו בצורה ברורה. גם חבר הכנסת דראושה, אתה לא צריך לעזור לחבר הכנסת תופיק טובי. כולם שמעו אותו.

שר החוץ מ' ארנס:

ידוע גם לממשל הסובייטי, שמספר העולים מברית-המועצות המתיישבים ביהודה, בשומרון ובעזה הוא זעום, שבריר של אחוז, והדבר בוודאי אינו יכול להיות תירוץ, או סיבה כלשהי לשינוי מדיניות ההגירה בברית-המועצות.

רצתה לתת ליהודים מקלט; נטשו את העם היהודי בשנות השואה. גם שערי ארץ-ישראל, שהוחלט כי תשמש בית לאומי לעם היהודי, נסגרו בשנות השואה. ניתן היה לחשוב, שההיסטוריה הטריגית של העם היהודי באירופה תביא למחויבות מיוחדת של אירופה כלפי מדינת ישראל, אלא שלאורך ההיסטוריה של מדינת ישראל לא חשנו במחויבות שכזאת. לא קיבלנו סיוע מהותי ממדינות אירופה בשנים שבהן נלחמה ישראל על חייה, כאשר הותקפה על-ידי מדינות ערב.

לאחרונה שמענו הצהרות שונות מטעם מדינות הקהיליה האירופית. עם זאת, לא שמענו את קולן של מדינות אירופה המערבית בעקבות ההחלטות האנטי-ישראליות שהתקבלו בפסגה הערבית בכגדאד, ולא שמענו כי מדינות אירופה נקטו צעדים כלשהם נגד לוב, אשר מנמלה, מבנגזי, יצאו הטרויסטים של אש"ף בחג השבועות לעבר חופי ישראל.

אנו מעריכים מאוד את דאגתה של הקהיליה האירופית לשלום במזרח התיכון. אולם העם היהודי, שאיבד שישה מיליונים מבניו על אדמת אירופה, ואשר שכל 17,000 מבניו במלחמת ישראל, אינו זקוק כי יאצו בו להתקדם לעבר השלום. מדינת ישראל, אשר שילמה מחיר כה כבד על העדר השלום, רוצה בשלום יותר מכל גורם אחר — גם לא פחות ממדינות הקהיליה האירופית.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתם החלטתם עכשיו לבנות את בית-המקדש. משרד החירות מפרסם תמונה של בית-המקדש. זה חלק מפתרון הבעיות המדיניות שלכם?

שר החוץ מ' ארנס:

זו נראית לי שאלה מאוד מעניינת.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה חלק מתהליך שלום אמיתי ותהליך לגיטימי לכיורר משא-ומתן מדיני.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, השאלה הופנתה לשר החוץ. אתה התנדבת לענות במקומי.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה דעתו של שר החוץ על הסתה של חברת הכנסת אלוני על דבר, שהוא חלק מפתרון לבעיות המדיניות?

היו"ר ד' שילנסקי:

שר החוץ שמע גם את השאלה שלך. השר ישקול את תשובתו.

שר החוץ מ' ארנס:

השאלה שלך מאוד מעניינת, אבל אין כל קשר בין השאלה לבין דברי כאן. בהודמנות אחרת אענה לך על השאלה הזאת.

ארדני היושב-ראש, מאז ראשית ימיה של התנועה הציונית היו שניסו למנוע מהעם היהודי את זכותו לשוב למולדתו. המסע נגד העלייה לישראל הגיע לשיאו שעה שיהודים שנמלטו מאימתו של היטלר מצאו את שערי ארץ-ישראל נעולים ונשלחו חזרה לעבר תאי הגזים.

עם הקמת המדינה חרטנו על דגלנו את המאבק למען העלייה כיעד מרכזי במדיניותנו. מדינת ישראל פעלה לאורך כל השנים לפתיחת שערי מדינות, שנעלו שעריהן ומנעו מהיהודים לעלות לישראל. ב-22 השנים האחרונות עמד במרכז המאבק למען עלייה חופשית המאבק למען פתיחת שערי

חוכרת כ"ט, ישיבה קפ"ד
— המצב המדיני ויחסי החוץ של ישראל —

יואש צידון (צומת):
הערה קטנה.

הי"ר ג' גדות:
מתכוונת. שתואיל לעשות זאת בתורה.

יואש צידון (צומת):

הי"ר ג' גדות:
אני לא זוכר שהסכמתי לדו-שיח בינינו, חבר הכנסת צידון.

משה שחל (המערך):
אני מודה ליושב-ראש.

ליצחק שמיר עור שאינו חדיר לשום סוג של מלל ולשון של גינוי. גם שר החוץ הוכיח עכשיו, שהוא מסוגל לומר דברים שהוא עצמו איננו מאמין בהם.

ידידים רבים, שלא האמינו שנגיע למצב הזה, מייצעים לנו שנשמע היטב את המלל המגיע מארצות-הברית.

אדוני שר החוץ, אתה יודע — ואני רוצה לגלות לבית, שבשכבות השני והשלישי של חודש מאי התקיימה בווישינגטון סדרת דיונים בצוות המצומצם העוסק במזרח התיכון. במטרה לגבש מדיניות לחודשים הקרובים. הדיונים התבססו על שני ניירות עבודה מתאריך 14 במאי 1990, וכתרתם: Round Two: seeking an Arab conception of peace והמסמך השני — Toward an Arab conception of peace.

התפיסה הקונצפטואלית שהוצגה בניירות הללו אושרה ואומצה.

שר החוץ מ' ארנס:
מה הנייר השני?

משה שחל (המערך):
Toward an Arab conception of peace

לגבי הניתוח של המסמכים האלה, המשתרעים על 15 עמודים, אני רוצה לצטט בפני הבית מה נאמר על הצד הישראלי, איך האמריקנים רואים — — —

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
אפשר לשאול שאלה?

משה שחל (המערך):
אם היושב-ראש ירשה, לא על חשבון זמני.

הי"ר ג' גדות:
רק על חשבון זמן, חבר הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):
אם כן, אני לא מרשה. אני מאוד מצטער, לא על חשבון זמני.

המסמך אומר כך: בישראל, בניגוד לתכונה הרווחת, אין הסכמה מלאה כי הסטטוס-קוו אינו בא בחשבון. נהפוך הוא, קיימת קבוצה משמעותית המצדדת בסטטוס-קוו המדיני, וזאת בהתבסס על הנחת מסיימות: א. הציבור והעולם התרגלו לרמת האלימות של האינתיפאדה ולמדו לחיות עמה; ב. בניגוד לחשש, הדיאלוג בין ארצות-הברית לאש"ף התנוון כרמתו המקורית; ג. העלייה ההמונית נתפסת כתרומה דמוגרפית, אשר בשילוב עם מדיניות כוח תקיפה בשטחים תפחית את הלחץ לשינוי הסטטוס-קוו. נכון לרגע זה, אין בקרב קבוצת הנהגה

לסיכום, ישראל מתקשה להבין כיצד בתקופה שבה ועידת מדינות ערב הופכת לוועידה של חוקפנות נגד ישראל, תקופה שבה אש"ף מוכיח שוב ושוב כי לא נטש את דרכו ואת מטרתו, והעולם הערבי כולו מתגייס נגד העלייה לישראל — יש עוד גורמים מבית ומחוץ המתחיים ביקורת על ישראל ומטילים בה את האשם לאי-קידומו של תהליך השלום באזור.

הגיעה השעה שמדינות יתפקחו מהאשליה, כי ניתן לרסן את המרצחים של אש"ף על-ידי התרפסות או מתן לגיטימציה ליאסר ערפאת.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מה עם מדיניות — — — הישראלית?

שר החוץ מ' ארנס:

מדינות החפצות לתרום לקידום תהליך השלום צריכות לצאת חוצץ נגד הטרור של אש"ף, ולחרול מכל דיאלוג עם ארגון זה. מדינות החפצות לסייע לקידום השלום צריכות לגנות את סירובן של מדינות ערב לשים קץ למצב המלחמה עם ישראל, ולהפעיל את מלאו השפעתן על מדינות ערב להחחיל בתהליך של נורמליזציה עם ישראל. מדינות החפצות בקידום תהליך השלום צריכות גם לשים קץ לכל סיוע למדינות כמו לזב ועירק, אשר בונות את יכולתן הצבאית.

אדוני היושב-ראש, מדינות החפצות בקידום תהליך השלום צריכות להפגין תמיכה בלתי-מסויגת בארבע הנקודות של יוזמת השלום של ממשלת ישראל.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד שר החוץ, חברי הכנסת, רשימת הדוכרים מונחת לפניכם. ראשון הדוכרים — חבר הכנסת משה שחל. אני מודיע כי אקפיד גם על משך הזמן שהוקצב לכל נואם וגם על לוח סדר-הנואמים: כלומר, חבר הכנסת שלא יימצא באולם יאכר את תורו. בכקשה, חבר הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנרי קיסינג'ר אמר פעם, שלמנהיגות הישראלית אין מדיניות חוץ: יש לה — אמר — רק מדיניות פנים. אבחנתי זו של הנרי קיסינג'ר יפה היום יותר מאי-פעם, מפני שמולנו עומדת ממשלה, אף אם היא ממשלת מעבר, שעיסוקה האחד והיחיד הוא פנימה, במה שקורה בחוכה, והיא אינה מתעניינת, יודעת ומודעת למה שמתרחש בחוץ.

בימים שהיתה בירושלים ממשלה שפויה ואחראית, די היה במסרים הקשים שמעביר השגריר ויליאם כראון דרך שגרה לירושלים, די היה בהודעת דוברת משרד החוץ האמריקני, די היה במאמרים המתפרסמים בארצות-הברית, ואם לא די בכל אלה — די היה, אדוני שר החוץ, במה שכתב לך שגורינו בווישינגטון והעביר לראש הממשלה כדי להזעיק שמים וארץ.

אבל כלל זה אינו פועל כלפי הפוליטיקאים המתפקדים היום בממשלת המעבר ואינו משפיע על מי שעומד בראש הליכוד.

יואש צידון (צומת):

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שחל, אני מבטיח לא להפריע לך הרבה פעמים, כי סדר יהיה. חבר הכנסת צידון, האם סיעתך לא מתכוונת לדבר היום?

ואולי אף להחלטה להסיט את תשומת הלב מהאזור ומבעיותיו, דבר שיהווה מרשם בדוק לאסון עם התחזקות ההקצנה בשני הצדדים: ד. תהליך כזה גם יגלוש לכדי פגיעה במגזרים החסינים היום שביחסי ארצות-הברית וישראל.

לאור כל זאת, אין טעם לבחור במסלול המבטיח מראש, שתפקידה של ארצות-הברית יהיה לשוב ולהמתין לתשובה ישראלית; אם לא על שאלות בייקר הנוכחיות, הרי על הנושא הבא שיצוץ בדרך לדיאלוג.

לבוא ולומר שמה שקורה, האיתוחים מארצות-הברית, זה ויכוח בין ידידים — אדוני היושב-ראש, מה המשמעות של השעון הזה?

הי"ר ג' גדות:
זמנך חם.

משה שחל (המערך):
אין אתראה של שתי דקות, כפי שהיה בעבר?

הי"ר ג' גדות:
אתה תקבל עוד 20 שניות.

חיים רמון (המערך):
אני מבקש שתאפשר לו יותר זמן. זה נאום כפעם הראשונה, נאום כבודה כחבר כנסת.

הי"ר ג' גדות:
אני מודיע שעל חשבון היושב-ראש, חבר הכנסת שחל, כנאום כבודה שלו כחבר כנסת, מקבל דקה תמימה.

חיים רמון (המערך):
אדוני היושב-ראש, אבקש יתר נדיבות.

הי"ר ג' גדות:
לפי בקשת הקהל — דקה וחצי.

משה שחל (המערך):
אדוני היושב-ראש, רק אדם שמנסה להתעלם מהמציאות יכול להתעלם ממה שנאמר, ולא אצטט את כל מה שנאמר כימים אלה על-ידי נציגים רשמיים בארצות-הברית ועל-ידי ירדנים.

אבל, לסיכום אומר רק דבר אחד. בעולם יש היום לישראל מעמד הפותח והולך מיום ליום. אתם, אדוני שר החוץ, עוזרים לו בכך. יש שחיקה בדמותה הדמוקרטית של ישראל, שאתה כה התפארת בה. אתה יודע שהיום ישראל איננה נתפסת, לצערי הרב, כמדינה דמוקרטית. ועד היום אנחנו נתפסנו כבעלת ברית דמוקרטית לארצות-הברית; עכשיו הדבר הזה הפוך. יש פיתוח בעוצמתה וביכולתה של השדולה היהודית בארצות-הברית. בעבר היו פונים אלינו שאנחנו נשפיע על מדינות אחרות כדי שישתדלו למענם.

לכסוף אני רוצה לסכם בהצעה. יש ויכוח פוליטי, לגיטימי, א-אפשר לטשטש אותו, בין התפיסה הרבייוניסטית לבין התפיסה של תנועת העבודה, והוא יחריף כעתיד לבוא — האם פותרים בעיות על-ידי מלל או על-ידי תבונה. ב"זכנג", באופן חד-פעמי, לא פתרתם דבר. אני חושש היום שהגישה הזאת, הנוספת, תמיט אסון על מדינת ישראל. לכן אני פונה אליך, אדוני שר החוץ: בכל ממשלה אשר תהיה, ואינני יודע מה יהיה תפקידך בה, אבל כל שר חוץ שיבוא — ישראל חייבת היום להציל את מה שניתן להציל. הזמן איננו פועל לטובה. יש לחתום הסכם אסטרטגי שיחליף את ההסכם ואת ההבנות שהיו בין ישראל לבין ארצות-הברית ב-1975, ולקבוע כללים, לרבות

ישראלית זו — והכוונה אליכם, אדוני שר החוץ — נכונות להידברות. זו הסיבה לכך שהתהליך המדיני נתקע בישראל.

נקודה נוספת, שמיר לא עשה ויתור משמעותי כלשהו מאז הציג את יוזמת השלום, ב-14 במאי, מלבד ההסכמה למושב פתיחה בקהיר, ועתה גם מוזאת הוא חוזר בו.

לגבי הצד הפלשטיני — אגב, בניגוד למה שאמרת, ולדעתי הגיע הזמן שנגיד את האמת לציבור, אדוני שר החוץ, ותאמין לי, אני אומר זאת ככאב רב, מחובתך היה לעמוד כאן ולהגיד את האמת, כדי שהבית הזה והציבור ידעו — האמריקנים הגיעו למסקנה הפוכה; לדעתי גם במשגה שלנו. אילו חתמנו על עסקה אסטרטגית, ואני הטפתי לה אז גם בממשלה, עם ארצות-הברית, לפחות היתה לנו הבנה.

אקרא מה אומר המסמך בקשר לצד הפלשטיני: למרות הלחצים הפנימיים באש"ף והחיצוניים מצד מדינות ערביות שונות — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ממה אתה קורא?

משה שחל (המערך):
אני קורא ממסמך של משרד החוץ האמריקני, שגובש ואומץ על 15 עמודיו, ובו יש ניתוח ומסקנות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ממתי?

משה שחל (המערך):
14 במאי 1990, לפני חודש.

המסקנה שלהם לגבי הצד הפלשטיני, לכל אלה המשלים את עצמם שייפסק הדיאלוג עם אש"ף, מה הם אומרים? — למרות הלחצים הפנימיים באש"ף והחיצוניים מצד מדינות ערביות שונות, הנהגת אש"ף עמדה במשימה, והשילוב בינה לבין מצרים יצר מצב המעיד על שינוי אסטרטגי ובעל משמעות ארוכת טווח בחשיבותה. התפתחות זו מהווה תשתית חשובה לעתיד; 2. אל לה לארצות-הברית ליצור אשליות בקרב הפלשטינים והמצרים, כאילו פריצת הדרך נמצאת מעבר לפינה; 3. המשימה האמריקנית עתה היא להביא את הצד הערבי לגבש את תפיסתו שלו כאשר למשא-זמתן. כשתתגבש התפיסה, ארצות-הברית תציג את התפיסה הזאת בפני ממשלת ישראל.

וכאן אני מגיע אולי לפרק הכי מעניין. בצוות היה ויכוח עם מה שנקרא devil's advocate — פרקליט השטן. שימו לב. עם תום הניתוח עובר הנייר להפרכת התזה הנגדית, שהציג אותה כאן שר החוץ. הקובעת כי הגישה הנוחה והנכונה עתה היא להמשיך שיתוף פעולה אינטימי עם ישראל, וכי המלל הזה של הביקורת איננו אלא ויכוח בין ידידים. מה הם אומרים? — הם דוחים את הגישה. הרבר יהווה ביטוי הולם ליחסים הבילטוליים המיוחדים עם ישראל — אומרים אלה שמצדדים בכך — עיניך לשמיר הודמנות להתחלה מחודשת ללא מבוכה — face saving; ימנעו אי-נוחות פנימית בארצות-הברית.

תזה זו נדחתה פה-אחד משום שלהערכת הצוות: א. היא תביא לשחיקת ההסכמים שהושגו עד כה ותפתח התדיינות אי-ינסופית, אשר תגזול את מנה של ארצות-הברית; ב. גישה זו תמנע מהציבור בישראל ומהקהילה היהודית האמריקנית את הצורך להסיק את המסקנות כאשר לתוצאות השליליות של אימוץ עמדות לא-הגיוניות בתהליך השלום; ג. כל אלה עלולים להביא למשבר קשה. עוד יותר בין ארצות-הברית לישראל.

חוכרת כ"ט, ישיבה קפ"ד
— המצב המדיני ויחסי החוץ של ישראל —

היושע שגיא (הליכוד):

אני מסביר זאת כמו שהסכרתים בזמנו: באוגוסט 1970, כאשר התחייבה ארצות-הברית למדינת ישראל תמורת קבלת הסדר הפוגה במלחמת ההתשה על stand still, ובאותו לילה זו 160 סוללות מצריות אל התעלה, במשך חודשיים וחצי אמרה ארצות-הברית הגדולה, עם הלוויינים וכל האמצעים וכל החיישנים ביחד: אין מלטה, אני אינני רואה. כשמעצמת-על עומדת בפני מציאות המביכה אותה, הפוגעת באסטרטגיה שלה, היא פשוט מתעלמת מן העובדות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא הסכרת.

היושע שגיא (הליכוד):

עכשיו צא ולמד, חבר הכנסת צבן, מה יקרה כאשר נסכים ונלך לוועידה בין-לאומית, לוועידה בראשות ארצות-הברית בקהיר, כזאת או אחרת, וכשהדברים לא ימצאו תן בעינינו, ננסה לקום מהשולחן ונסמוך על איוז אמירה של מחויבות מצד ארצות-הברית, שאם אנחנו לא נרצה גם ארצות-הברית תצטרף אלינו ותעזוב את השולחן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
למה זה? האם הם לא בעלי ברית שלנו? האם הם לא אוהבים אותנו?

היושע שגיא (הליכוד):

תיכף אגע בשאלה למה זה. אני חייב תשובה לך ולחבר הכנסת שחל, ואני אתן אותה מיד.

מול העמדות האלה, צריך לזכור שמתנהל כיום מסע סחיטה נגד ישראל. כאשר מצד אחד ארצות-הברית של אמריקה אומרת: סיוע של 400 מיליון דולר למטרת יישוב העולים בארץ יינתן אך ורק תמורת התחייבות בכתב שלא ייובש שום עולה "בכל השטחים הכבושים", והדגש שלי הוא ב"בכל" — הכוונה לא לחברון ולא לגנין, אלא הכוונה למזרח-ירושלים; וכשמצד שני גורבצ'וב בא וטוען, שהוא צריך לשקול מחדש את נושא העלייה מפני שגם הוא רוצה התחייבות על איישובכם בשטחים — חברי היקר מר צבן, הכוונה פשוטה: ישראל מתבקשת, תמורת נזיד העדשים ודרך קבלת התמורה הכספית, לוותר מראש על מזרח-ירושלים כחלק בלתי נפרד מישפאל בכל הסדר, ולחזור בעצם בהמשך מתפיסת העולם שלה ועד הסנטימטר האחרון של גבולות 4 ביוני 1967.

יש שתי תפיסות עולם, וזה ברור. יש תפיסה — אני משתמש כאן בכיטוי חריף מאוד, אני חושש מאוד שיבקשו ממני עוד מעט למחוק אותו — תפיסת העבר הנרצע, תפיסה האומרת: אהבתי את סיר הכבש, אהבתי את אדוני, ולכן אני צריך להשלים; ואם ארצות-הברית הגדולה של אמריקה, חבר הכנסת שחל, רוצה שאני אגיד "כן" לכייקר ושאיני אדבר עם אש"ף ואלך לשיחות, ובסופו של דבר אגיע לגבולות 4 ביוני — אני צריך לעשות כן. כי הרי אחרת לחמי ומימי לא יינתנו לי על-ידי המעצמה הגדולה ארצות-הברית.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אבל מה המניע שלהם? האם הם רוצים בחורבן ישראל?

היושע שגיא (הליכוד):

תיכף אגע בזה. המניע שלהם איננו חשוב, חבר הכנסת פורז.

אליקים העצני (התחיה):

— — —

הכלל, שבעיני איננו נתון לוויכוח, שארגון טרור איננו יכול להיות כשיר להיות צד למשאומתן או בר-שיח כמשאומתן. אבל, ישראל צריכה לאמץ גישה שאין מנוס ממנה, ששלוש יושחת עם גבולות ביטחון, אבל עם שטחים תמורת שלום.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת שחל, ושוב מברך אותו על אום הבכורה שלו כחבר הכנסת.

רשות הדיבור לחבר הכנסת היושע שגיא, אחריו — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחריו — לחבר הכנסת יוסי שריד.

היושע שגיא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני, כמו חבר הכנסת שחל, רואה את הקולות והברקים, אבל, משום-מה אני שומע את המנגינות קצת אחרת. אין ספק, ואין ויכוח בינינו, שישפאל נקלעה לאחת התקופות הקשות מאז קמה. היא ניצבת בעימות, או בתחילת עימות על תפיסת עולם בסיסית בנוגע לגבולותיה וליעדיה הביטחוניים, וזאת עם ממשל ארצות-הברית, והדגש שלי הוא במלה ממשל, ואני לא רוצה שנשלה את עצמנו: גם לו היה יושב ראש ממשלה של תנועת העבודה בראש הממשלה הזאת, חס וחלילה, הוא לא היה מצליח להתחשב על הנשיא בוש ועל ממשלו.

אלי דיין (המערך):

למה חס וחלילה?

היושע שגיא (הליכוד):

תיכף תשמע.

ישראל שרויה במתיחות גואה ועולה עם הקהילה האירופית, לא רק על רקע אי-הסכמתה לומר "הן" ללא תנאי לתוכנית-בייקר ולנקודות של בייקר, אלא משיקולים אחרים וזרים לחלוטין. באירופה ובברית-המועצות קיימת תנועת איבה ליהודים והאנטישמיות גואה. כל אלה ביחד, עם כפל-הלשון בבית, וממשלה דיראשית הקיימת בישראל זה חמש שנים, עם אמירה של כן ולא באותו סטטוס ובאותה סמכות בכל כירות העולם — כל אלה יחד יוצרים תסמונת של לחץ, שתוצאותיו יכולות להיות חמורות במיוחד על רקע של בעיות חברתיות וכלכליות ועל רקע קליטת העלייה.

בשנתיים האחרונות, בשנתיים וחצי האחרונות, ישראל מנהלת לחימה מול האינתיפאדה. יש בינינו מי שתופסים את האינתיפאדה כפלטפורמה אפשרית לקידום תהליך שלום, כמנוף לחץ על ישראל, כיצד לאנוס את מדינת ישראל לומר "רוצה אני", כאלה יש בחוץ וכאלה יש בבית. אני חושב שלפחות נוכל לומר, ובצורה מאוד אחראית, שתופעה זו לא תרמה לעליית קרנה של ישראל בעמים.

לגבי ארצות-הברית ואש"ף, אני — כמון, חבר הכנסת שחל — חושב ששום תירוץ, שום דבר, נורא ככל שיהיה, לא יפריע להידברות בין אש"ף לבין ארצות-הברית עכשיו. גם לו נגמר אחרת, חס וחלילה, אירוע חג השבועות, ועשרות גוויות של בני עמנו, בשר מבשרנו, היו מטולות בחוף, זה לא היה משנה את עמדתה של ארצות-הברית ביחס להידברות עם אש"ף, מפני שההידברות עם אש"ף כרגע במדיניות ארצות-הברית היא אכן יסוד לאסטרטגיה האמריקנית במזרח התיכון.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

איך אתה מסביר את זה?

יהושע שגיא (הליכוד):

הקבינט קיבל החלטה בנובמבר. יומיים אחרי זה המפלגה שלך אמרה שאת החלטה הזאת לא צריך ממילא.

חיים רמון (המערך):

כי לא היה צריך אותה. זה היה כדי שלא לעשות דבר, כמו שלא עשו.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רמון וחבר הכנסת איתן, איני מתכוון להעביר את הראש שלי מצד זה לצד זה במשך כל הישיבה.

חיים רמון (המערך):

זה כמו בטניס.

היו"ר ג' גדות:

כן. מי שחזה. אתמול בהצגה יודע שזה קצת קשה.

יהושע שגיא (הליכוד):

לכן, אין כאן ויכוח בין אלה הרוצים שלום ובין אלה הרוצים מלחמה. יש ויכוח בין אלה הרוצים שלום כחנאים של ריבונות, עצמאות וביטחון ובין אלה שמוכנים לעשות ניסויים. ובכן, חבר הכנסת שחל, ניסויים בחיים של עם ובהימור בקובייה על גורלו של עם, זאת לא דרכי. תודה.

חיים רמון (המערך):

אתם אפילו לא מהמרים. אתם מובילים לאבדון כלי הימור.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת יהושע שגיא.

חיים רמון (המערך):

אתם מובילים לאבדון בוודאות.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רמון, אני משתדל לתת את רשות הדיבור ואחיה לא נותן לי לומר למי ניתנת רשות הדיבור.

חיים רמון (המערך):

הייתי בטוח שהוא יודע.

היו"ר ג' גדות:

חשבתי שאולי אתה חושב שזכותך לדבר.

חיים רמון (המערך):

אם היית נותן לי, הייתי מדבר.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת אברהם ורדיגר, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת יוסי שריד, ולאחריו — חבר הכנסת חנן פורת.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מי אחרי פורת?

חיים רמון (המערך):

הוא כמשתדל קואליציוני.

היו"ר ג' גדות:

אחריו חבר הכנסת פורת — חבר הכנסת עוזי ברעם, אחריו — חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, ואחריו — חבר הכנסת מוחמד נפאע, ועכשיו — חבר הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מקווה שבעוד ימים ספורים תתייצב בפני הכנסת ממשלה חדשה, שאזרחי ישראל

ויש תפיסה אחרת, תפיסה שעליה גודלנו אנחנו, ולא הרביזיוניסטים דווקא, חבר הכנסת שחל. אתה פשוט לא היית אז בארץ. גודלנו בתנועות הנוער של תנועת העבודה, של המערך, לגאווה לאומית.

משה שחל (המערך):

אם לא הייתי בארץ, אני לא יכול ללמוד מה היה?

יהושע שגיא (הליכוד):

אתה יכול. אבל לא למדת על תפיסה אחרת של גאווה לאומית, של רצון לריבונות, לעצמאות ולביטחון ללא התניה וללא תלות.

חיים רמון (המערך):

תנועות הנוער במקום שהוא היה חינוכו לגאווה לאומית לא פחות.

משה שחל (המערך):

נכון.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

למשל, ב' 29 בנובמבר 1947.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צבן, אתה שם לב שמתחילת הנאום לא הערתי, כי זה היה בקיצור, אבל הקריאות הקצרות הפכו להיות מסכת.

יהושע שגיא (הליכוד):

ולאלה התופסים את ריבונותנו ואת עצמאותנו כך יש קווים אדומים, והקו האדום הוא אותו רגע שבו החרב מונחת על הצוואר, ולאחריו אין עוד ריבונות שלמה. והעניין איננו סטטוס-קוו, העניין הוא קודם כול וראשית כול קיום.

חיים רמון (המערך):

הצרה היא שבשטחים אין שום קיום.

יהושע שגיא (הליכוד):

אני טוען כמובן בנקודה אחת כלפי ראש הממשלה שמיר, שאי-אמירה של כל האמת, ובכחירות, איננה פותרת את הבעיה, אי-הכרזה חדה וברורה איננה פותרת דבר, ומוטב היה לומר את הדברים, ולו גם הקשים ביותר, ולידידים הטובים ביותר, בפנים, חד וחלק וללא אפשרות של טעות, כדי שלא לעמוד אחר כך בטענה של misleading, של הטעיה. מדינת ישראל הייתה צריכה לומר מזמן: יוזמת השלום של מדינת ישראל כוללת את כל ארבעת סעיפיה, ועומדת להצעה שלמה כרוחה וכלשונה — ולא רק הנקודה הרביעית, בסעיף הרביעי, המדבר על בחירות כלבד — זה המינימום, שבתנאים הנוכחיים, של התקרבות בין-גושית ושל המזרח התיכון ההולך להקצנה צבאית, מדינת ישראל יכולה להגיע אליו.

זה איננו סטטוס-קוו, זו שמירת הקיום הביטחוני של עם ישראל בארץ-ישראל. את זה לא אמרנו, ועל זה טענתי. את זה היינו צריכים לומר קבל עם ועולם לא היום, אלא יחד עם מסירת היוזמה היינו צריכים להבהיר את הנקודה הזאת. לא עשינו זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אמרנו ולא עמדנו על כך.

חיים רמון (המערך):

הוא לא אמר דבר, יוזמה — זה מה שהוא אמר. הוא לא אמר דבר, הוא לא התכוון לדבר.

יהיה ליהודי להתיישב בירושלים העתיקה, ירושלים שלנו, כאשר יהודים משננים לעצמם דורות אחר דורות "לשנה הבאה בירושלים", אותה ירושלים שאליה קשורים יהודים בכל העולם אלפי שנים? בעבר, בגלות, היינו רגילים לשמוע מפיהם של הגויים: "יהודי, לך לפלשתינה, לירושלים שלך". ובכן, כאנו לפלשתינה ולירושלים, כפי שרצינו, ולצערנו, רובנו אחרי השואה הנוראה אשר פקדה את העם היהודי. הנה באים יהודים לממש את הרצון המשותף שלנו ושל שונאי ישראל: עולים לארץ-ישראל, לירושלים המאוחדת בריבונותנו על-פי הקונסנסוס הלאומי ועל-פי החוק. האם מישוהו מבחוץ יכול להפריע לנו?

והרמזים נשמעים מידידים בארצות-הברית לגבי השכונות החדשות של ירושלים והעיר העתיקה, וכן מפי גורכצ'וב, המנסה, ולא בהצלחה מרובה, להציל את ארצו והתמוטטות כלכלית ואתנית ופושט את ידו לארצות-הברית — אנא, עזרו לנו; וכד כבוד שולח רמזים קשים ונוקבים כלפי ישראל ומאיים בהפסקת העלייה של יהודי רוסיה לישראל מולדתם.

לכן, רבותי חברי הכנסת, עם כל הכבוד, עלינו לומר גם לידידינו וגם לכל אלה המעצרים על זכותם של יהודים להתיישב בארץ-ישראל, בצורה ברורה, כלי להתגרות חלילה: אומנם אין מדיניות ליישב עולים ביש"ע, אבל בהחלט אין למנוע ואין גם הכוח למנוע מכל יהודי עולה או ותיק, הרוצה בכך, לעשות זאת. זאת צריכה להיות המדיניות הברורה של הממשלה החדשה, אשר אני מקווה כי תקום בימים הקרובים.

אגב, גם גורכצ'וב וגם מובארק, המנצל את התעמולה הערבית, שמטרתה לעצור כליל את עליית היהודים מברית-המועצות, כל אלה וגם ידידינו בארצות-הברית צריכים לדעת, שעולי בריית-המועצות אינם מופנים ואינם פונים אין יישובי יהודה, שומרון ועזה. מכלל העולים שהגיעו לארץ מתחילת שנה זו, אולי 1% פנה להתנחלויות, ואולי פחות.

הצהרתו של הנשיא מובארק, שעל-פי התוכנית המקורית של ממשלת האחדות שנפלה, היו צריכים להתכנס הצדדים בבירתו, קהיר, כדי לקדם את תהליך השלום; הצהרתו האומרת שעליית בריית-המועצות עלולה לגרום בסופו של דבר למלחמה — זו הפרה בוטה של סעיף בחוזה השלום, האומר כי הצדדים יימנעו מאיום בכוח או בשימוש בו במישרין או בעקיפין ויישבו את כל הסכסוכים ביניהם בדרכי שלום. כמו כן, זו הפרה של סעיף נוסף בהסכם השלום, האומר שכל צד מתחייב להבטיח שמעשי לוחמה או איומי לוחמה, איבה או אלימות, לא יבצעו ולא יבוצעו מתוך שטחו וכו'. הווי אומר, לא רק מעשי לוחמה אסורים, גם איומי לוחמה הם בגדר הפרה. וכמה פעמים כבר שמענו איומים מעל אדמת מצרים?

כך היה גם בכנס האינטרנציונל הסוציאליסטי, שבו השתתפה משלחת מכובדת של מפלגת העבודה, שם גם נתקבלו החלטות אנטי-ישראליות חמורות מאוד. בכנס זה השמיע מובארק איומים כלפי ישראל. הוא ביסס דברי הסתה ואיום על הכוח שהוא ועמיתיו ראשי מדינות ערב הפיצו בעולם, על הבדוות שהעולים מברית-המועצות נוהרים בהמוניהם ל"שטחים הפלשתיניים הכבושים". על סמך דבריו ודבריו רעיו ניסתה מועצת הביטחון ביוזמת ארצות ערב ואש"ף, בניתיים ללא הצלחה, לחבר נוסח של החלטת גינוי להתיישבותם של יהודים מברית-המועצות כ"שטחים הכבושים".

והלא ברור שאין הכוונה אלא להפסקה טוטלית של עליית יהודי בריית-המועצות, ואולי ללחץ על ארצות-הברית

מצפים לה זה למעלה מחודשיים, אולי שלושה חודשים. אינני יודע אם דווקא לממשלה כזאת מצפים, אבל ודאי שחלק גדול מאוד מקווה ומצפה לראות ממשלה קבועה בישראל. הממשלה שתקום, אשר תצטרך לטפל במשימות לא קלות כמשך תקופת כהונתה, תצטרך גם, ללא ספק, לתת את דעתה, בראש ובראשונה, למצבנו בזירה המדינית, נוסף על המשימה המרכזית של קליטת עליית יהודי בריית-המועצות. אבל, הבעיות המדיניות של ישראל הן די מסובכות, ויש לקוות שהממשלה אשר תיבחר ותקבל את אמון הבית תמשיך בתהליך השלום, שלום-אמת, ותוכיח קבל העולם כולו שפני ישראל לשלום.

חברי הכנסת, למרות המאמץ של הממשל האמריקני לטשטש את הרושם אשר גרם ניסיון הפיגוע בחופי הארץ, אשר עלול היה חלילה לגרום קלטל יהודי — ואשר כעת, לאחר עדותו של סגן מפקד הפעולה אבראשאש שנחפס על-ידי כוחות הביטחון כרוז לעין כול מה היו מטרותיו האמיתיות ומי היו מפעליו ושלוחיו. ובכן, למרות הניסיונות של שטטוש וכן הקו הנוקשה אשר ננקט על-ידי רוב מדינות ערב, שהתכנסו בכגדאד לוועידה שהיתה מיועדת למתקפה מדינית נגד ישראל, אין הממשל האמריקני מצליח להשתחרר מהאווירה האחרת, האנטי-אש"פית, אשר משתקפת בכלי התקשורת האמריקניים וכדעת הקהל האמריקנית.

אומנם, לצערנו, מתוך הדיווחים אשר הגיעו בשעות האחרונות, ארצות-הברית כאילו יותרה על תביעתה לגרש את הטרוריסט אבו אל-עבאס וארגונו מארגון אש"ף כתנאי להמשך הדו-שיח עם הארגון, והיא מסתפקת בנינוי דת-משמעי של המעשה. כמובן היא מחפשת גם נוסחת קסמים שתאפשר להמשיך בדו-שיח עם ארגון הטרור אש"ף, ובה בעת לשכנע את דעת הקהל שלה, שאש"ף אכן ממלא את התנאים לקיום הדו-שיח. אינני חושב ש"ילך לו" לממשל בקלות, כי בראשונה מאז החלטה לפתוח בדו-שיח עם אש"ף מוצא עצמו הממשל בפני דילמה קשה ביחס למדיניות כלפי הפלשתינים.

וכאן ההסברה הישראלית הבלתי-פוסקת עשויה להשפיע ולשנות את מדיניות הממשל בנושא זה. כאן גם המקום לשבח את המתקפה המדינית וההסברית החריפה של ישראל, אשר תרמה תרומה חשובה לשינוי בדעת הקהל בארצות-הברית. אם נתמיר ונגלה, אדוני שר החוץ, את פרצופם האמיתי של ארגוני הטרור, נצליח לגרום למפנה. כי זאת עלינו לדעת: המלחמה בטרור היא עיקרון בסיסי במדיניותה של ארצות-הברית, ולא בנקל היא תוכל לסטות ממדיניות זו.

חברי הכנסת, אנו מוחקפים בתקופה האחרונה מכמה צדדים, גם מצד הממשל האמריקני, גם מצד הנשיא גורכצ'וב וכן מצד מדינות השוק האירופי. הכול מפחידים אותנו לאחרונה ומאיימים, שאם לא נקבל את הוראותיהם ניגעש. אין לזלול חלילה בכל אלה. אנחנו מדינה קטנה, מדינה במצוקה, מדינה של קליטת עלייה. אבל, האם באמת מדינה עצמאית, סוברינה, שוחרת שלום, יכולה לסבול התערבות בלתי מקובלת בענייניה הפנימיים? האם זה קנה-מידה גם לגבי מדינות אחרות? האם נוכל לחיות כמצב של קבלת הוראות ממדינות, יהיו אשר יהיו, שיתערבו בשיקולים ובעמדות הנוגעים לקיומנו ולעתידנו?

האם גם מוכנים אנו להתקפל, למשל, בנושא יישוב יהודים בשכונות הירושלמיות הפרוחרות והיפות בחלקי ירושלים, אשר שוחררו במלחמת ששת-הימים? האם אסור

האם אנחנו סטטיסטים בכל המהלכים וההתפתחויות האלה?
האם אין לנו חלק? האם אין בנו אשם? אולי לא כל האשם בנו,
אבל האם אין בנו אשם?

יגאל הורביץ (הליכוד):
רק בנו, רק בנו.

אליקים העצני (התחיה):
אפשר לבטל את המדינה ולא יהיו איומים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
במקום אחד מצבנו הוא מצב של שבר, במקום אחר מצבנו
הוא מצב של סחף, אך בכל מקום מעמדנו הולך ונגרע, גם
בקרבת מדינות ידידות. גם בזה אין בנו שום אשם? אנחנו לא
מילאנו שום תפקיד?

אליקים העצני (התחיה):
120 שנה זה כך. כולם אשמים. ממשלות המערך אשמות.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הרושם הוא, ידידי, שמדובר בממשלה מנותקת לגמרי
מכל מה שקורה. הייתי אומר, חוץ כדי בקשת סליחה ממוכי
גורל, שזו ממשלה של אוטיסטים, שאין לה שום קשר עם
העולם החיצון: אך עוד מעט, בממשלה החדשה, יהיה לה קשר
עם העולם התחתון. המצב הוא כה גרוע, כך הייתי אומר, עד
שכל אחד יכול להיות שר החוץ, אפילו דוד לוי.

היור"ר ג' גדות:
חבר הכנסת שריד, עם כל הכבוד, אני הייתי מציע בחברות
טובה: את המשפט על העולם התחתון להשמיט מדברייך.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
למה הוא התכוון?

חיים רמון (המערך):
אולי אם נדע למה הוא התכוון — — —

היור"ר ג' גדות:
אני גם צריך להיות התרגום אונקלוס שלך, חבר הכנסת
צבן? התרגום שאני מבין די בו כדי לבקש באופן חברי
להשמיט את עניין העולם התחתון. זה לא מכובד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מציע שהמשפט הזה יישאר תלוי — — —

חיים רמון (המערך):
אתה יוכל אולי לשתף אותנו — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היור"ר ג' גדות:
חבר הכנסת צבן, די לך. אתה מפריע לכל אורך הדרך. אני
לא רוצה את הדושיח הזה אתך. אני מבקש ממך.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מה יש? מה קרה?

היור"ר ג' גדות:
חבר הכנסת שריד, הרי הדברים שאתה אומר הם חמורים,
ומובן שאני לא מתייחס אליהם כיושב-ראש. זכותך וחובתך
לומר את אשר עם לבך. אני פשוט הערתי, כי כך הרגשתי וגם
ראיתי הרמות ידיים של חברים הקרובים לדעותיך יותר ממני,
לא כיושב-ראש כמוכן. יש בזה חריגה מסוימת מן הטעם הטוב,
ואני כאמת מבקש ממך, אגא, להשמיט את זה מדברייך.

ומדינות אחרות לפתוח את שעריהן בפני יהודי רוסיה. צר לנו
מאוד על שממשלת ישראל הביעה מורת-רוח פושרת מדי
מדברי מובאק אלה, ולא ניצלה את ההתבטאויות שלו
למתקפה על כל מי שמטרתו לפגוע בכושרה ובכוחה של מדינת
ישראל, המוקפת שונאים.

נדמה לי, שהדבר הראשון שעל הממשלה אשר תקום
לעשות הוא להתנער מהמוסכמה של מפגש בקהיר. הממשלה
אשר תקום, שבוודאי תמשיך במדיניות השלום של קודמתה
אבל ביתר יעילות ואזרחיות, צריכה קודם כול לערוך רביזיה
בתנאים שכמעט שנתקבלו עליה. מפגש הצדדים צריך
להתקיים בכל מקום, בארצות-הברית, אבל לא בקהיר. קהיר
והראשה לא הוכיחו נאמנות ונייטרליות. אדרבה, מובאק,
במתקפתו הבלתי-מרוסנת על העלייה, עד כדי איום בתוצאות
קשות לישראל, אינו ראוי שהמפגש יתקיים בחסותו — — —

חיים רמון (המערך):
אינו ראוי בכלל שייפגשו אתו.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
כמו-כן, דרושה רביזיה בכמה נקודות המתייחסות למסמך
בניירך.

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שהממשלה שתקום, אומנם
מצומצמת, אם תהיה מגובשת במדיניותה, תוכל להציע את
ישראל לקראת שלום אמיתי ומקווה. מה שמסוגלות לעשות
ממשלות גדולות ומאוחדות כבר ראינו וטעמנו את טעמן.
והראיה, הפלת הממשלה הקודמת, שגם היא הובילה לא יותר
מאשר לממשלה צרה, אולי רק בגוון קצת אחר.

היור"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אברהם ורדיגר. רשות הדיבור
לחבר הכנסת יוסי שריד, ואחרי — לחבר הכנסת חנן פורת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, שמעתי כפעם
המיי-יודע-כמה את התקליט השחוק והסדוק של שר החוץ, כפי
שהוא השמיע אותו לפני כמה דקות, ואני רוצה לומר באוזני
כמה דברים קשים שאני מרגיש שאני מוכרח לאומרים.

לפי התרשמותי, ואני בטוח שאין חולק על כך בבית הזה,
זו עובדה אובייקטיבית, מדינת ישראל נתונה היום במשבר
המדיני העמוק ביותר, שלא היה כמוהו בתולדותינו, ועניבת
החנק מתהדרת סביב צווארנו.

המשבר הוא גם משבר בעולם, וצריך לראות את התמונה
כהווייתה, כפי שהיא, גם כממשלות, גם כפרלמנטים, גם כרעת
הקהל, גם כרעת הקהל היהודית, גם כבעיתונות הבינ-לאומית,
גם בקהילייה האירופית, גם באינטרנציונל הסוציאליסטי, גם
באויים; כעצם, ככל מקום.

ועוד עובדה שגם עליה אי-אפשר שיהיו עוררין — האזור
שלנו הולך ומתחמם: עירק מתחזקת; מצרים, ידידה, נחלשת;
ירדן על הקרשים, על הפנים; אש"ף עובר מציר מצרים,
בהדרגה, לא בכת אחת, לציר עירק.

ואני שואל את שר החוץ: האם כל הדברים האלה קורים
כלי שיש לנו חלק בהתפתחויות האלה?

יואש צידון (צומת):
יש לכם חלק.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם אנחנו פסיכיים בכל המהלכים וההתפתחויות האלה?

אלי דיין (המערך):

"אצבע משולשת" — זה לא ביטוי פרלמנטרי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לשאול ולנסות להשיב למה בעצם בכל תולדותינו כמעט, ובוודאי במשך 23 השנים האחרונות, לא עודדנו את המתונים. הרי זה דבר מתבקש, הרי זה כאילו דבר הלמד מעניינו, הרי היינו צריכים לעשות את זה. אני רוצה להשיב, והתשובה היא קשה: כי המתונים הם המסוכנים שבאויבינו, משום שאחס צריך, כפי שאמרת קודם, לשבת ולהידבר ולהגיע לאיוו פשרה. אבל מי שאיננו רוצה להגיע לשום פשרה רואה במתונים את הגרועים שבאויבינו. לעומת זאת, הקיצוניים, על-פי מדיניותה של ממשלה זו ואולי אפילו על-פי מדיניותן של כל הממשלות בשנים האחרונות, הם הטובים שבאויבינו, כי הם בעצם פותרים לנו את כל הבעיות. אתם לא צריך להיות שיח ושיג; ואני מסכים שלא צריך להיות אתם שיח ושיג. לכן המדיניות היוזמה, המכוונת והשיטתית של ממשלות ישראל היא לעודד את הקיצוניים ולהחליש את המתונים.

אני רוצה לשאול שאלה נוספת: מה קורה כאשר לא מעודדים את המתונים?

אליקים העצני (התחיה):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת העצני, לחבר הכנסת שריד נותרו 20 שניות לסיים את נאומו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על מה אתה מדבר?

היו"ר ג' גדות:

גם זה כבר לא. אתה מעריך שהוא לא יצליח לעשות זאת כלי קריאות הביניים שלך? אני אנכה לך את ההפרעות.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תודה.

מה קורה כאשר לא מעודדים את המתונים? החשובה היא ברורה לגמרי: מחזקים את הקיצוניים, ואז הקיצוניים לועגים למתונים ולפעמים אפילו מחסלים אותם. ואני שואל: איך מחזקים את הקיצוניים? איך עשיתם את זה? — מושכים זמן, כי הזמן משחק נגד המתונים. שמיר יודע שאם הוא ימשוך זמן, הקיצוניים באש"ף יגברו כסופו של דבר, ומה יקרה אז? יהיו פיגועים, יישפך דם, ואז יגשים שמיר את הנבואה של עצמו, מעין self fulfilling prophecy. אחס רואים — הוא יטען אז — אמרתי לכם, אש"ף לא השתנה.

זו כדיוק גם הסיבה לתגובה האמריקנית המתונה כאופן יחסי, המקוממת אפילו, על ניסיון הפיגוע האחרון בחוף ישראל, משום שארצות-הברית מבינה את המדיניות הזאת שלכם, והיא לא רוצה לעזור לשמיר בהגשמת נבואתו.

מה עושה ישראל מול המשבר הזה, שאני מגדיר אותו כמשבר החמור בתולדותינו? ממשלת ישראל עושה דבר אחד: היא משליכה את ידה על אש"ף, בכחינת "אשא עיני אל הרים, מאין יבא עזרי", והעזר יבוא מאש"ף. שמיר יושב ומתגעגע לימים הטובים והישנים של הטרור. שמיר יושב ומתפלל שאש"ף יחזור לטרור, ואז יבוא לציון גואל. שמיר היה משלם כסף רב כדי שערפאת יחזור להיות טרוריסט, כי אולי בניגוד לסממתו של אלכס אנסקי: "מה לעשות? לעשות",

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מציע שבעניין זה נגיע לפשרה. כיוון שרציתי לפרט את המוטיב הזה בהרצאת הדברים שלי, אני מוותר על הפירוט.

גבירותי ורבותי, אני רוצה לנתח בקיצור, עד כמה שהזמן מאפשר לי — — —

אליקים העצני (התחיה):

אין לך סמכויות לפעול כיושב-ראש?

קריאה:

אנחנו לא מ"גוש אמונים".

אליקים העצני (התחיה):

עמנואל זיסמן (המערך):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת העצני, חבר הכנסת עמנואל זיסמן, יש בידי זכות נוספת, וכרשותך, לא אשתמש בה. הסתפקתי כמה שאמרת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רק מבקש מהיושב-ראש לנכות לי, כמובן, את הזמן שעובר בגלל ההפרעות.

אני רוצה לנסות לנתח, עד כמה שאני מסוגל ועד כמה שהזמן מרשה לי, איך הגענו בעצם לכור התחתית הזה מבחינת מצבנו המדיני. אם אני שואל את עצמי, מה הליקוי, מה הפגם, המום העיקרי במדיניות החוץ שלנו, שאני מגדיר אותה תמיד כמדיניות הקיום, אני משיב, וזו בעיני כל תורת המחדל שלנו כולה על רגל אחת: אנחנו לא הבחנו בין האויבים ולא עודדנו את המתונים שבקרב אויבינו.

יגאל הורביץ (הליכוד):

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לקיצוניים ולמתונים הצענו בעצם אותו דבר.

אביא דוגמה. הליכוד מציע לכולם, בלי יוצא מן הכלל, מתונים וקיצוניים כאחד, את שלמות הארץ. הרי הוא לא אומר: אתה אויב, אתה מן הקיצוניים שבאויבים. לך אני לא נותן שום דבר; לא מגיע לך שום דבר, אתך אני לא רוצה לדבר, לך אני נותן אצבע משולשת, לך אני נותן "פייג", אבל אם אתה מתוך כלומר, אתה מוכן לחיות אתי זה בצד זה, לא זה במקום זה ולא זה על חשבון זה — אתך אני מוכן לדבר, קודם כול לדבר, ולך אני מוכן להציע משהו אחר. הליכוד לא אומר את זה בדרך כלל.

וגם המערך איננו שונה מבחינה זו באופן מהותי. גם המערך מציע לאלה ולאלה, למתונים ולקיצוניים כאחד, אותה תורה משונה של פשרה טריטוריאלית, שבינה לבין שלמות הארץ אין הבדל ניכר.

אני רוצה לשאול — אולי כל הדברים שאני אומר הם דברים ערטילאיים, ואולי הם בעצם דברים שאינם יכולים לעמוד במבחן המציאות. אולי מדובר באי אלו ססמאות.

יאיר שפרינצק (מול-ת):

לא, לא, הם ברורים מאוד.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שפרינצק, בוקר טוב לך. אנא, הואל נא לשבת.

אל-עבאס זה מחברות בכל ארגון שהוא, הן הארגון שלו והן ארגונים אחרים.

אבל לא איש אחד עומד כאן לפנינו, אלא מערכת שלמה שכלפיה מדבר יוסי שריד שעה שהוא אומר שיש לעודד את המתונים שבחוקם.

רבותי, יש האומרים, ושמענו זאת כאן, לפני רגע, שאנחנו מצויים בשעת המשבר החמור בתולדותינו. ואני אומר: אפשר שיש משבר מעל פני השטח, אפשר שיש אילו תהליכים שאנחנו מתייסרים בהם בדרך לעיצוב הממשל והשלטון בישראל, אבל לאמיתו של דבר, כאשר יימוגו הערפילים, כאשר התקופה הזאת שלנו תיבחרן בפרספקטיבה של ההיסטוריה, יראו אותה אחרת. זוהי תקופה גדולה בתולדותינו עם המהלך האדיר של קיבוץ גלויות שהולך ודופק על ספנו, ברצון ובאונס, עם היערכות וכלי היערכות. הרכבות הופכים למאות אלפים, ועוד יעלו למיליון ומעלה. כל אלה מצביעים על כך, שתהליך שיבת ציון לא תם. אדרבה, השיר לא תם, הוא רק מתחיל.

ציטט כאן חבר הכנסת יוסי שריד את הממרה, שאביה או מי שמבטא אותה הוא אלכס אנסקי: מה לעשות? לעשות. יש הסבורים שכל העשייה מתמצה רק בחיפוש דרך דיפלומטית, שלפי דעתי תוביל אותנו בדרך הארוכה לתהום. אבל יש מה לעשות: לעשות. לעשות בהתיישבות, לעשות בעלייה, לעשות בכיטחון. והבה נודה: אשמים אנחנו, אכן אשמים אנחנו —

חיים רמון (המערך):

— — — הוא לא עושה דבר, ואתה עושה דברים מוזיקים.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני עושה דברים מוזיקים? עוד יוערך בתולדות מדינת ישראל הדבר שאנחנו עושים, ואינני מדבר דווקא על עצמי באופן אישי.

אשמים אנחנו. הבה נאשים את עצמנו. כן, אנחנו מודים באשמה. אשמים אנחנו ששכנו הביתה אל כל מרחבי ארץ-ישראל; אשמים אנחנו שמקצנים או את הגלויות שלנו, ואשמים אנחנו שכל העולם רודף אותנו. אשמים אנחנו שעומדים אנחנו על נפשנו. נכה על חטא, אבל אשמים אנחנו. אם כך אני מעדיף, ב"אבל אשמים אנחנו" לקחת את האותיות אל"ף, אל"ף, אל"ף, ולומר: כן, בזה נעסוק.

לא הייתי מציע לאיש להתרשם התרשמות מופלגת ממש השפתיים שנאלץ היה לשלם גורכצ'וב להתקפה הפראית והשפלה של מדינות ערב כנגד העלייה. ואם היה נזקק למס שפתיים, הוא לא יעצור את הגל, הוא לא יעצור את התהליך. איננו נזקקים היום להרים קול ולומר: לעגה לך, בזה לך, בתולת בת ציון. אנחנו נשמור את ההרגשות שלנו לעצמנו.

באמת, נשיא ברית-המועצות, באימפריה מתפוררת, כשהכול כוער סביבו, כשהכול מתהפך סביבו, ראו מה היא הסוגיה שטורדת את מנוחתו: שאלת עלייתם של עולים להתיישבות כיהודה ובשומרון. אבל אינני מציע שנלך נגד ראש כראש. אנחנו את מעשינו נעשה בהשקט ובבטחה. צריך לדעת, והוא צריך לדעת זאת, שתביעה כגון זו שמשמעותה הפסקת העלייה תעלה לו כיוקב בארצות-הברית, ואני חושב שכבר התחילו להישמע כלפיו דברים.

מכל מקום, רבותי, אנחנו איננו נדרשים כעת — — —

סמטתו של שמיר היא — ואני מצטט את חברי נחום ברנע: "מה לעשות? לא לעשות". לשבת ולחכות לישועות של פיגוע ולנחמות של אסון, ואז אולי אפשר יהיה גם להקים ממשלה רחבה.

יש שתי אפשרויות: אפשרות אחת היא שערפאת ישחק לידי שמיר, והוא עלול לשחק לידי של שמיר, והארץ הזאת חוזרת לתוהו ובוהו של טרור כהקדמה למלחמה נוספת באזור; והאפשרות השנייה היא שערפאת בכל זאת יתאפק, ואז המשבר המדיני יחריף עוד יותר והברידות הישראלית תעמיק, וגם זאת תהיה הקדמה למלחמה. וכך המסקנה שאני מגיע אליה, וזו המסקנה המתחייבת, היא שבמצב הנוכחי כל הדרכים של הממשלה הזאת מובילות למלחמה.

כדי למנוע אותה, מוכרחים לסלק את שמיר וחבורתו מן הדרך.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יוסי שריד. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, ואחרי — לחבר הכנסת עוזי ברעם.

אני מבקש מחברי הכנסת שתורם לדבר עדיין לא הגיע להקפיד על לוח הזמנים, כדי שלא אצטרף להפסיק אותם תוך כדי דבריהם. חבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, פעמים בא אירוע אחד ומאיר באור חודר ונוקב, באור בלהות אבל גם באור מסנוור, מסכת חיים שלמה. מה שאירע בחוף ניצנים, מה שאמרו היה להתרחש בחוף געש, מה שאמר אתמול סגן מפקד קבוצת המחבלים שביקשה לזרוע הרג, רצח, טבח של אנשים, נשים וטף בתל-אביב רבתי, בחופי ישראל, מעמיד בפנינו ומבהיר למי שהיה לו צורך באיזה ניסיון של הבחנה בין קיצונים לבין מתונים, בין אלה שנדברים אתם לבין אלה שמפנים להם עורף, מי עומד מול מי במערכה.

מה שהחריד יותר מכול בריאיון שהיה אמש עם אותו סגן מפקד של המחבלים היתה העובדה, שהדברים נאמרו כל כך בפשטות, כל כך בטבעיות. לא רעדה היר, לא פלבלו העיניים שעה שהוא סיפר, כמשיח לפי תומו, מה היתה מגמתם: לתפוס את מלון "שרותון", להרוג שם אנשים, נשים וטף, לא להותיר אחד.

לא הייתי מפרסם את הדברים אלמלא פורסמו כבר, אבל שמענו את ההערכה הבוררה של ראש אמ"ן ושל חיל המודיעין שלנו, שהדברים הללו לא נעשו בהיחבא, בצנעה, אלא ראשי אש"ף היו שותפים בעניין.

יש ללמוד לקח מן העניין. קודם כול, אותו אישוש של ממת חז"ל: כל המרחם על אכזרים סופו מתאכזר אל רחמנים.

יש לכוא חשבון עם ממשלת איטליה ועם אלה שסכבו אותה, ששחררו את הנבל הזה ששמו אבו אל-עבאס ממצירי הדין הראוי לו. והנה לכם התוצאה האפשרית, שכנס ובחסדי השם יתברך, שנתן לצה"ל כוח לעשות חיל, שנמנעה על חופנו.

אמרתי, ואני חוזר ואומר בהקשר זה, בהומור שחור, שכאשר חברה-קדישא קוברת את הנפטר הרי היא אומרת: הרינו פוטרים אותך מכאן ואילך מחברות בכל אגודה שהיא. חבר הכנסת פרוש בוודאי מכיר את הנוסח הזה שאומרים אנשי חברה-קדישא: אנחנו פוטרים אותך מלהיות חבר בכל אגודה שהיא. הגיעה השעה שאנחנו נמצא את הדרך לפטור את אבו

חוכרת כ"ט, ישיבה קפ"ד
— המצב המדיני ויחסי החוץ של ישראל —

אריה אליאב (המערך):

גם ארצות-הברית נגדנו באותו עניין, גם היא נגד ההתיישבות כשטחים.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

סוגיית ההתיישבות ביהודה ובשומרון אינה נוגעת לסוגיית העלייה. ואתה אומר זאת כמוני.

אריה אליאב (המערך):

אבל גם ארצות-הברית אומרת כבר 20 שנה שהיא נגד התיישבות כזאת.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

גם אתה אומר זאת כמותי, ואני לא מציע לנו להיות בעניין זה יותר אפיפיורים מבייקר.

חיים רמון (המערך):

אם הם יחליטו שאין עלייה, אז גם אם תתפלל מאה פעמים לא תהיה עלייה.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רמון, אתה מעריך — — —

חיים רמון (המערך):

בשביל הסמל אתה מסכן את כל העלייה, שאין מעשה ציוני גדול ממנה. אתה משיח, אתה לא ציוני.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רמון, היושבי-ראש פונה אליך — — —

חיים רמון (המערך):

— — —

הי"ר ג' גדות:

אדוני, האם לדעתו צריך אני להרים את קולי בשאגה, כמו זו שנפלטה מפי שעה שקראתי לחבר הכנסת צבן, והוא נבהל ואני נבהלתי? הרי אין טעם לעשות זאת.

חיים רמון (המערך):

גם אין צורך.

הי"ר ג' גדות:

יש לי שאלה אליך, ונדמה לי שהיא שאלה חשובה. האם לדעתך יש סיכוי כלשהו שקריאת הביניים שלך תשנה את דעתו של חבר הכנסת פורת?

חיים רמון (המערך):

לא, אני צריך להיסטוריה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לך על התשובה. בבקשה, חבר הכנסת פורת.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אנחנו, בהשקט ובכטחה, צריכים להמשיך כמעשה הציוני הגדול. כן, מה לעשות? לעשות. לעשות, משמעותו של דבר לעשות בעלייה ולהתמקד בסוגיה הזאת, תהיה הממשלה כזאת או אחרת; לעשות פירושו של דבר להמשיך את מפעל ההתיישבות לא באופן בומבסטי אבל בעבודה יוצרת — — —

אריה אליאב (המערך):

ליר קבר ישו.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

— — כלל מרחבי ארץ-ישראל ובכל מרחביה של ירושלים; לעשות פירושו להגביר את מערכת הביטחון. לחזק ולחשל את המערכת הזאת.

נכון, ידידי חברי המערך, אנחנו נעבור כעת תקופה מסוימת שבה לא יהיה לך עם מי לשאת ולתת. אל תצטער על כך. אתה תגיע לשלב שבו אתה תוכל לעמוד איתן, שבו תוכל לעמוד עם היקף אוכלוסייה גדול בהרבה, באחזיה איתנה בהרבה בארץ-ישראל, במערכת ביטחון גדולה בהרבה. ואז, מתוך עוצמה אתה תגיע גם למשא-ומתן הנכון לשלום. והשם עוז לעמו ייתן, השם יברך את עמו בשלום.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת פורת. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי ברעם, ואחריו — לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

עוזי ברעם (המערך):

כבוד היושבי-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפני שנים אמר דוד בן-גוריון, שכוחה של מדינת ישראל ייכון על שני נדבכים: כוחו המרתיע של צה"ל ומעמדנו הבין-לאומי. גם יש היום הסכמה גם בקרב העם וגם במפלגות לשמור מכל משמר על כוחו המרתיע של צה"ל, וכל אימת שנדמה לנו שהכוח כמשהו מתכרסם, כולנו עומדים להחזיר אותו על כנו, אך יש היום מחצית הכנסת, בראשות שמיר, שחותרת מדעת או מבלי דעת להרעת מעמדנו הבין-לאומי.

אם נסתכל על תקופה טובה, אנו נהיה התחליף היחיד בעולם לדרום-אפריקה, אם לא נבין את מה שדרום-אפריקה התחילה להבין היום — ללא משא-ומתן עם נציגות העם הפלשתיני אין לנו מוצא, לא מדיני ולא ביטחוני.

תראו על מה מוכנה ממשלת ישראל לקיים מאבק אמיתי — לא למען תהליך השלום, לא כדי להגיע לקהיר, לא כדי להפסיק את האינתיפאדה באמצעות משא-ומתן; היא מנהלת מאבק נחרץ כדי להפסיק את המשא-ומתן הנורא בין אש"ף לבין ממשלת ארצות-הברית. בזה מושקעת אנרגיה, לשם כך נקראים שגרירים, על זה אנחנו מקהילים קהל עם ועולם, בעוד זה מאבק לא אמיתי, משום שזה גם מאבק שאינו מצליח. דווקא אחרי המהלך האחרון שקרה, ארצות-הברית, על דעת הקהל שלה, מתוך המחויבות המוסרית לישראל, מכינה שאם היא רוצה לשמור קשר עם המציאות האמיתית אין לה ברירה אלא לשמור קשר עם הנציגות היחידה שבינתיים מקובלת כנציגות של העם הפלשתיני.

שמעתי בעניין רב את דבריו של חבר הכנסת חנן פורת. שמעתי למה הוא מתנגד. אבל ייחלתי לשמוע פתרון כלשהו.

אני גם מוכן ללכת לבית-התפילות אם אאמין שמכאן תבוא הישועה. אבל, אין לכם שום פתרון אמיתי. מה פירוש המלה או המשפט, שכמה שנים לא יהיה עם מי לדבר? מה, אנחנו נמצאים במצב בין-לאומי סטטי? אנחנו נמצאים במצב שבו בכל חודש שלא נדבר בו עם אש"ף יורע בטור גיאומטרי מעמדה הבין-לאומי של ישראל.

תראו מה שקורה לישראל במערכי-אירופה. מערכי-אירופה היא אולי הקהילייה הנאורה ביותר בעולם מבחינות רבות. באנו לפרלמנט האירופי, ולא הסוציאליסטים ולא הנוצרים ולא הדמוקרטים ולא אנשי הימין יקבלו שאנחנו ממשכים גם בכיבוש, גם בהתנחלויות וגם בהתנכרות לערך היחיד שיש לו ערך — זו הגדרה עצמית.

אליקים העצני (התחיה):

פלשתין תהיה בפרלמנט האירופי.

עוזי ברעם (המערך):

לפרלמנט האירופי אני מציע שבעתיד ישלחו אותך. אפילו עוזי לנדאו לא מספיק שם.

כריש גלי, שהיא לא תשלח יהודים מכרית המועצות ליהודה, לשומרון ולעזה, מתוך ראייה אִמיתית של נושא העלייה כפרימט עליון.

אליקים העצני (התחיה):
ישלחו אותך.

עוזי ברעם (המערך):

אליקים העצני (התחיה):
גם היום לא שולחים.

עמנואל זיסמן (המערך):
הוא כבר מדבר בשם הממשלה.

עוזי ברעם (המערך):
אני מקווה שהוא ידבר בשם הממשלה.

אליקים העצני (התחיה):
מי אתה בכלל?

אורה נמיר (המערך):
ומי אתה?

אליקים העצני (התחיה):
איזה תוקף יש לכם? מה אתם מתרפסים היום?

עמנואל זיסמן (המערך):
איוו חוצפה.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת העצני, יש לי בקשה אליך. חבר הכנסת זיסמן, אל תפריע לי לעזור לחבר שלך לסיעה.

חבר הכנסת העצני, זו הפעם האחרונה שאני מרים את הקול. לא עולה על הדעת שאני אקרא לך ולפחות לא תקשיב למה שאני אומר. תאר לך שהייתי אומר לך שלוש פעמים "אני קורא אותך לסדר" ולא היית שם לב. לפתע פתאום מגיעים שני שליחים נהדרים ופיס ומרימים אותך מכיסאך ואתה אפילו לא מבין למה. אנא.

אורה נמיר (המערך):

הוא מייצג — — —

הי"ר ג' גדות:

חברת הכנסת נמיר, הרי לפני שנייה ביקשת ממני משהו.

אורה נמיר (המערך):
אני מודה לך שקיימת את זה.

הי"ר ג' גדות:

בבקשה, חבר הכנסת הורביץ.

יגאל הורביץ (הליכוד):

תאר לך שאתה חבר בממשלה ואתה שר העלייה, זה תפקיד שמתאים לך, וגורביצוב אומר את אשר הוא אומר. ואתה רוצה לנהוג לפי מה שאתם אומרים, אינך עוזר להוציא יהודי מקיב לאריאל. היהודי מגיע, וכלי עזרתך הוא קם ואומר: אני רוצה להגיע לאריאל. מה אתה תעשה?

הי"ר ג' גדות:

תודה. תשובה.

עוזי ברעם (המערך):

השאלה אינה רלבנטית. כי אם יהודי אחד ילך לאריאל או לא — זה לא משנה. מה שמשנה זו המדיניות המוצהרת של ממשלת ישראל. לו הייתי שר העלייה והקליטה, הייתי אומר מעל הבמה הזאת, שהמדיניות שלי היא שיהודים לא יבואו ליהודה, לשומרון ולעזה. הייתי אומר את זה בצורה מפורשת, מציג זאת כמדיניות של ממשלת ישראל.

הלוואי. אנחנו על כוונתנו משמרים משטר של דיכוי, ואין פלא שהקהלייה האירופית הנאורה מתנכרת לנו, ואנחנו משמיעים את הסמטה "אנטישמיות" כאשר האנטישמיות אינה הגורם. ראיתי סוציאליסטים רבים שהיו אהרי ישראל כל השנים, שהכרתי אותם מהאינטרנציונל, והם אינם יכולים לחת את תמיכתם למדיניות זו של ישראל.

אני מעריך שבשבוע הבא תקום ממשלת ליכוד. אני אפילו לא יכול לומר שאני רואה את זה היום כדבר הגרוע ביותר שיכול לקרות. אבל, אני תמיד חושב, אולי פעם אחת נאפשר לליכוד ולימין להעמיד אלטרנטיבה נקייה, לאומנית-ימנית, ולנסות לשכנע את דעת הקהל שיש כאמת איזה תחליף. לא תמיד תוכלו להתחבא אחרי גבו של המערך.

חיים רמון (המערך):

גם כאשר נשב באופוזיציה יאשימו אותנו.

הי"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת ברעם. עכשיו אני מונע ממך מלדבר כי אני חושש שהוא כן יקבל את דעתך. אז אנא.

יגאל הורביץ (הליכוד):

תמשיכו כפי שאתם היום, כפי שהייתם אתמול.

חיים רמון (המערך):

גם כאשר אתם בשלטון, אתם לא בשלטון.

עוזי ברעם (המערך):

חבר הכנסת הורביץ, אני מציע לליכוד לאמץ את המדיניות שאתה מציע לו. אני מציע בכל לבי שזו תהיה המדיניות של הליכוד.

עכשיו אני רוצה לומר מלה, שאולי בעיני היא קצת חשובה ושונה. אני חושב שאני אחד מנאמני נושאי העלייה בבית הזה. יש רבים כמוני שמעלים את הנושא בכל פרום ורואים בזה את המאבק האמיתי. אני רוצה לומר, מה שעושה היום ממשלת ישראל הוא חוסר אחריות, כמעט משחק בחיי יהודים. לו היה ברזנייב בא לפני הרבה שנים ואמר לכם, או לנו, שהוא מוכן לחת ליהודים חופש הגירה וחופש יציאה, אבל הוא מתנה תנאי כלשהו — מישהו מכס היה מזעים פנים לקראתו? מהו גורביצוב? הוא חלק מהסמטה הציונית? הוא חלק מהלאומנות היהודית?

אם אתם אומרים ש-0.5% מהיהודים מגיעים ליהודה, לשומרון ולעזה, מדוע לא תאמרו בצורה ברורה, שלמען הצלת יהודים יש מדיניות לממשלת ישראל, שיהודים מכרית המועצות לא יישלחו להתנחלויות? איזו הגנה דמגוגית, איזו אמירה —

אליקים העצני (התחיה):

עוזי ברעם (המערך):

אותך אני לא רוצה לשמוע.

— של חנן פורת, שכל הדברים שלו הם דברים של

טקטיקה. ואם כדברים של מהות, אומר יצחק שמיר: המדיניות שלנו לא לעודד יהודים דווקא ללכת ליהודה ולשומרון. אבל, אם על נושא זה עומד הנושא של הצלת יהודים, איזה משחק ברמגוגיה? איזה חוסר אחריות? ממשלת ישראל צריכה לומר

תעופה ופוגעת בחיירים שלווים המשייטים בים... זו ישראל המאיימת בנשק אטומי, כימי ובקטריולוגי... זו ישראל המזהירה שתחסל את אויבי היהדות, כמו סלמאן רושדי, משום שדיבר סרה נגד רתה... זו ישראל שהיא בסיוע יציאה לכל אירוע ופיגוע ואסון... — כאשר מנגד עומדים הצדיקים, הטורוריסטים האמיתיים, ונהנים ממעין חסד של אמת וסלחנות צדקנית, שגם אם תחפור ותנסה להבין מרוע הם קיימים, לא תמצא.

חברי הכנסת, חרלנו להיות ה"אנדרדוג", ומוטב שנדע ונבין זאת. אינני אומר שהעולם כולנו נגדנו, אבל אני אומר וקובע, שיש אמת-מידה אחת ליהודים ולישראל ואמת-מידה אחרת ושונה למדינות עולם אחרות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, קשה לנהל את מדינת ישראל וקשה לנהל את מדיניות החוץ שלה. גם ההישגים הגדולים שהיו לנו לאחרונה, כאשר קשרנו קשרים עם מדינות אשר זמן רב לא היינו אתן בקשר, נשכחים כאשר אנחנו עומדים אל מול מתקפה העוברת בציר בגדאד-אירופה-מוסקבה, ועד למרשאות הבית הלבן הגיעה.

אנו אחרי פסגת בגדאד, שנתנה לגיטימציה לדרכו המיליטנטית והמסוכנת של חדאם חוסיין, שלא רק אירח את הוועידה אלא גם הוביל את החלטותיה. ועידה זו אימצה את דרישת אש"ף לעצור את העלייה, ותקפה את הסיוע של ארצות-הברית לישראל. העלייה לישראל, כך אמרו, מסוכנת ומסכנת, וכך החליטו.

עמיתי חברי הכנסת, ניתן אולי להבין את ארצות ערב, אבל אי-אפשר בשום פנים ואופן להבין את מדינות אירופה ואת מדיניותן הצבועה. מדינות הקהילייה האירופית קבעו, שהמצב בשטחים הוא בלתי-נסבל, תקפו את הרצח הנפשע של הפועלים הערבים בראשון-לציון — רצח שכולנו, כלי יוצא מן הכלל, גיינו אותו ובכל לשון של גינוי, אבל לא ניתן להבין בשום פנים ואופן את העדר המוסר, את ההתחסדות והצביעות, כאשר התעלמו מהאירוע הנפשע שהיה בחג השבועות, אירוע שנגמר, לשמחתנו הרבה, ללא פגיעה בנפש, אבל היה, חס-וחלילה, יכול להיגמר באסון, ואני מתכוון לאסון ממש.

אריה אליאב (המערך):

בקשר לזה שכולם גינו את מה שקרה בראשון-לציון, האם קראת כתבה של יגאל סרנה על הסביבה שהוציאה מתוכה רוצח כזה?

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): כולם גינו את אלה שלא עצרו בדרך. אני רוצה לשאול אותך: מי שלא עזר ומי שלא עצר ולא סייע לפצועים, האם אלה היו רק אנשי ליכוד או מולדת או צומת או תחיה? עברו גם אחרים.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת אליאב, האם אתה ביקשת לשאול שאלה או לקיים דו-שיח? תחליט.

אריה אליאב (המערך):

הוא לא קרא את הכתבה.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): קראתי את הכתבה ועניתי לך באותה רוח.

כיצד אפשר להתעלם, חברי הכנסת, מהניסיון הנפשע לרצח בדם קר של זקן, צעיר וטף? איך אפשר שלא להתייחס למה שקרה בחופינו? כיצד אפשר להתעלם מהתכנון האש"פי ומהגיבוי הלובי? וזה מחזיר אותי שוב לעובדה, שאנו יודעים

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

עוזי ברעם (המערך):

למען הצלת העם היהודי ולמען ראיית העם היהודי כמטרה עיקרית.

יגאל הורביץ (הליכוד):

עוזי ברעם (המערך):

גם אם תקום ממשלה אחרת, אנחנו מאמינים במדיניות לא דמגוגית. אנחנו מאמינים שאין מרכיב חשוב יותר מתהליך שלום כדי לשמור על הביטחון. אבל למען זה צריך לדבר עם הנציגים האמיתיים של העם הפלשתיני. בריחה כשל אמונה בלתי מתקבלת על הדעת לטווח קצר תהיה בכייה לדורות לטווח ארוך.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת עוזי ברעם. רשות הדיבור לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין, אחריו — לחבר הכנסת מוחמד נפאע, ואחריו — לחבר הכנסת אליקים העצני, חבר הכנסת העצני, מה דעתך על כך שאני אוריד מזמנך הנקוב על הלוח את כל הדקות שבהן הפרעת?

אליקים העצני (התחיה):

אם יש לך סמכות.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדינת ישראל נמצאת היום כאחת התקופות הקשות ביותר מבחינה מדינית. העובדה שאין ממשלה בישראל, אלא ממשלת מעבר, תורמת למצב הזה. אויבים ושונאים כאילו חברו יחד עם ידידים ובעלי ברית כדי לפגוע במדינה, העומדת לעתים כמעט — ואני אומר: כמעט — חסרת-אונים מול מצב זה.

תדמיתנו בקרב אומות העולם נמצאת היום כאחת מתקופות השפל שלה. ולעתים יש לך הרגשה, תחושה של מועקה ומחנק ואין-אונים, כאשר שכל, היגיון והסבר רציונלי אינם עוזרים להעמיד דברים במקומם ולשכנע בצדקת דרכך. שהרי העולם כאילו נעול במעין חבנית מחשבתית שישראל איננה בסדר, ולא יעזור כלום.

לצערי הרב, קולות מבית מסייעים בידי אותם גורמים, ולא מתוך כוונת זדון, ולא מתוך כוונת רוע — לפחות רובם — אך התוצאה בלתי-נמנעת. מה עוד שאצלנו הדמוקרטיה צרופה, בניגוד למדינות שמסביב לנו: שהרי אצלנו מותר לומר הכול, ואין פוצה פה ומצפץ.

לא ראיתי מעולם, אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, התקפה כזוה, גסה ומרשעת כלפי קדאפי או אסד "הצדיקים", או כלפי חדאם חוסיין, הידוע כ"אחד מל"ו", כפי שהשתלחה בנו הקהילייה האירופית בהחלטותיה האחרונות.

חיים רמון (המערך):

זה חלק מתוכנית שלום. פגעו באדם שרוצים לעשות אתו שלום. זו האמת. כל הכבוד.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): חבר הכנסת חיים רמון, עמיתי וידידי, תרשה לי להמשיך, ושר החוץ בוודאי ישיב לנו. אתה עומד מול התלכדות של מדינות, שיש להן מטרה אחת: להעמיד את ישראל במקומה. זו ישראל פרוכלמטית, המשלחת טורוריסטים, מחבלים, לנמלי

שהוכחנו לה, שחור על גבי לבן, שאבו אל-עבאס. שהוא חבר הוועד הפועל באש"ף, הוא היוזם והמתכנן של הפיגוע שנכשל, תודה לאל, בחג השבועות, וזאת בידיעתו של יאסר ערפאת. יש לי יותר מתחושה, שהיא תמשך כריאלוג עם אש"ף גם בעתיד, והצהרות שהגיעונו בעצם שעות אלה ממחלקת המדינה רק מחזקות תחושה-הערכה זו.

בין מדינות ידידות מוסכם לפעמים גם שלא להסכים. אך ניסיונות הממשל לחוץ עלינו, גם עם שימוש בדרך של הטלת הקנס על הערביות הכספיות הלהוואה שאישר הקונגרס לצורכי בנייה לצורכי עלייה, חייבים להדליק אצלנו נורות אדומות.

ישראל מחויבת להמשך תהליך השלום. ישראל מחויבת להחלטות העבר של ממשלתה המדברות על בחירות כשטחים ולנקודות האחרות של תוכנית השלום של הממשלה. אבל, כל זאת צריך להיעשות בדרך שבה נהיה אנו, ורק אנו, משוכנעים, שאין בתהליך פגיעה בנו ובביטחוננו. גם ממשל אמריקני ידירתי צריך להבין, כי כל עוד ההשקפה הרווחת בישראל היא, שאין מקום לוועידה בין-לאומית — אין מקום לדחוף אותנו שוב לוועידה כזאת.

ארצות-הברית צריכה להיות מודעת לכך, שאין בישראל רוב והסכמה לדרישותיו של מזכיר המדינה בייקר, והיא צריכה להימנע מללחוץ עלינו לחפש דרכים חלופיות להצעות מזכיר המדינה. בין ידידים קיימים חילוקי דעות, אבל חילוקי דעות אין פותרים בכוח אלא בשכנוע.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בין בגדאד, אירופה, ברית-המועצות וושינגטון, צריך לרכז את עיקר המאמץ בושינגטון, כדי לשכנע את ידידנו ובעלי-בריתנו, שישארל רוצה בשלום יותר מכול. יש ללכת לפי שיטתנו, ולא כשיטה שויטו לנהוג לפיה בעת האחרונה בממשל האמריקני, וזאת משום שהדבר נוגע בנו ובביטחוננו הפיסי, והוא נתון על כפות המאזניים. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד נפאע, אחריו — לחבר הכנסת אליקים העזני, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתמול היה 5 ביוני 23 ימי 5 ביוני עברו מאז 5 ביוני ההוא, שהיה יום ארוך, יום שחור.

יואש צידון (צומת):

מי הביא ליום השחור הזה?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כל עוצמת אור השמש לא יכולה להאיר את חשכת היום הזה. יחסי החוץ של ישראל קשורים לו. יחסי הפנים של ישראל רתומים בו. התאריך הזה הוא אב ואם למשפחה רבת ילדים אבל לא ברוכת ילדים. התאריך הזה הוליד בידור, הוליד אבטלה, הוליד פשעים, דיכוי, גזענות, אפליה, שכול ויתומים. כל אלה הינם ילדים אמיתיים לאב זה, לכיבוש של שנת 1967, של מלחמת 1967 שהיתה אם המלחמות בשלושת העשורים האחרונים, ואשר הביאה בסוגריים למלחמות משנה. אין בעולם אזור כה עשיר במלחמות כמו אצלנו בתקופת זמן מסוימת. האם אנחנו בתחרות על השיא בתחום זה?

תדמיתה של ישראל בוידה הבין-לאומית הולכת ומתגדרת. מעמדה יורד ונחלש. היא במשכר. גם ידידיה

אותה ואמרתי אותה לפני כן: יש אמת-מידה אחת לישראל ואמת-מידה אחרת — אפילו למדינות ערב, אלה הידועות כ"דמוקרטיות וליברליות".

עמיתי חברי הכנסת, בהמשך הייתי רוצה להעלות רעיון, ואני מקווה שרוב חברי הבית יקבלו אותו. אין זה משנה כלל איזו ממשלה תקום כשכבוע הבא, אם ירצה השם, רחבה או צרה.

חיים רמון (המעריך):

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): חבר הכנסת רמון, קואליציה, אופוזיציה — נושא אחד לפחות חייב להיות מחוץ לוויכוח ולחילוקי הדעות, ואני מתכוון לעלייה ולקליטה. אני מעלה זאת גם משום שבפסגת בוש-גורביצ'וב הוכח עד כמה צריכים אנו להיות מאוחדים בנושא העלייה. ייתכן שאין צורך להיות מוטרדים כל כך מהקולות העולים מן הקרמלין בנושא הגירת היהודים. אני מעריך שמנהיג ברית-המועצות שילם אולי מס-שפתיים להתקפות של העולם הערבי כאשר רמז לאפשרות של שינוי במדיניות ההגירה לגבי יהודים היוצאים מברית-המועצות. גורביצ'וב איננו נמצא בחלל ריק. הוא תלוי היום בחוקי הסחר הנותנים עדיפות לברית-המועצות, ולחוקים אלה אחראי הקונגרס. יודע גם יודע גורביצ'וב: הקונגרס האמריקני לא ייתן לפגוע בהגירה מברית-המועצות כללל ובהגירת היהודים בפרט, יהא אשר יהא.

מכל מקום, לא הייתי מתעלם מדבריו של גורביצ'וב. מאמין גם מאמין אני בזכותם של יהודים להתיישב ולהתגורר בכל רחבי ארץ-ישראל. זוהי זכות שאיננה ניתנת לערעור ולוויכוח. למרות זאת אף זאת, במאבק הקשה שבו אנו נמצאים היום חייבים להבליט את העובדה, שמדיניות ממשלת ישראל איננה מדיניות של הפניית עולים ליהודה ולשומרון, וכי רק 0.5% מהעולים התיישבו שם.

מאמין אני שאיננו צריכים היום לעמוד ניצבים אל מול רוחות חזקות הנושכות מולנו. לעתים יש צורך להתכופף עד שתעבור הרוח; לא התכופפות של כניעה, אלא התכופפות של "עד עברו זעם". שהרי דבר אחי צריך להיות ברור: העלייה לארץ-ישראל היא צורך קיומי לפיתוחה ולשגשוגה של מדינת ישראל. אנחנו חייבים ככל מאמץ לכך שלא יפסיקה, חס וחלילה, כל דרך כשרה לכך, בבחינת כל האמצעים כשרים למען העלייה.

אך יותר מדברי גורביצ'וב צריכים להטריד אותנו האווירה והקולות העולים לעתים ממדשאות הבית הלבן. אנו חייבים להיות ערים לעובדה, שהצעות בוש-בייקר איננו כצוותים האחרים שאכלסו בעבר את הכית הלבן. אמת, בכסיס נשארה ארצות-הברית מדינה ידידה של ישראל, אבל בכית הלבן יושב צוות שונה בהשקפתו, ובעיקר בדרכים שהוא נוקט להשגת מטרותיו, לעומת נשיאים ומזכירי מדינה שקדמו לאלה הנוכחיים.

דוד ליבאי (המעריך):

גם בארץ יש ממשלה אחרת. מישהו גרם לכך.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל): מישהו גרם שזו תהיה ממשלה אחרת.

כן מטרידה אותי העובדה, שארצות-הברית, אשר הצהירה בעבר שתנתק את הקשר והמגעים עם אש"ף וערפאת, אם יסתבר שהוא ממשיך בדרך הטרור, לא עשתה כן, גם לא לאחר

מדיניות של דיכוי, מעצרים, אפליה ואבטלה — זוהי דמותה של ישראל בפנים.

העולם רואה מה שקורה בתוך ישראל. העולם שומע, מריח, חש וטועם. כמה עיתונאים מחוץ-לארץ טעמו את המכות של כוחות הכיבוש בשטחים?

הדרך היחידה שתיכא לפתרון ולשיפור יחסי החוץ והפנים של ישראל היא דרך השלום, דרך ההכרה בזכות העם הערבי הפלשתיני להגדרה עצמית ולהקמת מדינתו בצד מדינת ישראל.

מדיניות המסתמכת ונשענת ומבוססת על ערכי שלום, דמוקרטיה, ידידות, קדמה חברתית ושוויון לכל האזרחים — זוהי התרופה, זהו המציל, זוהי הדרך, דרך השלום. תודה.

היו"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אליקים העזני, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

אליקים העזני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, יחסי ישראל — ארצות-הברית הגיעו עד משבר. ואת מי אנחנו מאשימים? את עצמנו. לא די שארצות-הברית מפעילה עלינו לחץ, מנוף לחץ הוא גם יהודי. מנהיגים מבני עמנו, פה בארץ ובארצות-הברית, מספקים לאמריקה את הטעונונים ואת המשענת המוסרית לפגוע בנו, הם "עדי המלך". על כן, ההגינות מחייבת לפטור את ארצות-הברית לפחות מחלק מן האחריות לנוק הנורא שהיא מחוללת באזורנו.

אני מצטט מ"הארץ" מיום 3 ביוני 1990, מפי אלן קסדן, מראשי מרכז שמעון וינוטל, עסקן יהודי חשוב: "היה רע מאוד כאשר פרס, שר האוצר אז, בא וניסה לפתוח את ממשלת ארצות-הברית לסייע לו להפיל את הממשלה. פרס הבטיח למוכיר המדינה, שבכוחו להקים ממשלה צרה. הוא סיפר לו שבדעתו להיפגש עם הפלשתינים כקדיר, ועודד את הנשיא להשמיע הצהרות עוינות כלפי הממשלה הנוכחית. זה היה רע מאוד וטיפשי מאוד."

הגענו לכך, שבריאיון שפורסם בשבועון "פרייד", עוד בשנת 1984, אמר אבא אבן, לא פחות ולא יותר: "על ארצות-הברית להפעיל לחץ כבד יותר על ישראל כדי שיעשה מאמץ להשכנת שלום. זאת תהיה המתנה הגדולה ביותר שאתם, האמריקנים, עדיין יכולים להעניק לנו ולכל העם במדינה זו, שנתעיפה מבלחמות". אותה שעה כיהן אבא אבן כיושב-ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת. הציטטה היא מ"מעריב" מיום 23 בנובמבר 1984.

עינינו הרואות שיש כאלה המתריעים על בידורנו בעולם, על עניבת חנק כביכול, על סכנה לסיוע האמריקני, המאשימים בכל זה את ישראל, והם מתחסדים ושופכי דמעות תנין. גם ידיהם שלהם שפכו את הדם הזה.

עוד יש לומר בזכות האמריקנים, שהם עצמם לא נפנו כלל ממקל צמצום הסיוע, ומטעמים טובים: 1.2 מיליארד דולרים סיוע כלכלי, רובם המכריע הוא החזר חובות של מדינת ישראל, שניתנו כריבית גבוהה הנגבית עד תום. אין זה באינטרס של ארצות-הברית לצרף את ישראל למדינות המתרחות והולכות אשר אינן פורעות חובות. המענק הצבאי, 1.8 מיליארד דולר, רובו מוצא בארצות-הברית ומפרנס את הפועל האמריקני. כשלעצמו הוא מהווה 5% בלבד מתקציב הממשלה.

התמורה לארצות-הברית היא עצומה. אנחנו הבסיס האמריקני הזול ביותר בעולם, העוגן הבטוח היחיד כמורח

התחילו לבקר, התחילו לגנות, התחילו לפנות עורף, התחילו להעניש, להעניש את האשם, בכללם 12 מדינות השוק האירופי שכולן ידידות, אבל הן הגיעו למסקנה האומרת: לא ניתן להמשיך את הסטטוס-קוו בשטחים הכבושים. כולן דוגלות ותומכות בפתרון כולל של הבעיה במסגרת ועידת שלום כץ-לאומית בחסות האו"ם ובהשתתפות אש"ף.

גם הנשיא ג'ורג' בוש, למרות הווטו האחרון המיוסם שלו, יוצא נגד התנחלויות נוספות בשטחים, והוא ימשיך להחזיק במדיניות זו וייתן לה ביטוי.

הממשל האמריקני מקיים דרישה עם אש"ף, עם ארגונו, עם נציגו של העם הערבי הפלשתיני. האינטרנציונל הסוציאליסטי קיבל החלטות ברורות, ברורות מאוד, פה-אחד, כלי וטו — הכרה בזכותו של העם הערבי הפלשתיני.

הדברים משתנים, וכדור הארץ מסתובב גם בחושך. אבל במיוחד היום יש מצב חדש, יש גישה חדשה, פתיחות, הסכמים עולמיים גורליים, משמדים מצבורי נשק, מביסים את המלחמה הקרה לפני שתתחמם. מצב חדש בכיוון נכון קורא להצטרפות להליכה באותו כיוון.

ארוני היושב-ראש, הלחץ המדיני על ישראל, על ממשלת ישראל, על מדיניותה של ישראל, הוא בעל משקל כבד עד כדי כך שהוא הפיל את הממשלה בישראל: כבד עד כדי כך שלא קמה ממשלה. רוח חזקה חדשה נושבת על פני כדור הארץ.

ואצלנו, הכיבוש הישראלי הוא התוספתן. אם לא ניפטר ממנו הוא יתחיל להחיו רעל ולכלוך ודם, פשע וגזענות וקבוצות פאשיסטיות, ויגרמו לדלקת שחשן את כל הגוף, את החברה, את המדינה.

אני נגד מטעני פיצוץ, אבל המטען הכבד, מטען הפיצוץ הכבד, המסוכן, הוא הכיבוש, המשך הכיבוש, אל יחלום איש, לא ביום ולא בלילה, שעל-ידי הגברת הדיכוי, על-ידי הרצח, רצח צעירים, נשים וילדים, כפי שקרה אתמול, על-ידי רצח בשטחים אפשר לשבור את רצון העם להיפטר, להשתחרר מהכיבוש ולהגיע לזכותו, לעצמאותו. זה לא ישבור את האינתיפאדה, שמצאה לה מקום במצפון העולם ובכל שפות העולם.

כל ניסיון להסתתר מאחורי הטענות המיושנות, שעושי הפשעים נגד הפלשתינים הם משוגעים, לא משחק פה ולא מצלצל נכון. אין מי שמאמין בו. ומה עושים הלא-משוגעים מכוחות הכיבוש ברצועה ובגדה? ומה עם השוטרים המשתוללים בנצרת במיוחד? ומה עושים עם 51% מבני-הנוער היהודי שתומכים בטרונספר? איזה חינוך? זאת היא הסכנה הטמונה במדיניות הכיבוש והאפליה. מדיניות זו היא שצריכה בדיקה וטיפול נמרץ. יש ערעור על יכולתה ועל יושרה. פרופיל המחשבה שלה לא משכיב רצון.

כמה מיליארדים של דולרים, של כסף ירוק, כוזבוזו כדי לשים קץ לזכותם ולקיומם של בני העם הערבי הפלשתיני מעבר ל"קו הירוק"? עשרות אלפי פצועים ועצורים. כמה התנפח תקציב המלחמה, עד שאכל את היבש ואת הירוק בתוך ישראל? לא מוצאים כמה מיליונים למגן-דוד-אדום, לקשישים הסיעודיים, לבריאות, למועצות המקומיות הערביות, לחינוך, לאבטלה, שמזדהים שהיא תגיע ל-20%, לזוגות צעירים בכרמיאל, במרכז-הארץ, שם מכפילים את מחירי שכר הדירה. זוהי התחלת הברכה של העלייה, התחלת ה-grace של העלייה.

מדיניות של מלחמה ותוקפנות וכיבוש, וכתוצאה מזה בידוד — זוהי דמותה של ישראל בחוץ, ואלה הם יחסייה.

מכס את מילוי התחייבותכם, אשר תמורתה נסוגנו מסיני, ו"לא הצלחתם למצוא את המסמך".

וכפי שאתם מוכיחים בימים אלה ממש: אינכם רואים שאבו אל-עבאס הוא חבר הוועד הפועל של אש"ף, אינכם רואים שהוא בעצמו מקורב ביותר לערפאת. עוד לא החלטתם אם ניסיון לרצוח אלפים בחוף תל-אביב, לרבות התקפה על השגרירות שלכם, הוא טרור, אבל כבר החלטתם, ששרפה חיים של אשה ושלושת ילדיה אינה טרור; שהתקפות בכבול הצפון לצורך פיגוע באזרחים, אינן טרור. החלטתם שהמעשה הברברי והחייטי, שאינו ידוע בין בני אנוש, אפילו אצל ציירי הראשים בבורניאו, התופעה המפלצתית שאמהות שולחות את ילדיהן עם גרזינים, בקבוקי תבערה ואבנים מול אש של חיילים, כדי לספק תמונות וזועה לעולם, גם זה: אינו honest broker.

גם אין לכם שום הצדקה מוסרית לשכת עלינו לדין. מיליון וייתנמים נהרגו על-ידי ארצות-הברית במלחמה שהיא ניהלה מעבר לים, כפי שהצרפחים הרגו מיליון אלגיריים, וגם הם שופטים אותנו.

שנתיים וחצי אנחנו מותקפים, ועוד לא הרגנו באויבינו אפילו חלק ממספר האנשים שנהרג רק זה עתה בפנמה, כלילה אחד. על כל בית של רוצח שאנחנו הורסים — כמה רחובות הרסה ארצות-הברית בפנמה-סטי?!

בתוככי ארצות-הברית רק זה עתה היתה הפגנה פלשתינית אלימה. הפעילו נגדם כלבים. מה היו אומרים אילו נהג כך צה"ל?!

גם לא כל התבונה נמצאת בארצות-הברית. לוא נהגה בתבונה, לא היתה עכשיו דרום-וייטנאם כבושה בידי הצפון, ולא היו טובעים מאות אלפים באוקיינוס והופכים ל-boat people. לוא נהגה בתבונה לא היו שולטים עכשו באירן יורשי חומיני, מלחמת עירק-אירן לא היתה מתרחשת, גלי הקנאות המוסלמית לא היו מקרינים משם על כל העולם.

אנחנו איננו מפגרים או פסולי-דין, ומותר לנו לדחות את הטון הדידקטי האמריקני, כאילו היינו זקוקים לאפטרופוס. מותר לנו לתפוס את האינטרסים הלאומיים שלנו כהבנתנו. ואם ארצות-הברית מכתובה לנו גם זאת, כל דיבור כאילו היא מכבדת את ריבונותנו הוא צביעות.

איננו עיוורים וחירשים. אנחנו יודעים שהאינתיפאדה נהנית היום מחסות אמריקנית, לרבות מנהיגיה הטרוריסטים פייעל אל-חוסייני, רדואן אברעישי וסרי נוסייבה.

ארצות-הברית מאלצת את מדינת ישראל לכופף את מערכת המשפט שלה, לבטל את הנכס היקר מכל יקר בכל דמוקרטיה — שלטון החוק.

אנחנו רואים את הסטנדרדים הכפולים שלכם.

ארצות-הברית "הוציאה חווה" על היישובים ביהודה, בשומרון ובעזה, היא מכנה אותם obstacle to peace — מכשול לשלום. וזאת תשובתנו: אנחנו יודעים לאן השלום הפלשתיני מוליך. אם אנחנו מכשול לשלום הזה, יש לחזק ולבצר את המכשול הזה.

תושבי ישראל נקראים להשיב לארצות-הברית במעשה של ריבונות: בואו בהמוניכם, הבה ונעבור את מחסום ה-100,000. כאשר נגיע לרבע מיליון יקץ הקץ על הלחץ האמריקני ועל הלחץ היהודי על אמריקה ללחוץ על הממשלה, כפי שהקץ הקץ על הלחץ לגבי מערב-ירושלים.

התיכון. אנחנו מעניקים לארצות-הברית שירותים עצומים מרצון חופשי ומתוך שכנוע פנימי. כי אנחנו חלק מהעולם החופשי.

ליהודים, פחו כמים, כבר מבשרים שלארצות-הברית אין עוד צורך בנו כאן. יש לומר, שגם אם יחזור וישלט ברוסיה הצאר, תימשך התחרות בין שתי המעצמות, כפי שאכן היה גם בזמן הצאר, וארצות-הברית תזדקק לכל מה שיש לישראל להציע.

ומכאן אל הלחץ האמריקני. הלחץ הזה התחיל עוד בימי טרום-המדינה. לא הליכוד היה בשלטון כאשר ארצות-הברית ניסתה למנוע הקמת המדינה וקיימה נגדנו אמברגו-נשק כל ימי מלחמת השחרור. לא תלמידי ז'בוטינסקי שלטו פה, כאשר היא היתה זאת שכפתה עלינו באותה מלחמה לסגת מסיני, ממוש-עציון ומדריה, מנעה אותנו מלכפות שלום-מנצחים על אויבינו. נאלצנו להסכים להסכמי שבית-נשק, שיצרו את התקדים החמור, שאין מושלו בעולם, שעל-פיו ישראל לעולם איננה יכולה לנצח במלחמות. מכאן ואילך כל ניצחון, שנקנה בדם יקר, הוצא מידינו על-ידי ארצות-הברית ליד שולחן המשא-ומתן, שתמיד היה בו רק מתן.

אולי אין זה מקרה, שתקדים יחיד-בעולם זה קובע, שמלחמה יהודית שונה מכל המלחמות, ניצחון יהודי שונה מכל הניצחונות.

עדה לכך ארצות-הברית, אשר סיפחה את ניו-מקסיקו וקליפורניה עקב כיבוש לוחמני נגד מקסיקו, אשר סיפחה את טקסס לאחר שמתנחלים אמריקנים גירשו את המושל המקסיקני, הקימו מדינה ואחר-כך הוסיפו את הכוכב שלה לדגל הפסים והכוכבים.

הדגם המעוות של הסכמי-רודוס, שנכפו על-ידי אמריקה, לא הביא שלום, הוא הביא עלינו את מלחמת סיני, שבה שוב נאלצנו לסגת בגלל לחץ אמריקני. נסיגה זאת, היא עצמה זרעה את המלחמה הבאה — מלחמת י"ע, הקרויה גם ששת-הימים. עם סיומה כפתה עלינו אמריקה את נוסחת 242, אשר חזרה על העיקרון, שכל ניצחון ישראלי חייב להסתים בנסיגה.

גם את מיגור הארמיה השלישית במלחמת יום-הכיפורים מנעה ארצות-הברית. מחיר דמים שילמנו במלחמה זו בגלל החלטה מודעת, שלא להנחית מכה מקדימה ובלבד להניח את דעתה של ארצות-הברית, וגם זה לא הועיל.

על כן הגיע הזמן לומר לארצות-הברית: המהלכים שלכם אינם מכיאים שלום, הם זורעים מלחמה. הם פורסים מתחת לרגלי אויבינו רשת ביטחון: ינצחו במלחמה, חלילה, יחריבו את המדינה עד היסוד, ויבסו — אתם תחזירו להם את הכל.

כעת אתם מנסים לכפות עלינו מדינה פלשתינית כהנהגת המרצחים האש"פים, וגם זה בשם השלום. כעת אתם מכתובים לנו לוותר על לב מולדתנו, ועל היעדים הלאומיים המרכזיים שלנו, חברון, ירושלים, בית-אל, בית-לחם, יריחו ושכם, ארץ התנ"ך, אם זוהי ירידה — אין לנו צורך באויבים. אם זה יביא שלום, לא יהיה צורך במלחמות. "השלום" הזה הוא גופו, חלילה, יהיה טופנו.

כל זה אתם עושים מתוך יוזמה של honest broker, מתוך הוגן. הרשו לנו להעיר לכם: אינכם מתווכים, כי הצטרפתם לחלוטין לצד הערבי, ואינכם הוגנים, כפי שהוכחתם כאשר באנו אליכם ערב מלחמת 1967 לבקש

חוברת כ"ט, ישיבה קפ"ד
— המצב המדיני ויחסי החוץ של ישראל —

מצטט: "פיגוע כזה, אם היה מצליח, היה מסכך בגדול את כל המצב במזרח התיכון. מדינת ישראל לא יכולה היתה שלא להגיב. זה היה הופך את כל המצב הבינ-לאומי והפנימי כאן, ברור לגמרי עכשיו, שאבד אל-עבאס אינו כוחל בתוצאה זאת, כי הוא יודע שאחרי דבר כזה אין שום סיכוי להיכרעות"; סוף ציטוט.

חגי מירום (המערך):

איפה הוא אמר זאת?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הוא אמר זאת וזה פורסם בתקשורת.

אדוני שר החוץ, אני חושב שלא אני צריך לספר לך ולא אתה צריך לספר לי איך תיראה המלחמה הבאה. אני מאמין שאנחנו ננצח בה. אבל שנינו יודעים איך היא עלולה להיראות. אחרי המלחמה, אדוני שר החוץ, לא ניאלץ להשלים? לא נעמוד בפני אותן בעיות? לא נצטרך לשאול את עצמנו את השאלה הנוראה: האם את מה שהשגנו ב-1977, 1978, 1979, בהסכם השלום עם מצרים לא היה אפשר בשום אופן להשיג ללא מלחמת יום כיפור, תמורת אותם ויתורים?

מה גרם להידרדרות הזאת, שהביאה להחמרת המצב במזרח התיכון? אפשר לומר: הטבח בראשון-לציון. אפשר לומר: הפיגוע הנורא בשוק מחנה יהודה. אפשר לומר: מה שקורה בשטחים. אפשר לומר: ניסיון הפיגוע בחוף, שלו היה מצליח — אוהו! אפשר לומר: ההסתה בעולם הערבי נגד העלייה. בוודאי, כל אחד מאלה תרם, אבל דברים כאלה, דומים להם, קרו גם בעבר, גם לפני שנה, שנתיים, מה בכל זאת השוני, אדוני שר החוץ? והוא לא בא להמעט מחומרת הדברים האלה. השוני המהותי הוא שהיה תהליך מסוים, המורח התיכון החל לנוע לכיוון מסוים, והמהלך הזה נקטע. והדבר הנורא מבחינתנו הוא, שההיסטוריון — לא פקידים של ה"סטייט דפרטמנט" שחבר הכנסת שחל מצטט; ההיסטוריונים ייעזרו בזה — אבל ההיסטוריון, לא יהיה לו מנוס אלא לקבוע קביעה חמורה: את המהלך הזה אנחנו קטענו, אתם קטעתם.

אנחנו אמרנו לכם כאשר התחיל המפנה באש"ף: ערפאת הוא כמו רוכב אופניים, הוא יכול לנוע קדימה; הוא יכול, חס ותלילה, לסגת לאחור; הוא לא יכול להיות ב-stand still הוא לא יכול לעמוד במקום. הוא העביר בקושי את ההחלטה שהעביר, אתם יודעים את זה. אלה שהוא היה אתם כפלוגתא, חכש וחזוואתמה, נתנו לו ארכה של שנתיים. מה האינטרס שלנו בוויכוח הזה שהיה ביניהם? הרי הם באים אליו עכשיו, ואנחנו רואים את הסימנים המדאיגים מאוד, את הזיגזגים שלו, את הגישושים לכיוון עירק, את החזרה ל"סגנון", עם המטבע וכל הסיפורים מאחורי זה, את החזרה ללשון כפולה. וזה מדאיג.

אבל צריך גם לנסות להבין: להבין זה לא לסגור. צריך להבין בהתמודדות הזאת. שואלים אותו שם: נו, מה השגת בדרך הזאת? נתת אור ירוק לפייצל חוסייני, ויתרת. כל מה שעשיתי, אומרים שם באש"ף, עשיתי כדי לקבל מעמד לגיטימי בעזרה הבינ-לאומית. להיות הציגים היחידים של העם הערבי הפלשתיני. על זה נלחמנו. על זה עשית מה שעשית באלג'יר, על זה עשית מה שעשית בוועדה, והבטחת לנו שלאט לאט נקבל תמורה לכך מבחינת ההיכרות האמיתית על הזכויות של הפלשתינים. מה השגת? — אומרים לו, תראה מה שהשגת. אין לך עם מי להכר, הם לא מבינים את השפה הזאת. כי אנחנו לא אותתנו ולא יזמנו ולא נענינו, לא על-פי משפט של אוריב, לא על-פי משפט של הפלשתינים עצמם, אפילו לא על-פי שיפוטם של המצרים, אלא על-פי הערכות של כל הגורמים

ולממשלת ישראל ייאמר: הדרך היחידה להחזיר את הידידות ליחסים שבינינו לבין ארצות-הברית היא בהפסקת התלות.

אל תיבהלו מן האלרמיסטים היהודים נוסח "עניבת חנק מתהדקת מסביב לצווארנו", כפי ששמענו מחבר הכנסת יוסף שריד. אם נרתע לא נוכל לעצור גם אחרי ירושלים, מהר מאוד נעמוד ונבנו אל הים.

יש להגדיר לארצות-הברית בכל הידידות והכנות היכן האינטרסים הלאומיים החיוניים שלנו, שעליהם לא נוותר. יש להסכים לדעת הקהה הנאורה בארצות-הברית שזהו תנאי קודם לכל ידידות.

היור' ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת העצני. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר שפרינצק.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני לא יכול שלא לפתוח בדברי שבח לשר החוץ משה ארנס, היושב כאן שעה ארוכה, מאזין בסבלנות, לא זו אילו האי-מוכיליות הזאת היתה רק באולם הזה, היה מקום רק לשבח. הבעיה היא שה"לא זו" הזה הוא החותם המאפיין את מדיניות הממשלה, אדוני שר החוץ, שאותה אתה מייצג.

איך נאמר? שמחת עניים? גם מנהיגי הליכוד סוף סוף מתחילים להודות בפה מלא, שישראל נקלעה אולי למשבר הלאומי, המדיני, לא רק המדיני, הקשה, המורכב, העמוק ביותר מאז תקומתה של מדינתנו. המשבר הוא כולל, והזמן אינו מאפשר גם להצביע על היכטיו השונים, אבל הוא גם מדיני, גם לאומי פנימי.

מנין זה בא עלינו, אדוני שר החוץ? מכת טבע? בוגרים? תוקעי סכין בגב מביט? האם גורל נצח של מדינת היהודים הוא להיות חמיד וככל שעה, כמעט בכל מקום, קורבן של אנטישמיות? כל אלה הם הסברים נוחים, אבל האמת בדרך כלל אינה נוחה וההסברים האלה אינם אמת.

הרי הפרדוקס הנורא, אדוני שר החוץ, הוא שאנחנו נקלענו למשבר הקשה הזה ורוקא בשעה של זימון היסטורי בלתי רגיל. אני מתכוון להתפתחות הכללית בעולם, אין עוררין על כך. הפוגה במקום מתיחות; השינוי במדיניות הסובייטית; השינוי במדיניות של ארצות מזרח-אירופה; היחלשות העורף המבצעי של אש"ף במזרח-אירופה; הרחבת הקשרים של ישראל בעולם; העמידה המצרית האיתנה מול הסרבנים, סרבני השלום, בעולם הערבי והדבקות שלה במדיניות השלום כלפי ישראל; המפנה שהחל להסתמן באש"ף בסתיו 1988; הופעת המנהיגות החדשה בשטחים, שהתחילה להשמיע דיבור אחר מהדיבורים ששמענו מהם לפני שלוש, ארבע וחמש שנים — כל אלה יחד יצרו לנו שעת זימון היסטורית בלתי רגילה. ואתם, במקום להתרומם לרמת האתגר ההיסטורי, זינקתם, העפלתם לא לאברסט מדיני לאומי, אלא בשארית הכוח טיפסתם על גבעה קטנה: יוזמת הבחירות של ממשלת ישראל. גם ממנה נסחם כבהלה.

אדוני שר החוץ, האזור שלנו מתחמם והחום אינו חום שממס גושי קרח מדיניים, אינו חום שמפשר מלחמה קרה. אינו חום שממוסס קיפאון מדיני מסוכן. וזהו חומה של מלחמה מתקרבת. הרבה סימנים לכך. סיר הלחץ המזרח-תיכוני מעלה אדים, ודי לנו בדברי ראש אמ"ן, שאמר למחרת הפיגוע — אני

ושובות ההנאה הגובלות בשחיתות פלילית, ויבין מדוע לישראל קשיים מדיניים ובעיות ביחסי החוץ.

כואו נעשה סדר בכית פנימה. נשנה את שיטת הממשל, נקבע בחוקים נוקשים ובלתי מתפשרים את הסייגים להתנהגות המערכת הפוליטית, נפסיק את מציצת לשד האומה ושודרת הקופה הציבורית על-ידי המחזיקים ברסן השלטון, תיפסק מעורבות פוליטית במשק הלאומי, ותינתן עדיפות ראשונה ועליונה לבעיות החברתיות, למערכת החינוך.

אפשר למנות הרבה גורמים ונימוקים, שמקורם בבית וירשומם והשפעתם בחוץ. דרושה לנו תקופה מייגעת וממושכת של שירוד מערכות, שאין לה תחליף. רק מנהיגות מעולה, יעילה ונחרצת תוכל להוליך את המדינה בדרך הקשה הזאת, שבהמשכה ייראו המצב המדיני ויחסי החוץ פשוטים ומובנים לכל אחד.

ה"ור ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת רפאל איתן. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, אחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, חברי הכנסת, יוזמת השלום של ממשלת ישראל התפרשה בעולם כהכרזה — —

ה"ור ג' גדות:

חבר הכנסת שפרינצק, אני מפנה את תשומת לבך לדבר טכני מעיקרו. אני מעריך מאוד את העובדה שאתה מכבד את שר החוץ מכובדנו, אבל הנוהג המקובל הוא לפתוח ב"אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת", ואז מותר לך להוסיף כהנה וכנהנה, ככל שנפושך חפצה.

יאיר שפרינצק (מולדת):
תודה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, יוזמת השלום של ממשלת ישראל התפרשה בעולם כהכרזה, שישאל מכירה באשמתה כמדינה כובשת אדמות זרים וכבעת כנונותה של ישראל לתקן את העוול ולהחזיר את הגזלה לבעליה. למעשה התנהל הוויכוח עם הממשל האמריקני רק בשאלה, מי יהיה נציג הערבים, שלידי יימסרו הנכסים — היהיה זה יאסר ערפאת עצמו, או שליחים מטעמו הם שיקבלו אותם? לעצם העובדה שישאל תעביר חלקים משטחה של ארץ-ישראל לשלטון ערבי לא היה לאיש בעולם ספק. הרי דבר זה נקבע כבר בהסכמי קמפ-דייוויד.

למרכה הביזיון, רבותי, בעוד כל העולם רואה בהסכמים האלה מסמך שאבד עליו כלה, פנו קברניטי המדינה אל פטרונם החדש, שליט מצרים, בבקשה שיעזור להם לשכנע את ערביי ישר"ע שיסכימו לשתף אתנו פעולה בהעברת השלטון לידיהם. הרי זה כאילו אמרו למצרים: לאחר שקיבלתם מאתנו במתנה את חצי האי סיני בשלמותו, אנא מלאו את חובתכם לפי ההסכמים ועזרו לנו לספק את תאבונם של אחיכם הערבים לחלקים של ארצנו.

ולהגדיל חרפה, ראשי מדינת ישראל מוכנים להיפגש עם אלה המכונים "נציגי העם הפלשתיני" בכירתם של הפטרונים, כמדינה שמנהיגיה, וכלי התקשורת הפועלים בהשראתם, שופכים עלינו יום-יום ושעה-שעה קיתונות של כוז ושנאה. אכן, רק עיוור לא יראה וחירש לא ישמע, שמצרים היא אויב

שבינינו לבנים, שתמיד הגדרנו אותם כידידים שלנו. ואני חושב שגם אתה, אדוני שר החוץ, לא היית מוותר על הגדרת הידידות הזאת גם לעתיד לבוא.

אדוני השר, שלוש סכנות בפנינו, והן מולידות סכנה רביעית: סכנת מלחמה, סכנה של פגיעה בעלייה וסכנה של קרע נורא בינינו לבין ערביי ישראל על רקע כל מה שמתרחש. שלוש הסכנות האלו, שכל אחת מהן די בה בפני עצמה, מולידות סכנה רביעית, של קרע נורא בתוכנו, בעם, שאת עתידו לא נדע. ועדיין, אדוני שר החוץ, לא מאוחר לשנות כיוון. אל תיטלו על מצפונכם אחריות נוראה לדרך שאין ממנה חזרה.

ה"ור ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת צבן. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן, אחריו — לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יחסי חוץ של מדינה עם מדינות אחרות הם הקובעים את מעמדה המדיני. הקשר הדוק והזיקה ברורה. והמרכיב החשוב ביותר בהתייחסות של מדינות אחרות לישראל נעוץ בטיב ההסכרה.

איך תשכנע מדינת ישראל? בצדקת דרכה ובכוננות מעשיה? איך מוכיחה מדינת ישראל את מגמות העולם הערבי כאשר לקיומה, ובאילו אמצעי שכנוע חושפת ישראל את פרצופם האמיתי של הסוככים אותנו, דיקטטורים, טרוריסטים, רוצחים שפלים? האם תשכיל ישראל סוף סוף להקים מערכת הסברה חכמה ומתוחכמת, שתכיס את התעמולה הערבית השקרית והגסה, המשופעת בכספים ובמומחים? ולעומתה — מאמצי הסברה עלובים, מקריים, מצטודקים וחסרי אמצעים.

למדינת ישראל דרוש משרד הסברה, אפשר אפילו לקרוא לו משרד תעמולה, שידע, בפעילות עיקשת, סבלנית וחכמה, למשוך את דעת הקהל ואת הממשלים לצדנו.

נושא שני הגורם לתדמית שלילית ביותר, כלפי פנים וכלפי חוץ, הוא תפקוד מוסדות השלטון בישראל, גם כאשר קיימת ממשלה, ובייחוד כשאין המערכת הפוליטית מסוגלת להציג ממשלה בגלל שיטה פוליטית מיושנת, ובכמה מקרים אף מושחתת.

מדינות, כמו אנשים פרטיים, אינן שמחות להעניק כספים לאחרים, אלא במידה שכספים אלה משרתים את האינטרסים של התורמים ותורמים להם. מדינת ישראל מבקשת כספים וסיוע מעבר לצורך החיוני, ולפני שבתוכנו פנימה נעשו כל המאמצים — ארגוניים, במשק, מוסר עבודה, יעילות מוסדות ציבוריים, חינוך לעבודת כפיים, תודעת היסכון — כדי שלא להתקיים מיגיעתם של אחרים, ואנתנו מתכזבים בבקשות נדבות.

התנהגות כזאת קובעת את מעמדנו המדיני ואת יחסם של עמים אחרים למדינת ישראל. נוסף על כל אלה את התדמית השלילית, שמקורה בהעדר כבוד וגאווה לאומיים, ונקבל תמונה כמעט מושלמת של שאלת יחסי החוץ והמצב המדיני. לא התפלספות דרושה לנו, אלא שכל ישר, יושר והיגנות ציבורית, וכושר שכנוע המתבסס על הגישה הקובעת, שרק אנתנו נהיה האחראים והאדונים לגורלנו, שאינו דומה ואינו כ-ההשוואה לגורלן של מדינות אחרות בעת החדשה.

מי שחרד ליחסי החוץ יתבונן פנימה, על הסתאבותה של המערכת הפוליטית דוגמת הנעשה בחודשיים האחרונים, על ההסכמים המבישים עם עריקים פוליטיים, על ההכטחות

הם ברורים. יש תפנית נגד ישראל בקרב הקהילה הפוליטית ובקרב דעת הקהל בארצות-הברית, במדינה שהיא לא רק ידידה גדולה לנו אלא גם משענת אסטרטגית, צבאית וכלכלית. אי-אפשר להתעלם מכך.

לתפנית מסוג זה יש שורה של השפעות שליליות. אחת ההשפעות החמורות ביותר, שאני מקווה שלעולם לא תתממש, אבל חייבים להביא אותה בחשבון, היא הידרדרות לקראת סכנת מלחמה, מלחמה איומה, מחרידה, מלחמה שתהיה, חס וחלילה, קשה יותר מכל קודמותיה. לישראל צריכה להיות מטרה עליונה במדיניות החוץ שלה: א. להרחיק סכנת מלחמה כזאת; ב. לדאוג לכך שלעולם לא נצעד לבד.

היו"ר ג' גדות:

אני חשבתי שאתה בירושלים, לא בליכרפול.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

שלעולם לא נצעד לבד, לא רק בליכרפול ולא רק בשירי מצעד הפזמונים, אלא כמדיניות ישראלית מבוססת, שהחל בה ראש הממשלה הראשון של ישראל דוד בן-גוריון והמשיכו בה רוב ראשי הממשלה, עם סטיות קלות.

אני חושב שכל כולה, חוד החנית של מדיניות החוץ הישראלית, כל מדיניות חוץ ישראלית, של כל ממשלה, חייבת להיות מכוונת לעניין הזה, שלעולם לא נלך לבד. הליכה לבד במציאות של המזרח התיכון עלולות להיות לה משמעות הרסניות וקטלניות מבחינת ישראל.

כנגד זה, ישראל נמצאת על פרשת דרכים, שגם נותנת לה סיכוי גדול מאוד. אדוני שר החוץ, אינני צריך לומר לך, כי העולם נחלק יותר ויותר לשתי שפחות: משפחה דמוקרטית, עשירה ומשגשגת; ומשפחה ענייה, מרוששת, מסוכסכת כמלחמות אזרחים, מלחמות שבטים, מלחמות גבולות, מלחמות על מקומות קדושים, מלחמות על קברים. המרחק בין שני העולמות האלה הולך וגדל.

אחת השאלות המכריעות לגבי מה שקראנו אי פעם הארצות שמעבר למסך הברזל, והיום אנחנו קוראים להן ארצות מזרח-אירופה ומרכז, היא: לאיזה עולם ישתייכו המדינות האלה, המשתחררות מהעריצות הקומוניסטית? לעולם שבו הגבולות מיטשטשים והסחורות חוצות גבולות ואנשים חוצים יבשות, או לעולם המתכתש על קשמיר, על אמריצאר ועל אריתריאה. אני הייתי רוצה מאוד שישאל תשתיין לעולם הדמוקרטי והמשגשג, שהעתידי שייך לו.

זוהי פרשת הדרכים. בישראל היא מוסווית על-ידי עניינים שהם לפי כל מכתן רציונלי שוליים, משניים, בעיני גם נלעגים ומגוחכים — מלחמה על קבר של שיח' מוסלמי שמישהו הכתיר אותו כתואר קבר-יוסף; תקיעת התנחלות בתוך הרובע הנוצרי במבנה שמתנוסס עליו צלב של הכנסייה האורתודוקסית היוונית. על אלה אנו מקריבים חלק מהסיכוי שלנו להשתלב כאחת עולם שהעושר, השגשג והדמוקרטיה הם מנת חלקו. אנו צועדים לקראת השתייכות לאותו עולם שמקו דם על טומאה ועל קדושה, על נחלת אבות ועל סכסוכי גבולות ותיקים וחדשים כאחד.

מה היא היום הנקודה המרכזית של מדיניות החוץ הישראלית, כאשר אני מביא בחשבון את הדברים האלה, את פרשת הדרכים הגדולה הזאת? כל העניין כולו, אדוני שר החוץ, מתמקד בדבר אחד: האם יוזמת השלום שהממשלה ילדה תימנת על-ידי הממשלה? האם מה שהממשלה נתנה יהיה גם מה שהממשלה תיקח?

אויב המתנכלת לקיומה של ישראל ומחכה לשעת כושר להשתתף בחיסולה במלחמה.

ראשי הממשל האמריקני ניסו לטהר את השרץ האש"ף, ובניגוד מוחלט להתחייבותם נשאו ונתנו אתו ולחצו על ישראל שתראה בו חוזר בתשובה הראוי לבוא בקהל עמי התרבות. הם לא התביישו כלל לשבת כמחיצתו של הכרזת הנתעב ערפאת, וגם הצליחו לגרום אותנו לוויכוח האידיולוגי אם אש"ף הוא עדיין ארגון טרור אם לאו. במשך ימים אחדים לאחר ניסיון הטבח בחופי ארץ-ישראל התחבט, כביכול, משרד החוץ האמריקני בשאלה, אם המבצע של אבו אל-עבאס התקיים בידיעתו ובכרכתו של ערפאת, או שמא נעשה הדבר למורת רוחו. וספק כנראה עינה אותם. דבר זה מזכיר לי אותם אדם שסיפר לחברו כי חשד באשתו שאינה נאמנה לו. הוא עקב אחריה כשנפגשה עם גבר ונכנסה איתו למלון, ראה את השניים נכנסים לאחד החדרים, אך ברגע שהציץ דרך חור המנעול כדי לראות מה בעצם מתרחש שם, ככה החשמל, ומאז מענה אותו הספק. כך היה לפני ימים אחדים. בייקר ואנשי העמידו פנים שאינם בטוחים עדיין שערפאת מעורב בפשע. היום הם כבר אינם טוענים שדרושות להם הוכחות נוספות, הרי האמת גלויה לעין כול. היום הם מודיעים לנו בפשטות, כברוטליות האופיינית להם, כשהם מדברים אל ישראל, כי לא יפסיקו את היראלוג עם אש"ף וזהו זה.

הגיעה השעה — ואני פונה אל ראש הממשלה עכשיו, מר שמיר, שתגיד להם מה שהיית צריך לומר להם זה כבר; אם רצונם להתרועע עם אנשי טרור, יבושם לכם. לנו לא יהיה חלק ונחלה ב"ההליך השלום" המעוות שלכם. להינתקות שלנו מ"יוזמת השלום" תהיה השפעה מטרת בדעת הקהל בארצות-הברית. יש הרבה עדויות לכך, שההגינות וחוש הצדק מושרשים עמוק בלבו של העם האמריקני, ואין לי ספק שבעימות שלנו עם בייקר בדעת הקהל האמריקנית תהיה ידנו על העליונה. כל מה שעלינו לעשות הוא להזים את כוזבי התעמולה הערבית, הניזונה לא מעט ממקורות ישראליים, ולהביא סוף סוף לידיעת הציבור את העובדות הנכונות על מלחמת הערבים ביהודים. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, אחרי — לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחרי יקבל את זכות הדיבור חבר הכנסת יוסף עזרן.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאני מתייחס לדברים שאני רוצה לומר בנושא העומד על סדר-היום, אני רוצה להתחיל לדבר אחד שאמר קודמי, שאם ישראל תנתק את עצמה מכל תהליך השלום, מיוזמת השלום, תהיה תפנית לטובת ישראל בדעת הקהל בארצות-הברית. אני חושב, שמי שמאמין בכך יאמין שהעולם הוא מרובע או משולש או מלבני, או כל דבר מסוג זה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם הוא פיסיקאי.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אבל אלה הדעות שתהיה להן, כנראה, אחיזה בממשלה הצרה, אם זו תקום סוף סוף ובשעה רעה כשבוע הבא.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, זה נשמע בלבוני ושרגתי, אבל למרות זאת זה אמיתי: ישראל עומדת בפני סיכויים גדולים ובפני סיכונים גדולים. הסיכונים

ובמחירת למדו עברית, התפללו, וחלק מהם אף הצליח למול את ילדיו, למרות האיסור החמור שהיה מוטל על כך. הם חיכו לזמנים טובים יותר, כאשר כל הדימוי הזה יעבור מן העולם. התפילה שעלתה מלבם בדיווחם במעמקי המחלת התקבלה לפני בורא עולם ואכן הקץ הזה הגיע. שערי ברית-המועצות נפתחו, וכל הרוצה לצאת רשאי לעשות זאת. מי שפתח את השערים לא היה אלא מיכאיל גורבצ'וב עצמו, נשיא ברית-המועצות. על פתיחת זו ועל מגמתיו לדמוקרטיזציה של ברית-המועצות יש לברוך.

חברי הכנסת, ככל הנראה יש חשש שפתיחות זו ביחס ליהודים עלולה להיסגר שוב, ומי יודע, אם חס וחלילה זה יקרה, לכמה זמן יינעלו השערים.

את הביטוי הראשון המעורר חשש זה נתן גורבצ'וב עצמו במסיבת עיתונאים משותפת לו ולנשיא ארצות-הברית, בתום ועידת הפסגה ביניהם. מה אמר גורבצ'וב באותה מסיבת עיתונאים, לפי מה שפורסם בעיתונות? הוא אמר: "אני מקווה שישאל תשים לב לחששותינו מפני יישוב המהגרים היהודים מברית-המועצות בשטחים הכבושים ותסיק מכך מסקנות מסוימות. אם לא, נאלץ לחשוב מה לעשות בקשר להיתרי יציאה". משפט זה מקפל בתוכו שני עניינים חשובים: האחד — על ישראל להסיק מסקנות מחששותיו של גורבצ'וב. השני — האיום המפורש שמר גורבצ'וב יחשוב מה לעשות בקשר להיתרי יציאה, והרי האפשרות האחרת היא אימתן היתרי יציאה ליהודי ברית-המועצות החצצים לעלות לישראל.

מה הם חששותיו של גורבצ'וב? הוא עצמו אמר באותה מסיבת עיתונאים, כי ברית-המועצות מופגזת בכיקורת מארצות ערב, ובעיקר מהנשיאים אסד ומובארק, שהביעו התנגדות ליציאתם של יהודי ברית-המועצות "במונחים חריפים".

מר גורבצ'וב היקר והנכבד, וכי אתה מצפה שנשיאי סוריה ומצרים יסכימו לתוספת אוכלוסייה למדינת ישראל? וכי אתה מצפה שהנשיאים הנ"ל יחזקו את ידיך במגמות הדמוקרטיות והאנושיות שאתה רוצה להנהיג בארצך, כשלצדדי הרב, המשטר השורר בשתי המדינות הנ"ל מנוגד לחלוטין למגמות הדמוקרטיות? וכי לא ידעת שצעד של הגירה יעורר את זעמם של הערבים שונאניו?

אשר לסוריה, הרי היא שרויה אתנו במצב מלחמה, ולכן אין לשאול עליה שאלות. זה בכלל מיותר. אולם מצרים שחתמה עם ישראל על חוזה שלום לפני למעלה מעשר שנים, ואשר נשיאה הנוכחי, מובארק, הכריז לא אחת שגם הוא מחויב לאותו חוזה שלום ואין בדתו לבטלו — מה לה לחשוש מתוספת אוכלוסייה למדינת ישראל? כלום אין זה אומר דורשני? כלום אין הדבר מחייב בדיקה מעמיקה של כוונותיו האמיתיות של נשיא מצרים?

אני מניח שאנשינו המופקדים על עניינים אלה נותנים דעתם על כך בכל כובד המשקל, ובמיוחד משרדך, אדוני שר החוץ, הממונה על מדיניות החוץ והסכרתה ברחבי תבל. ומי יודע אם לא לעת זואת נדרש משרדך לאמץ קו הסברה תקין ואנושי, שבו יושם דגש כבד מאוד בפוליטיזציה מצד שונאניו של זכות יסוד האדם לחופש הגירה. אני מברך על כל המאמצים שעשית, אבל אין להרפות בנושא זה, שהוא חיוני כל-כך לעם ישראל ולמדינת ישראל. והרי מלאכתך קלה יחסית, כי בכל זאת העולם רגיש לחופש הגירה כיסוד בחוק זכויות האדם לפי ועידת הליסינקי.

עלינו לומר לך גם, מר גורבצ'וב, כי חששותיך אין בהם ממש והם אינם מוצדקים. אל לך לחשוש לא מפני אסד ולא

ידידי ישראל המוכהקים ביותר, אני מוכן להעיד על כך מתוך ידיעה אישית, ידידנו בפרלמנט האירופי, כבריטל, כווינגטון, בפריס ובלונדון לא יכולים להבין, להצדיק ולהסביר גם מה שאנו איננו יכולים להבין, להצדיק ולהסביר: דהיינו, את התפנית בעמדת הממשלה ואת ההתעקשות על דברים קטנים. הם שואלים את עצמם וגם אני שואל את עצמי: על מה היה אותו חזיון מופלא, סטריאופוני, של שני המימיונים חוועידת הליכוד? על מה בכלל היו חילוקי הדעות? היום אינני יודע. על מה בעצם רעשה הארץ ועל שום מה הציעה ממשלת ישראל את יוזמת השלום שלה? האם היא האמינה שיוזמה זו תתקבל כמות שהיא, על בסיס take it or leave it, בלי שום הבהרה וכלי שום פרשנות, הגמשה ואפשרות לגשר בין עמדות הצדדים? האם כך האמנתם, אדוני שר החוץ? אם אומנם כך, לא הייתם צריכים להגיש שום תוכנית שלום. מוטב שלא להגיש תוכנית שלום מאשר להגיש תוכנית שלום ולסגת ממנה.

שר החוץ מ' ארנס:

זו לא היתה תוכנית, זו היתה יוזמה. היא לא התייחסה לקווי היסוד של הסכמי שלום.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

נכון, אני מתכוון ליוזמת השלום, שהיא בעצם שיחות על שיחות על תקופת מעבר שאולי תוביל אם ירצה השם פעם אחת לשלום. הרי על זה מדובר. אדרבה, אתה מחמיר עוד יותר את הטיעון שלי, אדוני שר החוץ.

שר החוץ מ' ארנס:

אם כך, על איזו גמישות אתה מדבר? — — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני חושב שכל סיועו היתר, ללא יוצאת מן הכלל, תומכות בתביעתה של ממשלת ישראל לקיום יחסי שלום והסכמי שלום חתומים בין ישראל ובין כל מדינות ערב.

ה"יר" ג' גדות:

חבר הכנסת רובינשטיין, זמנך תם. אם תאמר לי שבמהלך 20 שניות אתה מביא שלום, תקבל 20 שניות. אם לא, אני מבקש שתסיים את דברך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני לא מביא שלום, אני מביא תשובה לשר החוץ. לאיזו גמישות אני מתכוון? אדוני שר החוץ, אני מתכוון לאותה גמישות שאתה חמכת בה. תודה רבה.

ה"יר" ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת רובינשטיין. בהיעדרו של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה עוברת רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף עזון ואחריו — לחבר הכנסת מיכאל איתן. כפי שאמרת בתחילת הדיון, חבר הכנסת דראושה איבד את זכות הדיבור שלו מאחר שלא היה נוכח כאולם בעת שהיה אמור לקבל את רשות הדיבור כדיון. בבקשה, חבר הכנסת יוסף עזון.

יוסף עזון (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבוד היושב-ראש, אדוני שר החוץ, חברי הכנסת, יהדות ברית-המועצות היתה מסוגרת כמה עשרות שנים מאחורי מסך ברזל. כמיהתם של יהודי ברית-המועצות לפרוץ את המסך הזה במשך אותן שנים כמעט לא היתה אפשרית. השלטונות שם עשו הכול כדי לדכא כל רגש לאומי וכל רצון לצאת את תחומי ברית-המועצות. ואומנם, השלטונות הצליחו לכלוא את הגוף אבל לא את הנשמה היהודית, ואסירי ציון הם ההוכחה לכך. הם כזו לכל האיסורים והמגבלות שמגמתם היתה לכלוא את רוחם,

— המצב המדיני ויחסי החוץ של ישראל; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; שאילתות ותשובות —

בסיום דברי נישא חפילה עתיקה, שיצאה מפי דוד המלך: "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים, אזימלא שחוק פיננו", ואז אומות העולם ידעו ויכירו שצדקנו בטיעוננו.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יוסף עזרן, רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן, ובהיעדרו — לחבר הכנסת אלי דיין, ובהיעדרו — אני מודיע כי תם הדיון.

הודיעו לי כי תשובת השר תינתן בהזדמנות אחרת, ולכן גם ההצבעה בתום הדיון תיערך בעת שהשר ישיב. מכיוון שכך, כזה הרגע תם הדיון ואנו צריכים לעבור לנושא הבא שעל סדר-יומנו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

האם אפשר לראות את זה כהודעה סופית? למרבה הצער, אני צריך לצאת להלוויה.

היו"ר ג' גדות:

ראשית, אני משתתף בצערך. שנית, הודעתי היא תמיד הודעה סופית.

מפני מובארק, יחבטאו בחריפות ככל שיחבטאו. אל לך לסגת ממדיניותך ותמשיך לתת היתרי יציאה. המהפך שחוללת לא יסוכל עליידי עוינות אינטרסנטית לנושא המקובל על דעת כל המדינות הדמוקרטיות, ודעת הקהל רגישה לזכויות האדם בכל העולם.

חברי הכנסת, האיום המפורש שבפי מר גורבצ'וב הוא יותר מדאיג. הוא מדאיג כיוון שיש חשש שאכן מר גורבצ'וב יאמץ לעצמו את עמדתם של אסד ומובארק, ועוד יותר מדאיג, שהנשיא בוש, ששמע את דבריו, לא הגיב עליהם כלל. אומנם מזכיר המדינה מר בייקר תיקן ולו במקצת את הרושם הקשה שעשתה. השתיקה של נשיאו, אך אין הרי התגובה המיידית, כשעה שהדברים יצאו מפי גורבצ'וב, כהרי התגובה שבאה באיחור, ולא מפי נשיא ארצות-הברית עצמו.

דומני שישראל צריכה להיות מודאגת יותר משתיקתו של נשיא ארצות-הברית מאשר מדבריו המפורשים של מר גורבצ'וב. עלינו להבהיר ולחזור ולהבהיר עד שהעולם יתעייף מכך, כי אין מדיניות מכוונת של הפניית עולים ליהודה, לשומרון ולחבל-עזה, וזאת משום שאמת אין קולטים על-ידי אמירה חד-פעמית. אם אתם זקוקים להוכחה, היא נמצאת במקורותינו והיא ידועה, ואינני רוצה לחזור על כך.

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

בטרם אמסור הודעה, הודעה נוספת לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת החלטת ועדת האתיקה מיום 16 במאי 1990, בעניין קובלנתו של יושב-ראש המועצה להסדר ההימורים בספורט, מר בועז אפלכאוס, וקובלנת העיתון "חדשות" נגד חבר הכנסת גדעון גדות. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לסגנית מזכיר הכנסת, ועתה, חברי הכנסת, אני מודיע על הפסקה של חמש דקות.

היו"ר ג' גדות:
הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, הצעת חוק העונשין (הוראות מיוחדות לעניין צווי החוקה). התש"ן — 1990, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לסגנית מזכיר הכנסת, אני שוקל אם להודיע על הפסקה של חמש דקות, כי סדר-היום עוד עמוס משהו, אבל

(הישיבה נפסקה בשעה 14:25 ונתחדשה בשעה 14:30.)

ו. שאילתות ותשובות

4. האם אישרו הממונים במשרד העבודה והרווחה את שכירת החוקר הפרטי?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. העניין נעשה בתיאום עם משטרת ישראל.

3. התשלום נעשה בהתאם לנהלים, במסגרת תקציב ועל-פי חוזה.

4. במקרה דגן היה די בשיקול דעת של מנהל.

1768. תלונתו של מובטל מטייבה

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר העבודה והרווחה ביום ג' בשבט התש"ן (29 בינואר 1990):

קר סובחי צאלח מסארוה מטייבה מובטל זה יותר משישה חודשים, וכמשך שישה חודשים קיבל דמי אבטלה. במשך כל

היו"ר ג' גדות:

אני מתכבד לחדש את ישיבת המליאה של הכנסת.

שר העבודה והרווחה ישיב על שאילתות של חברי הכנסת.

1700. העסקת חוקר פרטי על-ידי משרד ממשלתי

חבר הכנסת מ' גפני שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"א בטבת התש"ן (18 בינואר 1990):

בעיתון "חדשות" מהיום נמסר, כי מנהלת השירות למען הילד במשרד העבודה והרווחה, הגברת אביבה לאון, אישרה כי השירות למען הילד שכר חוקר פרטי לאחר שנודע לו על כוונת הורים ביולוגיים לחטוף ילדים שאומצו כחוק.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — מדוע לא פנתה המנהלת למשטרת ישראל?

3. כמה עלתה למשלם המסים עבודתו של החוקר הפרטי?

2. המשרד בודק כמה פתרונות אפשריים, אף שכרוך לנו שהנערה זקוקה למסגרת סגורה, כדי להגן עליה מהידרדרות לרחוב, שהיא כה נמשכת אליו ולמעשה מרגישה שם טוב.

3-4. לגבי מקרים כגון אלו, הגיעו הגורמים המטפלים במשרד למסקנה מקצועית, שההוסטלים הפתוחים מטרתם לאפשר לדיירים תנאי חיים קרובים לנורמה ככל האפשר, ומקרים כמו של הנערה שבה מדובר, זקוקים למסגרת סגורה עם גבולות חד-משמעיים ונוקשים כדי להגן עליהם מההתנהגות הכלת-מבוקרת על עצמם.

1833. חילולי שבת

חבר הכנסת י' עוזן שאל את שר העבודה והרווחה ביום י' בשבט התש"ן (5 בפברואר 1990):

בהמשך לפרסומים המתמשכים בעיתונות על-אודות חילולי השבת ובעקבות הרחבת חילולי השבת ברחבי הארץ ואי-אכיפת החוק, ברצוני לשאול:

1. היש כיום היתר עבודה בשבת, וכמה עובדים מועסקים בשבת על-פי היתרים אלו?

2. מה היה היקף היתרי העבודה בשבת במספר עובדים ובמספר מפעלים בשנים 1987, 1988 ו-1989?

3. האם קיימים מפעלים ובתי-מסחר הפתוחים ופועלים בשבת ללא היתר, ומה הוא היקפם המשוער? כיצד נערך המשרד לטפל בהם?

4. מה היתה מסגרת היתרי העבודה במקומות: נמל-התעופה בן-גוריון, חברת "ארקיע", חברת "אל על", מפעלי ים-המלח, רשות השידור, "בוק" — בהמשך למשרד התקשורת, חברת החשמל, ככל אחת מהשנים 1987, 1988 ו-1989?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עד היום הוצאו כ-120 היתרים למפעלים בכל הארץ, ומועסקים בהם כ-4,500 איש.

2. בשנה האחרונה הועברה היחידה לאחריות שירות הפיקוח במשרדנו, ולכן לא ניתן כרגע להמציא נתונים לגבי שנים עברו.

3. אנו מעסיקים צוות של כמה מפקחי עבודה (רוכס אל יהודים), הפועלים בימי המנוחה השבועית ובימי חג-על-מנת לגלות מקומות עבודה ובתי-מסחר ואתרי בנייה שבהם מתקיימת פעילות כלת-חוקית בימי המנוחה. ככל מקרה כזה אנו מתרים במפירי החוק, וכמידת הצורך אנו מגישים תביעות משפטיות.

4. מסגרת היתרי העבודה הניתנים למפעלים המוזכרים בשאלתך היא המסגרת המצומצמת ביותר, שיש בה כדי לאפשר קיום תהליך עבודה רצוף, וכמשמרות, כפי הנדרש.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש.

הי"ר ג' גדות:

בבקשה, חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש לי שאלה בעל-פה: אדוני השר, מה קורה עם הממשלה?

התקופה לא הוצעה לו עבודה, וכאשר הצליח למצוא מקום עבודה בכוחות עצמו, בתחום המקצוע שלו — טקסטיל — בכפר-סבא, נתבקש להביא מכתב הסכמה מלשכת התעסוקה כטייבה, אולם בלשכת התעסוקה סירבו לתת אישור זה בטענה שמקומות העבודה באזור הנ"ל מיועדים לעולים החדשים.

ברצוני לשאול:

1. האם טענותיו של הנ"ל נכונות? אם כן — האם קיימת הוראה כנ"ל במשרד העבודה?

2. האם מוכן השר לברוק את המקרה הנ"ל?

3. האם תינתן הוראה ללשכת התעסוקה בכפר-סבא להמציא את האישור הנ"ל?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בדקנו את תוכן תלונתו של מר סוכני צאלח מסארוה מטייבה. לא נמצאה כל אחיזה לטענותיו. לא נאמר למר מסארוה סוכני כי מקומות העבודה באזור כפר-סבא שמורים לעולים חדשים. מובן, שלא ניתנה כל הוראה כנ"ל מטעם משרדנו.

2-3. לשכת התעסוקה בכפר-סבא נענתה לבקשתו של מר סוכני, ונתנה לו אישור והפניה לעבודה במפעל "גיבור-סברניה" עוד ב-15 בינואר 1990. נמסר לנו כי החל מ-26 בינואר 1990 הוא מועסק במפעל הנ"ל. במחלקת הסריגה.

אין אני רואה כל עילה לתלונה הנ"ל.

1832. טיפול בקטינה

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר העבודה והרווחה ביום י' בשבט התש"ן (5 בפברואר 1990):

מ"ס (שמה המלא מופיע במקור), קטינה כבת שבע-עשרה, סובלת מפגור שכלי קל. עניינה הובא לתשומת לבי על-ידי המועצה לשלום הילד וכבוד השופטת סבינה רטלוי, שנאלצה לבטל את תיק הנוזקות של הנערה מאחר שלא הובאה בפניה כל הצעת טיפול מתאימה (רצ"ב החלטתה).

הנערה מוגדרת כ"גבולית", ולפיכך אינה מתאימה למגורים מסודרים בבית וכן להוסטלים ולמעונות שבהם שהתה.

בתאריך 14 בדצמבר 1989, לאחר מריבה בבית ומכות, הועברה מ"ס למקלט זמני לנערות במצוקה, ואולם זהו פתרון זמני בלבד, ויש הכרח למצוא לה פתרון של קבע.

ברצוני לשאול:

1. האם הנושא מוכר לשר?

2. האם יש בידי המשרד פתרון למצוקתה של הנערה?

3. אילו צעדים ינקוט המשרד כדי למצוא פתרונות לנערה זאת ולמקרים גבוליים מסוג זה?

4. האם יוקמו הוסטלים מתאימים למקרים שכאלו?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא אינו מוכר לי אישית, אך מוכר לגורמים המטפלים במשרד.

שהם משרתים, נוסף על האוכלוסייה המקומית, כ-8,000 תושבים מהסביבה.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא ממנים עשרה עובדים, לפי התקן המקובל ברשויות במגזר היהודי?
2. בהתחשב בפזיור הרב ובצרכים המיוחדים של היישוב, מה נעשה כדי לשפר את המצב ולייעל את שירות הרווחה?
3. האם בכוונת משרד העבודה להפעיל מרכז תעסוקה יום או יומיים בשבוע, בהתחשב באחוז האבטלה במשק?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1-2. ביישוב רהט היו עד סוף שנת תקצ"ב 1988 שתי משרות וחצי של עובדים סוציאליים, ורק כמהלך שנת התקצ"ב 1989 עלה בידינו להוסיף שתי משרות. אנו מודעים לצורך בהוספת תקנים, ומשרדנו פועל בנושא זה.

3. משרדנו בודק את הנושא.

1919. עובדים סוציאליים במגזר הערבי

חבר הכנסת ח' פארס שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

השתלבות אוכלוסייה חברה נעשית לעתים בזכות העובדים הסוציאליים. האוכלוסייה הערבית בארץ מהווה 17% מכלל האוכלוסייה.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספר התקנים המוקצים במשרד לעובדים סוציאליים לכלל התושבים בארץ?
2. מה הוא מספר התקנים הקיימים במגזר הערבי?
3. מה הוא מספר התקנים הקיימים במגזר היהודי?
4. האם מתכנן משרד להוסיף תקנים למגזר הערבי, כדי שאחוז העובדים הסוציאליים במגזר זה יעמוד ביחס לאחוזם באוכלוסייה?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מספר התקנים המוקצים לעובדים סוציאליים לכלל התושבים בארץ הוא 1,655.
2. מספר התקנים במגזר הערבי — 110 תקני עובדים סוציאליים, 5,000:1.
3. מספר התקנים הקיימים במגזר היהודי — 1,545 תקני עובדים סוציאליים, 1,800:1.
4. למרות ההגבלה במספר התקנים המוקצים כיום לרשויות מקומיות, פעל משרדנו בשנים האחרונות להוספת התקנים למגזר הערבי ולמגזר הדרוזי, בכוונה לצמצם את הפער ההיסטורי, הקיים עוד מהתקופה שלפני קום המדינה, כאשר הרשויות המקומיות היהודיות הפעילו שירותים סוציאליים באופן עצמאי.

1920. משפטי קטינים

חבר הכנסת ח' פארס שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
מאחר שגם הויכוח-ראש שאל אותי אלה, עוד מעט אמסור הודעה.

1857. מחסור במיטות לקשישים הסיעודיים

חבר הכנסת מ"ז פלרמן שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ד בשבט התש"ן (12 בפברואר 1990):

בעיתון "כל העיר" מיום ז' בשבט, התש"ן (2 בפברואר 1990) פורסם, כי 300 קשישים בירושלים ממתנים לסידור מוסדי, ולרובם אין סיכוי למצוא סידור כזה כשל מצוקת המיטות לקשישים סיעודיים ותשושים בעיר.

ברצוני לשאול:

1. האם יודע למשרדך מצבם הקשה של הקשישים בירושלים, ומה בדעתך לעשות כדי למצוא עבורם סידור מתאים?

2. כיצד נערך משרדך לפתרון בעיית הסידור המוסדי לקשישים ברחבי הארץ בשנים הקרובות?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדנו מודע למצבם הקשה של הקשישים בירושלים. בתוכניות הקיימות, אנו מקווים לספק תשובות משמעותיות בתוך כשנתיים ל-110 מיטות במסגרת מעונות פרטיים בירושלים ולהקטין בכך את משך ההמתנה.

2. שנת 1990 מהווה סיום של תוכנית חומש, שבה נוספו מיטות חדשות, והוסבו כ-700 מיטות של זקנים עצמאיים לתשושים כמעונות ציבוריים, ועוד כ-200 מיטות כמעונות פרטיים. בקרוב יחלו דיונים על תוכנית חומש חדשה, עלידי צוות המורכב מנציגי משרד הבריאות, משרדנו, משרד האוצר, אש"ל, משען ומפעל הפיס.

1880. חילול שבת

חבר הכנסת מ' גפני שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ד בשבט התש"ן (19 בפברואר 1990):

בעיתונים פורסם על פיטורי עובדים במפעל "שמן" בחיפה, בעצם יום שבת קודש.

ברצוני לשאול:

1. האם הוצאו לצורך הפיטורין יחידים עבודה בשבת כחוק?
2. אם לא הוצאו אישורים כנ"ל, אילו אמצעים ברעת השר לנקוט?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. משרדנו ינקוט את כל האמצעים המשפטיים העומדים לרשותנו כנגד מפירי החוק.

1918. שירותי הרווחה ברהט

חבר הכנסת נ' מסאלחה שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

ביקרתי בעיירה הברואית רהט שבנגב, שמספר התושבים בה כ-18,000. לעובדי הרווחה שם ארבעה תקנים וחצי, אף

4. למגזר היהודי הופנו בשנת 1989 7,877 תיקים, ולמגזר הערבי הופנו 2,877 תיקים, מתוכם 719 תיקים במזרח-ירושלים.

5. אנו ערים לכך, שיש צורך במספר נוסף של קציני מבחן במגזר הערבי, ולכן במקומות שבהם יש לחץ רב על קציני המבחן הערבים כגון: מזרח-ירושלים, באר-שבע, יפו ורמלה, מסייעים להם קציני מבחן יהודים.

1940. תמריצים לענף הבנייה

חבר הכנסת מ' נפאע שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 11 בפברואר 1990 פורסמה ידיעה שממנה עולה כי לשכת התעסוקה מכינה תוכנית, שעל-פיה יקבל כל חייל משוחרר או עולה חדש שיועסק בענף הבנייה סך של 400 ש"ח תוספת על המשכורת הרגילה, וזאת כדי ליצור תרומת אחרת לענף הבנייה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם כן — מדוע לא מתכננים הטבה זו לכלל העובדים בענף הבנייה?
3. האם מוכן השר להורות על קביעת קריטריון אחיד לכלל העובדים בענף הבנייה בתחום זה?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

1. הידיעה נכונה באופן חלקי בלבד. לגבי חיילים משוחררים קיימת תקנה, המעניקה לחיילים משוחררים הנקלטים ומתמידים בעבודות בעלות עדיפות משקית גבוהה, ובכללן בענף הבנייה, כמחצית מרמי האבטלה שלהם היו זכאים אילו לא עבדו. לגבי עולים — אין בשלב זה החלה של התקנה.

2 — 3. התקנה מיועדת לכל אזרחי הארץ אשר מילאו את חובתם הלאומית ושירתו בצה"ל, והיא נועדה לעודדם להעדיף עבודות יצרניות ומועדפות על פני קבלת מענקי אבטלה, כאשר התמריץ הכספי הוכיח עד כה את עצמו כגורם מוטיבציוני, גורם מניע, ממדרגה ראשונה.

אנו רואים מחויבות לסייע לדור הצעיר, אשר מקדיש שלוש שנים חשובות מחייו לשירות צבאי או לאומי, במציאת מענים תעסוקתיים עם יציאתו לשוק העבודה האזרחי.

1952. לשכת התעסוקה באום-אל-פחם

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

בעיר אום-אל-פחם ובסביבתה חיים כ-40,000 תושבים. כלשכת התעסוקה שבעיר יש שני פקידים המשרתים כ-1,400 מובטלים. בכפר עארה יש לשכת תעסוקה עם פקיד אחד, המשרתת 30,000 תושבים. זאת, כאשר במגזר היהודי יש עובד אחד על כל 150 מובטלים. צוין גם, שבשום לשכת תעסוקה במגזר הערבי אין יועץ תעסוקתי שיטפל בנוער.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא מוגדר מספר העובדים כלשכות התעסוקה הנ"ל כפי שזה מתחייב מהנורמות המקובלות? או, לחלופין, מדוע לא נפתחות לשכות תעסוקה נוספות באזורים אלה?

בעקבות מאסר קטינים בניגוד להמלצתם של קציני מבחן, ברצוני לשאול:

1. האם המשרד עוקב אחר משפטי קטינים? אם כן — מה הוא אחוז ההמלצות למאסר על-ידי קציני מבחן ומה הוא אחוז המאסרים בפועל?

2. מה הוא אחוז ההמלצות למאסר במגזר היהודי ומה הוא אחוז המאסרים בפועל?

3. מה הוא אחוז ההמלצות למאסר במגזר הערבי ומה הוא אחוז המאסרים בפועל?

4. אם יש הבדל בנושא זה, בין המגזר היהודי לערבי, האם יכול השר להסביר את ההבדל?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. שיעור ההמלצות של קציני מבחן למאסר, מכלל ההמלצות במגזר היהודי הוא 10%, כאשר מאסר בפועל נגזר על-ידי בתי-המשפט כ-2% מכלל המופנים לשירות המבחן. הנתונים מתייחסים לדוח האחרון — שנת 1988.

3. שיעור ההמלצות של קציני מבחן למאסרים במגזר הערבי הוא 2%, ושיעור המאסרים בפועל הנגזרים על-ידי בתי-המשפט הוא 14% מכלל הקטינים הערבים המופנים לשירות המבחן. הנתונים מתייחסים לדוח האחרון — שנת 1988.

4. ההסבר להבדל בין שני המגזרים נובע מהאופי השונה של העבירות. למשל, במזרח-ירושלים, 50% מכלל הקטינים שנידונו בבתי-המשפט נידונו למאסר כאשר רק 3.7% מהקטינים היהודים בירושלים נידונו למאסר.

1921. קציני מבחן במגזר הערבי

חבר הכנסת ח' פארס שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

הטיפול בעבריינות נוער נעשה במידה רבה בעזרתם של קציני מבחן.

ברצוני לשאול:

1. כמה תיקים, בממוצע, מופנים לקצין מבחן בארץ?
2. האם קיימת תקנה או קיים נוהל לגבי מספר התיקים המקסימלי שיכול להיות מטופל בידי קצין מבחן אחד?

3. כמה קציני מבחן קיימים במגזר הערבי וכמה במגזר היהודי?

4. כמה תיקים מופנים לקציני מבחן במגזר הערבי וכמה במגזר היהודי?

5. האם מתכוון השר לשפר את מצבו של המגזר הערבי?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כ-80 תיקים בממוצע.

2. לא.

3. במגזר היהודי קיימים 103 משרות ובמגזר הערבי 23 משרות.

3. האם פעל השר להקמת מוקדי דיווח זמינים, אשר יאפשרו פניות הציבור בכל שעות היממה?

4. מרוע לא מינה השר פקיד סעד ראשי לחוק הנוער?

5. האם פעל השר להרחבת מערך חוקרי הנוער (קציני מבחן), על מנת שיוכלו לטפל כראוי בכל המקרים המופנים אליהם?

6. האם פעל השר להקמת מקלטים מחזויים לילדים הנמצאים בסיכון עד למציאת סידור אחר עבורם?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

1. כן.

2. בתקופה האחרונה המשרד נערך להפעלת הסברה מקיפה. בשנת תקצ"ב זו תופעל מערכת הסברה מקיפה, שתכלול, בין היתר, חשדירי שירות ופרסום בעיתונים.

3. המשרד מפעיל מזכירות אלקטרונית ומכשירי קשר לגורמים הרלבנטיים. כן הופצו במקומונים שמות פקידי הסעד שאליהם ניתן לפנות בכל עת.

4. לאחרונה נבחרה במכרו פקידת סעד ראשית לחוק הנוער.

5. נערכים דיונים עם משרד האוצר כדי להרחיב את מערך חוקרי הנוער.

6. בכוונת המשרד לפתוח שלושה מקלטים, ובשלב הראשון יפתח בשנה זו מקלט אחד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי המכהן כראש הישיבה.

אדוני השר, אני מודה לך על התשובות על השאלות שבשאלתא, אבל אני רוצה לומר, שלא החכמתי הרבה מהתשובות האלה. אני מבקש, למשל, לחזור על שאלה מס' 1. אני שואל: האם פעל השר להקמת מוקדי דיווח זמינים אשר יאפשרו פניות הציבור בכל שעות היממה — ואתה מספר שהותקנו מזכירות אלקטרוניות. נדמה לי שכדאי לדעת כמה באילו אזורים. אולי אפשר לשמוע במשפט אחד איך העסק עובד. מה זאת אומרת מוקדי דיווח, ומה עושה מזכירה אלקטרונית? האם יש בתקשי"ר הוראה על מה שצריכה לעשות מזכירה אלקטרונית אחרי שהיא מקבלת הודעה כזאת? איך היא מתנהגת? האם הן ממלאות את חובתן? ואולי יש מזכירה אלקטרונית שנופפה מכיוון שלא העבירה את המידע? מדברין לא הבנתי את כל הדברים האלה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

חבר הכנסת צבן, בתשובה על שאלתך — עד היום פוטרו שתיים מתוך המזכירות האלקטרוניות בגלל חוסר התאמה —

היו"ר מ' וירשובסקי:

כי לא השתמשו בכטריות הנכונות.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

הודעתי זה עתה כי שתיים מהמזכירות האלקטרוניות פוטרו בגלל חוסר התאמה, אבל — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

האם זה יכול היה להיות בגלל שיקולים פוליטיים?

2. האם מוכן השר לפעול למינוי יועץ תעסוקתי כלשכות התעסוקה באוס-אל-פחם ובעארה ובלשכות התעסוקה אחרות במגזר הערבי?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מחמת הקפאת תקני כוח האדם בשירות התעסוקה, ובשל אילוצים תקציביים, אין באפשרותנו להוסיף עובדים. הדבר אמור לגבי כל לשכות התעסוקה בארץ. גם באזורים שבהם הוכפל ואף שולש מספר הפונים לשירות התעסוקה.

על מנת להרחיב את האפשרויות למציאת מקומות עבודה, ביטלנו בתקופה האחרונה כמה סניפים ביישובים קטנים, לא במגזר הערבי, חסרי מקורות תעסוקה, והעברנו את אוכלוסיית המטופלים לסניפים גדולים יותר, פריפריאליים, שבהם קיימים מפעלים או אתרי חקלאות ובניין, ורכים הסיכויים למצוא מקומות עבודה.

2. במגמה לחזק את הייעוץ התעסוקתי במגזר הערבי ולתת מענה לפונים הרבים ללשכות אלה ולצרכים הרחופים של מבקשי הייעוץ, הוכשר על-ידי שירות התעסוקה מר שקיב ג'אנס ליועץ תעסוקה מיוחד למגזר זה, שימקד בעבודתו באזור הגליל.

באזור אוס-אל-פחם וכפר עארה ניתנים שירותי ייעוץ תעסוקתי במסגרת לשכת התעסוקה האזורית בחדרה לכל תושבי אזור השומרון, יהודים וערבים כאחד.

1953. אבטלה במגזר הערבי

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

נוכח מצוקתם של יישובים מוכי אבטלה במגזר הערבי וההשלכות החברתיות של מצוקה זו על תושבי יישובים אלה, ברצוני לשאול:

האם מוכן כבוד השר לפעול כדי שיוכרו יישובים אלה כאזורי פיתוח א'?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מעמד יישוב פיתוח ניתן על-ידי ועדת שרים לערי פיתוח תוך התחשבות בהיבטים שונים של מצב היישוב.

כאשר תתכנס ועדת שרים, אפשר יהיה לבחון סיוע לאוכלוסיות שונות בעזרת מתן מעמד עדיף ליישובים במצוקה. ועדת השרים לא התכנסה זה שמונה שנים.

1968. חוק למניעת התעללות בקטינים ובחסרי ישע

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' באדר התש"ן (5 במרס 1990):

החוק למניעת התעללות בקטינים ובחסרי ישע נתקבל לפני יותר מחודשיים. עד כה לא נעשה כמעט דבר כדי להבטיח את מימושו.

ברצוני לשאול:

1. האם פעל השר להקמת ועדות בין-מקצועיות, על-פי הנאמר בסעיף 368(ו) של חוק העונשין?

2. האם פעל השר להפעלת מערכות הסברה מאורגנת, אשר תביא לידיעת הציבור הרחב את חובת הדיווח המוטלת עליו על-פי החוק?

בכ"ז 700 נגמלים לשנה ומופעלים על-ידי 13 עובדים סוציאליים.

1993. מניעת קצבאות ילדים מפעילי אינתיפאדה

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר העבודה והרווחה כיום ט"ז באדר התש"ן (13 במרס 1990):

הורים וילדים רבים מקרב תושביה הערכים של ישראל במזרח-ירושלים לוקחים חלק פעיל באינתיפאדה באמצעות השלכת אבנים, זריקת בקבוקי תבערה וכו'. נמסר לי, כי למרות זאת הם זכאים לקבל קצבאות ילדים מהמוסד לביטוח לאומי, והם מקבלים אותן ביד רחבה ככל אורח ותושב אחר במדינה.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע נכון?

2. האם נשקל לשלול קצבת ילדים ממשפחות שהוריהן או ילדיהן נתפסו בהשלכת אבנים ובקבוקי תבערה?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. חבר הכנסת עוזי לנדאו שואל אם כדעתי להפסיק תשלום קצבת ילדים לתושבי מזרח-ירושלים שילדיהם זורקים אבנים ובקבוקי תבערה.

בהתאם לסעיף 104 לחוק הביטוח הלאומי זכאי תושב ישראל לקצבה בעד ילדיו הנמצאים בישראל.

תושבי מזרח-ירושלים, אף אם אינם אזרחי ישראל, זכאים לקצבה בעד ילדיהם מכוח היותם תושבי ישראל.

החוק אינו מאפשר כיום לשלול קצבת ילדים בגין עבירות של זריקת אבנים או בקבוקי תבערה.

יש לציין, כי חוק הביטוח הלאומי הוא חוק סוציאלי במהותו ואינו חוק עונשי. תחום הענישה לגבי עבירות פליליות מצוי בתחום סמכותו של שר המשפטים ומערכת בתי-המשפט.

אין ספק כי כל פעולה של הפרת סדר ציבורי שיש בה משום עבירה פלילית ומשום פגיעה באזרחים חפים מפשע, היא תופעה שיש לשרשה.

בדעתי לפנות לגורמים המופקדים על נושא זה, לקבל מהם נתונים על היקף התופעה, ולאור נתונים אלה אשקול את התייחסות המשרד לשאלה שהעלה חבר הכנסת עוזי לנדאו.

2009. אבטחת הכנסה למשפחות אסירים ביטחוניים

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר העבודה והרווחה כיום ט"ז באדר התש"ן (13 במרס 1990):

נמסר לי, כי משפחות רבות של אסירים ביטחוניים מקבלות מהמוסד לביטוח לאומי קצבת אבטחת הכנסה, כאשר העילה המזכה לקצבה היא עצם מאסרו של המחבל, אבי המשפחה, השולל ממנו את היכולת לעבוד.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע נכון?

2. אם כן — בכמה משפחות מדובר? כמה מהן בעלות אזרחות ישראלית, וכמה תושבי מזרח-ירושלים?

3. מה היא העלות בגינן? כמה שנים כבר נמשך הסדר זה?

4. האם נשקל לשלול את הקצבה ממשפחות אסירים ביטחוניים, ואם כן — מה הם הצעדים הנעשים בעניין?

היו"ר מ' וירשובסקי:
אולי הן קיבלו חשמל מחברת החשמל המזרח-ירושלמית?

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא, אני חושב שזו בעיה של מינויים פוליטיים. הן לא היו חברות המרכז של המפלגה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
אתה יודע, חבר הכנסת צבן, כמה חברות מרכז וחברי מרכז אפשר היה להכניס במקום המזכירות האלקטרונית האלה? איוו הקרבה זאת?

אורה נמיר (המערך):
ובלבד שלפחות היו מכניסים חברות מרכז. אתם מכניסים רק חברי מרכז.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
מכל מקום, חבר הכנסת צבן, אני אבדוק את מספר המזכירות האלקטרוניות ואנחנו נתייחס לזה.

אשר לשאלה מדוע הצורך במזכירות אלקטרוניות, התשובה היא, שפשוט יש פה בעיה של לוח זמנים. אנחנו לא יכולים להפעיל את השירות במשך 24 שעות. לכן, בשעות שהשירות סגור מופעלת המזכירה האלקטרונית כדי לקבל את ההודעות, וכאשר הפקיד מגיע בבוקר הוא יכול מייד להתקשר אל הפונה ולסייע לו במידת היכולת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אבקש מהשר להשיב על שאילתא שלי.

היו"ר מ' וירשובסקי:
היושב-ראש הקודם הודיע, שהשר לא ישיב על שאילתא של מי שלא היה נוכח. אבל אם בסוף יישארו שתי שאילתות והשואלים יהיו נוכחים, אנהג בליברליזם מופרז.

1992. תופעת האלכוהוליים

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר העבודה והרווחה כיום ט"ז באדר התש"ן (13 במרס 1990):

נוכח הפרסומים על מקרה נוסף של מות אדם כתוצאה משתיית משקאות אלכוהוליים, ברצוני לשאול:

1. האם תוכל לתת נתונים מספריים וסטטיסטיים לגבי המכורים לשתייה בקרב בני נוער ומבוגרים?

2. מה עושה משרדך בנדון?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. א. מספר המכורים לשתייה בקרב בני נוער ומבוגרים נאמד בכ-15,000 איש; ב. כ-2% מכלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל נוהגים לשתות בקביעות משקאות אלכוהוליים. קיימת נטייה ברורה של ירידה בגיל המתמכרים, וכיום מגיעים גם צעירים בשנות ה-20 שלהם לטיפולי גמילה. דפוסי השתייה המופרזת של משקאות אלכוהוליים הולכים ומתבססים גם בקרב בני הנוער, ואנו צופים עלייה תלולה במספר המתמכרים.

2. שירותי הגמילה העומדים כיום לרשות המתמכרים בארץ: פועל היום מעון אשפוז אחד, המטפל בכ-100 מתמכרים לשנה; שלושה מרכזי גמילה — בירושלים, בחיפה וברמת-גן; וחמש תחנות גמילה בקהילה — בבאר-שבע, באשדוד, באשקלון, בקריית-גת ובמע"א. אלה מטפלים

התחילו לשלמה מפסיקים את התשלום ודורשים את החזר הסכומים ששולמו שלא כדין.

2-3. אין בידי נתונים או הערכות מספריות וכספיות מהימנות לגבי מספר המשפחות הגרות מחוץ לירושלים ומקבלות גמלות כדין. המוסד לביטוח לאומי מרכז כיום נתונים כדי לאמוד את מספרם המדויק.

4. במקרים של רמאויות פונה המוסד אף בתלונה למשטרה כדי שתעמיד לדין פלילי את מי שניסה להוציא במרמה גמלה מהמוסד.

5. המוסד לביטוח לאומי עושה כמיטב יכולתו כדי לגבות כספים ששולמו בטעות, אך קיים קושי אובייקטיבי לגביית כספים ממי שמגורר מחוץ לירושלים.

פעולות הוצאה לפועל נתקלות בקשיים, ואינן משיגות תוצאות משביעות רצון.

2103. היתרי עבודה בשבת

חבר הכנסת יא' לוי שאל את שר העבודה והרווחה כיום א' בניסן התש"ן (27 במרס 1990):

לאור הפרסומים על הגשת כתבי אישום למפעלים העובדים בשבת:

1. לכמה מפעלים ולכמה עובדים יש כיום היתרי עבודה בשבת?

2. כמה תביעות הוגשו בשנה האחרונה נגד מפעלים שפעלו בשבת ללא היתר עבודה, וכמה בכל שנה משלוש השנים שלפני כן?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עד היום הוצאו כ-120 היתרים למפעלים בכל הארץ, ומועסקים בהם כ-4,500 איש.

2. ההיתרים האלה נבדקים מדי חודשים מספר, וניתנים אך ורק לאחר בדיקה מדוקדקת.

בשנה האחרונה הוגשו עשרות תביעות בגין עבודה בשבת.

2134. נשים מוכות

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר העבודה והרווחה כיום ג' בניסן התש"ן (29 במרס 1990):

מכתבה שהתפרסמה בכתב העת "פוליטיקה" במרס 1990 עולה, כי למרות הלך הרוחות הנפוץ בקרב הציבור, ולפיו תופעת הכאת נשים היא נחלתן של השכבות הנחשלות, הרי במציאות אין לדברים אלה אחידה. למעשה, תופעה זו נפוצה בכל שכבות האוכלוסייה. מחקר שנערך באוניברסיטת חיפה מגלה, כי אחת מכל שבע נשים בישראל היא אשה מוכה.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים הנמצאים בידי השר מאשרים את נתוני המחקר הנ"ל?

2. האם מתכוון השר לפעול להקמת מקלטים נוספים לנשים מוכות, אשר יקלו את הלחץ הרב הקיים במקלטים הקיימים?

3. אם לא — מדוע?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980, קובע כללי זכאות לתשלום גמלה. אחד הכללים הוא מבחן הכנסה של היחידה המשפחתית, כאשר משפחה שאין לה אמצעי קיום תהיה זכאית לגמלה. כך המצב גם כאשר ראש המשפחה נמצא במאסר.

2. אין בידי נתונים על היקף המשפחות שבהן מדובר — כמה מהן בעלות אורחות ישראלית או מה היקף הזכאים תושבי מוצרי-ירושלים שאינם אזרחי ישראל.

3. כאמור, אין בידי נתונים נפרדים. לפיכך, איני יכול להעריך את העלות. ההסדר שלפיו משולמת גמלה להבטחת הכנסה לבני משפחה של אסיר קיים מאז שנת 1982, מועד שבו הותקנו תקנות הבטחת הכנסה המסדירות תשלום זה.

4. חוק הבטחת הכנסה הוא בכחינת "רשת מגן אחרונה" להבטחת הקיום המינימלי לאותם תושבים שאין בידם לספק ככוח עצמם אמצעי קיום כאלה.

אין ספק שמי שעבר עבירה ביטחונית ראוי להיענש בכל חומרת הדין. עם זאת, נשאלת שאלה אם יש מקום לשלול את יכולת הקיום מבני משפחתו של העבריין, במקום שהמחוקק לא מצא לנכון להעניש אף אותם.

2010. קצבאות הביטוח הלאומי לערבים הגרים מחוץ לירושלים

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר העבודה והרווחה כיום ט"ז באדר התש"ן (13 במרס 1990):

לאחר מלחמת ששת-הימים, מששוכרה ירושלים, הוענק לתושביה הערבים מעמד תושב, שעל-פיו הם זכאים לכל הזכויות שמקנה חוק הביטוח הלאומי, בתנאי שמקומות מגוריהם נמצאים בתחומי הבירה. נמסר לי, כי תושבים ערבים רבים, המתגוררים זה שנים מחוץ לתחום ירושלים, ממשיכים לקבל קצבאות שונות מהביטוח הלאומי בסך כולל של עשרות מיליוני ש"ח בשנה, תוך הצהרות שווא על מקום מגוריהם, וכי שלטונות המדינה מהססים לנקוט אמצעים משפטיים נגדם.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע נכון?

2. אם כן — מה הוא מספר המשפחות, להערכת השר, הגרות מחוץ לירושלים אך ממשיכות ליהנות מקצבאות הביטוח הלאומי כאילו גרו בחוכה?

3. כמה כסף מעבירה ישראל בשנה לידיים הנ"ל?

4. מה היא האמצעים המשפטיים שנקט המשרד נגד מי שקיבלו קצבה תוך הסתמכות על הצהרות שווא בדבר מקומות מגוריהם?

5. האם המשרד פועל לגביית הכספים ששולמו בטעות לתושבים? אם כן מה הוא הסכום שנגבה, ובאילו שיטות? אם לא — מה היא הסיבה לכך?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המוסד לביטוח לאומי נתקל במקרים שבהם תובע אדם גמלה וטוען שהוא גר בתחום ירושלים, ולאחר חקירה מתברר שאין זה כך. במקרים מעין אלה לא משולמת גמלה, ואם

שכבות זה שכיח יותר, זאת בעיה שקשה להשיב עליה. ההערכה היא, שהדבר קיים בכל שכבות האוכלוסייה. לגבי הערכות של האחוזים, פשוט קשה לי למסור דברים שאינם מדויקים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אילו אמרת את המשפט הזה, לא הייתי שואל. אני בכל זאת מבקש להעביר את ההערה הזאת.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

ואז לא היתה לחבר הכנסת צבן אפשרות לשאלתא נוספת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אין רע בלי טוב, חבר הכנסת צבן.

2135. קצבאות ילדים

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר העבודה והרווחה ביום ג' בניסן התש"ן (29 במרס 1990):
ברצוני לשאול:

1. האומנם תבטל קצבת ילדים גם עבור הילד השני?
2. האם אין בכך פגיעה קשה בציבור?
3. האם ניתן להימנע מגזירה זו?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. אין ביטול של קצבת הילד השני.

2136. היקף האבטלה בנגב

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר העבודה והרווחה ביום ג' בניסן התש"ן (29 במרס 1990):
ברצוני לשאול:

1. כמה מובטלים ודורשי עבודה ישנם, לפי רישומי משרדך, בכל אחת מערי הנגב?
2. האם מספרים אלו הם גבוהים ביחס לכלל אוכלוסיית הארץ?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי נתוני שירות התעסוקה, היו באפריל 1990 בערי הדרום והנגב דורשי עבודה ומובטלים כדלקמן:

דורשי עבודה	מובטלים + הזמנות עובדים
באר-שבע —	3,866
ערד	572
שדרות	442
אופקים	468
רהט	311
נתיבות	385
נגב מרכזי —	סך הכול
	6,044
דימונה	964
ירוחם	224
מצפה-רמון	86
נגב מזרחי —	סך הכול
	1,274
	962
	187

2. שיעורי האבטלה בערים וכיישובים דלעיל גבוהים מהממוצע הארצי. אזור הנגב סבל בשנים האחרונות מקיפאון

4. כיצד מתכוון השר לפעול בעניין מצבת כוח האדם לטיפול בנשים מוכות?

5. בהעדר תקציב הולם ומצבת כוח אדם מספקת, מה היא תשובת השר על בעיות אלה?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

1. אין בידינו נתונים מדויקים על-אודות היקף בעיית הכאת נשים בישראל. אומדנים שונים מדברים על בין 20,000 ל-30,000 דוחות על הכאות כאלה, או השערות על הכאות כאלה, וזאת על-פי ממצאי ועדת ראש הממשלה למעמד האשה משנת 1987, בראשות חברת הכנסת אורה נמיר, יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה.

אומדנים אחרים שניתנו על-ידי המקלטים לנשים מוכות והקרימינולוג מנחם אמיר מדברים על 100,000 נשים מוכות. וזאת לאור העובדה כי לא כל הנשים המוכות מוכנות להודות בכך. יש לנו בעיה שלא תמיד יש דיווח על כך, ויש קושי לקבוע את מספר הנשים המוכות.

2 — 3. יש תוכנית להקמת מקלט נוסף בשנת התקציב הנוכחית באזור הדרום, בבאר-שבע.

4 — 5. בשנים האחרונות עברו מספר רב של עובדים סוציאליים במחלקות לשירותים חברתיים השתלמות בנושא אלימות במשפחה, ועשרות עובדים תגברו את שירותי הרווחה בטיפול בנושא.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מבקש שאלה נוספת. השר לא ענה לי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צבן.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני עניתי על שאלות מס' 4 ו-5 יחדיו כאשר אמרתי, שבשנים האחרונות עברו עובדים סוציאליים רבים השתלמות בנושא האלימות במשפחה ותגברו השירותים בנושא זה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני השר, אני עדיין משתדל להאמין שאת התשובות לא מכינה לך מזכירה אלקטרונית שלא פוטרה בינתיים, אבל אני מתקשה לדבוק ברצון הזה. אני מבקש להעיר למי שמכין את התשובות על השאלות: הן לא מוכנות כמו שצריך.

אביא לך דוגמה: השאלה הראשונה התייחסה לא רק להיקף התופעה של של הנשים המוכות, אלא גם לשאלה, האם הן באות, כפי שיש תדמית, רק מהשכבות הנמוכות ביותר באוכלוסייה, או שמא התופעות האלה, לפי המידע שיש בידיכם, נמצאות גם בשכבות הגבוהות. כך התחילה השאלה, ולזה אין כלל התייחסות. אני בטוח שלא היו לך שום מניעים אישיים להסתיר מידע בקשר לשאלה הזאת. זה פשוט לא סופק לך. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, בבקשה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני חושב שההערה של חבר הכנסת צבן איננה משקפת את המצב, מאחר שבתשובה על השאלתא, בשאלה הראשונה, נאמר בפירוש שאין בידינו נתונים מדויקים על-אודות היקף תופעת הכאת נשים, ובסיפא של התשובה נאמר, שקיימת בעיה שלא כל הנשים המוכות מוכנות להודות בכך. לכן ממצאים סטטיסטיים — על אילו שכבות באוכלוסייה זה חל, או באילו

כמרכן הופעלו על-ידי הרשות פרויקט תוכנית לילדי אסירים, תוכניות שונות לנשות אסירים, פרויקט ליווי תעסוקתי, טיפול באסירים נפגעי סמים, מתוך 370 אסירים שסודרו במסגרות חוץ קהילתיות חזרו לכלא 42 אסירים. מתוך כ-5,000 אסירים שנעזרו על-ידי הרשות חזרו לכלא 1,380. כמרכן נעזרו 12,000 משפחות אסירים על-ידי הרשות.

2162. עבריינים קטינים בני מיעוטים

חבר הכנסת ח' פארס שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ט באייר התש"ן (14 במאי 1990):

לאחרונה התברר, כי אין בישראל מעון נעול לאסירים קטינים בני מיעוטים, והם מוחזקים כיום עם אסירים יהודים בכלא תל-מונד.

שופטי נוער העירו פעמים מספר, כי יש הכרח לחזור ולהפריד אסירים קטינים יהודים וערבים, וכי על משרד העבודה והרווחה להכריז לאלתר על מעון כזה, הנדרש על-פי החוק.

ברצוני לשאול:

1. כמה צעירים בני מיעוטים נשפטו לתקופות מאסר שונות בשלוש השנים האחרונות?

2. מדוע אין משרד העבודה והרווחה מכריז על הקמת מעון מסוג זה על-פי חוק?

3. כיצד פועל המשרד כדי להבטיח מסגרות משקמות לעבריינים צעירים בני מיעוטים?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לפי הדוח הסטטיסטי האחרון של שירות המבחן לנוער, לשנת 1988, נידונו באותה שנה 263 קטינים בני מיעוטים למאסר. באוכלוסייה זו כלולים קטינים ממזרח-ירושלים. בשנת 1987 נידונו למאסר 57 קטינים, ובשנת 1986 — 69 קטינים. הגידול נובע בעיקר ממצב האינתיפאדה.

2. משרד העבודה והרווחה מתכנן בניית מתקן מתאים כמעון "אחווה", כדי שניתן יהיה להכריז עליו כמעון נעול לבני המיעוטים.

3. כבר היום יש מגוון של שירותי שיקום לעבריינים צעירים ערבים, חלקם בקהילה וחלקם בפנימיות ובהוסטלים. כפי שהדבר נעשה במגזר היהודי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, כיוון שחשכנו זמן רב, ככל זאת אתיר להשיב לחבר הכנסת תופיק טובי. הכוונה היא שתחזור לשאלתא מס' 1768 של חבר הכנסת תופיק טובי, ואחר-כך לשאלתא מס' 1918 של חבר הכנסת נואף מסאלחה, ולו רק בשל המספר היפה — 1918.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 1768 — ראה עמוד 3804; ואת התשובה על שאילתא מס' 1918 — ראה עמ' 3806).

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת נואף מסאלחה.

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני השר, האם אינך חושב למנות ועדה שתברוק את כל הצרכים של הסקטור הערבי? איני רוצה להוסיף, אלא רק

כלכלי ומהעדר פיתוח מקורות תעסוקה חדשים. האבטלה השוררת בו היא תוצאה של העדר ביקושים לכוח-אדם, ועל כל משרה מתמודדים כממוצע שבעה דורשי עבודה. כנגב המזרחי, למשל, שיעור ממוצע יוני של המובטלים מתוך כוח העבודה מגיע ל-6.8%, בעוד הממוצע הארצי הוא כ-3.2%.

2137. ילדים מוכים

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר העבודה והרווחה ביום ג' בניסן התש"ן (29 במרס 1990):

ברצוני לשאול:

1. על-פי הערכות אנשי משרדכם — כמה ילדים מוכים בישראל?

2. האם יש חתכים לפי אוכלוסייה ואזורי מגורים בתחום זה?

3. מה עושה משרדך לטיפול בכביה חמורה זו?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי הערכות במשרדנו, יש כ-20,000 ילדים מוכים בישראל.

2. כרגע נמצא בהכנה במשרדנו קובץ נתונים בנושא.

3. משרדנו פועל בדרכים שונות לטיפול בכביה חמורה זו, ובהן הקמת מעון לטיפול ראשוני בילדים אלו.

2138. המרכז לשיקום האסיר

חבר הכנסת יא' לוי שאל את שר העבודה והרווחה ביום ג' בניסן התש"ן (29 במרס 1990):

על-ידי משרד העבודה והרווחה פועל המרכז לשיקום האסיר.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא תקציבו של המרכז?

2. מי הם חברי המרכז?

3. כמה ישיבות קיימו חברי המרכז לשיקום האסיר כ-15 החודשים האחרונים?

4. אילו הישגים יכול המרכז לרשום לזכותו?

תשובת שר העבודה והרווחה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תקציב הרשות לשיקום האסיר — ולא המרכז, כפי שנכתב בשאלתא — בנוי, לפי החוק, משני חלקים: א. סך 1,548,000 שקל שאושר על-ידי האוצר; ב. סך 1,446,500 שקל הוצאה המותנית בהכנסה ממקורות ציבוריים ופרטיים.

2. כחברי מועצת הרשות מכהנים רבנים, ראשי רשויות ואישי ציבור שונים, שהתמנו לתפקידם על-ידי כבוד נשיא המדינה.

3. מועצת הרשות קיימה בשנה וחצי האחרונה, במישרין ובאמצעות ועדותיה השונות, 24 ישיבות.

4. במשך שש שנות פעילותה נעזרו על-ידי הרשות כ-5,000 אסירים משוחררים, וזאת מתוך 12,000 אסירים משוחררים מבתי-כלא באותה תקופה. האסירים שוקמו במסגרות שיקום המושבים, בישיבות, בקיבוצים ובהוסטלים.

של המגזר הערבי. אנחנו במשרד עושים מאמצים כדי לשפר את הנושאים שאפשר לשפר. לרבות מוסדות שצריך לפתוח.

רק לפני שבוע שמעה הוועדה, בדיווח שאני מסרתי לוועדה, על שיפורים והתקדמות בנושאים האלה, ואני מקווה שנוכל להמשיך ללכת בדרך הזאת כדי לשרת את הציבור שאתה דיברת עליו, שהוא חלק מהציבור בישראל.

אשר להקמת ועדה, אנחנו נשקול את זה בעתיד. אני לא בטוח שהקמת ועדות היא הדרך היעילה להתגבר ולשנות לטובה. אנחנו עושים מה שאפשר לעשות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה.

להגיד לך: אני חבר הוועדה למניעת שימוש בסמים, של הבית הזה, של הכנסת. היינו בכפרים ערביים רבים ובערים ערביות רבות. אחד הנושאים שלא באו על פתרונם הוא נושא עובדי הרווחה. הבעיה היא לא רק תקן, אלא גם נושא של לשכות עבודה. נציגי כפרים רבים באו לוועדת העבודה והרווחה והתלוננו על כך שהם צריכים להתרוצץ ממקום למקום, כי אין שם סניפים של לשכות העבודה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, בתשובה על השאלה הנוספת אני חייב לומר, שאכן קיימת בעיה במגזר הערבי ובמגזר הדרוזי. אנו כהחלט נותנים את הדעת על הבעיה. ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, בראשותה של חברת הכנסת אורה נמיר, מקדישה, כידוע לך, זמן רב ותומכת לב רבה לנושאים המיוחדים האלה

ז. שאלות בעל-פה

המלך שולט כנעשה בממלכתו, ומשטרו לא מצטייר ככזה שעומד על סף התמוטטות.

3. חיובי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם ידוע לשר — זה קצת מוזר לשאול את השר — לגבי התרגילים המשותפים, באילו היקפים הם נעשים ובאיזו רמה של מעורבות; ולגבי השאלה השלישית אשר עליה התקבלה תשובה חיובית, מה היה המענה של ממשלת בריטניה בתשובה על הפנייה הישראלית?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני רוצה להציע לחבר הכנסת מיכאל איתן, שאני אבדוק את התשובות על השאלות האלה, כי לא ידוע לי בשלב זה על סדרי הכוחות המשתתפים בתמרונים האלה. אני לא בטוח כלל שאנחנו יכולים להשיב על שאלות כאלה בצורה מדויקת. גם לגבי הנושא השני, התשובות שקיבלנו מהבריטים לעניין זה, אני חושב שאין מקום בשלב זה להיכנס לפרטים. נעביר זאת לחבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מוכן לקבל את הצעת השר, אם הוא לפחות ירמוז לי, לאחר שהוא יבדוק, מי ישיב, השר ארנס או השר רבין.

אורה נמיר (המערך):

אתה רוצה שחבר הכנסת מילוא ישיב לך?

היו"ר מ' וירשובסקי:

עכשיו אני מבקש מהשר לחזור למקומו ומשם להשיב על שאלתא בעל-פה כאילו היה שר הביטחון. השאלתא היא בנושא: פריסת כוחות צבאיים בריטיים בירדן. בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

290. פריסת כוחות צבאיים בריטיים בירדן

מיכאל איתן (הליכוד):

כאמצעי התקשורת התפרסמו ידיעות, שלפיהן שוקלת בריטניה להיענות כחיוב להצעה של המלך חוסיין לפריסת כוחות בריטיים בממלכת ירדן.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת בידיעות הנ"ל?

2. האם ידועה למשרדך האפשרות שהשלטון ההאשמי בירדן יתמוטט?

3. האם קיימה ישראל קשר עם בריטניה בנושאים הנ"ל?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, 1. לא ידוע לנו על בקשה של המלך חוסיין לפרוס כוחות בריטיים בירדן, ברם, מדי פעם, ראוי לציין, מתקיימים תרגילים משותפים לשני הצבאות על אדמת ירדן.

2. ירדן סובלת ממצוקות פנימיות לא מבוטלות. עם זאת,

ח. הצעה לסדר-היום

פיטורי עובדים ברפא"ל

היו"ר מ' וירשובסקי:

אחר כך הצעה של חבר הכנסת בן-אליעזר. אחר כך הצעה של חבר הכנסת יעקב שמאי — אולי מוכר לך.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ב-12 ביוני 1985, לפני חמש שנים, כמעט בדיוק, עמדתי מעל דוכן זה והבאתי למליאת הבית הצעה לסדר-היום ששמה היה "סכנת פיטורי

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, חמו השאלות למיניהן ואנחנו ניגשים להצעות לסדר-היום. אני מזמין את חברת הכנסת אורה נמיר להעלות את הצעה לסדר-היום מס' 3131 בנושא: פיטורי עובדים ברפא"ל.

יעקב שמאי (הליכוד):

מי אחר כך?

הצעותי לעובדים, אומר המנכ"ל, להביא את רפא"ל לאיזון על-ידי תרומה של כל הצדדים: האחת, פיטורי 250 עובדים; השנייה, ויתור על 10% מהשכר; השלישית, השלמת שעות העבודה השנתיות של עובד ל-1,800 בשנה, כי ברפא"ל עובדים ב-200 שעות בערך פחות לשנה לעובד הרביעית, ישיבה עם הוועדים להסכמה על מבנה השכר ברפא"ל. על הצעות אלה, טוען המנכ"ל, השיבו העובדים בשלילה. אם לא יקבלו את הצעותי אלו, לא תהיה לו ברירה ויהיה עליו לפטר 780 עובדים מרפא"ל.

עלויות מוצרי רפא"ל, לפי עדות המנכ"ל, גבוהות כ-20%—30% מעלויות אותם מוצרים במפעלי תעשייה אחרים בארץ.

לעומתו, יצחק שטיינר, המרכז היום את כל חמשת הוועדים — שני חברי ועד מרכזים את כולם — טוען, ואייאפשר להתכחש לטענה הזאת, כי מאז 1984 היה ניהול כושל לאורך כל הדרך במפעל ביטחוני ממדרגה ראשונה, ואולי הראשון במעלה.

מ-1984, בהסכמת הוועד, הוצאו ממערכת המפעל 1,400 עובדים, עובדים בעלי ידע ברמה גבוהה מאוד, שלהם ביקוש בכל העולם, וחלקם, כפי שציינתי קודם לכן, ירדו מהארץ. העובדים ביקשו, אומר יושב-ראש הוועד, תוכנית לטווח ארוך ברפא"ל, לפחות עד 1995.

רפא"ל סוחרת עליה גיבנת נוראה ששמה "לשם", ואני ציטטתי את דברי המבקר. למה אנחנו — אומר נציג העובדים — צריכים לשלם על כך? למה לאננו צריכים לשאת ב-50 מיליון ש"ח כל שנה עבור שכירת מבנה תעשייה במפעל בלשם, לדברים שאפשר בסכומים אלה — הוא אומר — ובהרכה פחות מהם, אולי ככלום, לעשותם בחצר מפעל רפא"ל?

הכרזנו, כוועדים — אומר יושב-ראש הוועד — כי כגודל התוכנית, התוכנית לטווח ארוך, יהיה גודלם של הויתורים וגודלה של התרומה של יציבור העובדים להבראת רפא"ל. כל חמשת הוועדים, ברפא"ל התאחדו תחת הנהגה אחת. לא עוד התיינות עם כל ועד בנפרד.

אדוני שר העבודה והרווחה, רבותי חברי הכנסת, מי שידוע את מצב האבטלה בארץ ככלל ובאזור חיפה בפרט אינו צריך דמיון רב כדי להבין מה פירוש הדבר — 800 מובטלים נוספים לאזור חיפה.

לא נותר לי אלא לשאול אותך, אדוני השר, את כולנו, עד מתי תזין מדינת ישראל את עמק-הסיליקון בארצות-הברית? עד מתי נחיה במציאות שבה אין ברירה, ולמען ייעול יש לצמצם את מספר העובדים — אבל מישו במדינה הזאת צריך לדאוג למקומות עבודה אלטרנטיביים. אנחנו שלחנו אותם ליישב את הארץ, אנחנו שלחנו אותם גם למצפים בגליל, אנחנו שלחנו אותם גם ללשם. אנחנו רוצים ליישב את הגליל, אבל כמו ידינו אנחנו מביאים לעימות נורא בין ישראלים ההולכים לגור ולעבוד בלשם לבין העובדים ברפא"ל. עד כמה שידוע לי, ואני אומרת זאת לך כיושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה של הכנסת זו השנה השישית, איש במדינה הזאת לא טרח ולא יושב כדי להכין מקומות עבודה לאותם עובדים.

כלי תכנון של הממשלה, כלי יוזמה של הממשלה, במציאות הקיימת בישראל, שום משקיע פרטי לא יפתח היום מקומות עבודה.

אדוני יושב-ראש, אם זה לא ייעשה, אנחנו כמו ידני נביא לך שהטובים בבני הארץ לא תעמוד בפניהם ברירה והם

500 עובדים ברפא"ל. ציינתי אז כדברי, אדוני היושב-ראש — שאולי חלק מהם כבר אינם רלבנטיים היום — ש"רפא"ל, הרשות לפיתוח אמצעי לחימה, היא מפעל הייצור החמישי בגודלו בישראל והראשון מבחינת עתירות הידע בטכנולוגיה. מועסקים בו — כלומר, אז — 6,800 עובדים. 14% מהם אקדמאים, 51% טכנאים ועובדים מקצועיים ו-15% עובדים מינהליים."

"המפוטרים האקדמאים, רבותי חברי הכנסת, ובעלי המקצועות הטכניים, שהם, כפי שציינתי בתחילת דבריי — ואני עדיין מצטטת — 85% מעובדי רפא"ל, ייהפכו למועמדים בטוחים לירידה מן הארץ". ואכן, כך קרה.

שר הביטחון דאז, יצחק רבין, שהשיב על ההצעה לסדר-היום קבע: "אייאפשר לקצץ 400 מיליון דולר" — הוא התכוון לתקציב הביטחון — "ולומר ששום דבר לא התרחש. יש לזה השלכות על עוצמת צה"ל, יש לזה השלכות על הייצור, יש לזה השלכות על מחקר ופיתוח, יש לזה השלכות בכל התחומים. כפי שהדברים עומדים היום, הנחיתי לפטר 450 עובדים."

הוקמה אז ועדה משותפת לוועדת הכספים ולוועדת החוץ והביטחון, שהיא הוועדה לתקציב הביטחון, וגם היא קבעה ש"גם אם ישונו העדיפויות בסדר הקיצוצים הפנימיים של תקציב הביטחון, תצטרך רפא"ל לחרום תרומתה ולהשתתף בקיצוצים". עם זאת סבורים חברי הוועדה, ש"יש מקום לבחון מחדש את השיקולים השונים שלפניהם יבוצעו קיצוצי התקציב ולברוק אפשרות של מיתון הקיצוץ ברפא"ל על-מנת לשמור על כושרו ולעמוד לרשות המערכת לשם פיתוח עתידי. הוועדה סבורה, שכדי לייעל ולהקל על המשא-ומתן עם הנהלת רפא"ל, על העובדים לחתור להקמת ועד יציג אחד."

כדוח מבקרת המדינה, אדוני היושב-ראש, של 1990, מוקדם פרק גדול וארוך לרשות לפיתוח אמצעי לחימה, רפא"ל. המבקרת קובעת באותו דוח, שרפא"ל תכננה ביצועה באישור משרד הביטחון ובפיקוחו שתי תוכניות הבראה, בשנים 1986 ו-1989. התוכנית לא הביאו לשיפור המתוכנן במצבה הכספי של רפא"ל, והפסדיה המצטברים, על-פי הדוח הכספי לשנת הכספים 1988, מסתכמים בכ-150 מיליון דולר. על-פי הערכת רפא"ל מאוקטובר 1989, יסתכמו הפסדיה ב-1989 בכ-85 מיליון דולר.

אדוני היושב-ראש, באותו פרק של מבקרת המדינה מדובר על מפעל הנקרא "לשם". המבקרת קובעת שם, כי עלות ההשקעה היקרה ב"לשם" משפיעה על המצב העסקי של רפא"ל ועל תזרים מזומניה. רפא"ל החליטה באפריל 1980, באישור המשרד, להקים את אתר לשם בגליל בעלות של 45 מיליון דולר. ב-1982 החליטה רפא"ל להגדיל את "לשם". ההשקעה הסתכמה, לפי חישובי הביקורת, ב-201 מיליון שקל. מ-1983 עד 1986 הקימה רפא"ל בלשם מפעל לייצור רכיבים, בעלות של 48 מיליון שקל, בלא שבדקה כראוי את כדאיותו הכלכלית. המפעל בלשם הוקם ללא אישור המשרד ובניגוד למדיניותו.

אדוני היושב-ראש ורבותי חברי הכנסת, שוחחתי הבוקר עם שניים מהנוגעים בדבר. השיחה הראשונה היתה עם משה פלד, שהוא היום מנכ"ל רפא"ל, ואני רוצה לצטט בקצרה כמה מדבריו. לטענתו, רפא"ל גדלה מאז הוקמה מ-1,200 עובדים ל-7,200 עובדים. ב-1985 פוטרו לא 450 אלא 600 עובדים. שבע שנים לא קלטו אף לא אדם צעיר חדש אחד כתחום הטכנולוגיה, אומר המנכ"ל, וזה אסון לאומי.

בצדק, של בעיית העובדים והרמה המקצועית שלהם, בעיה העלולה לגרום לנוק גדול.

אני בהחלט חושב שקיימת כאן בעיה שאיננה מיוחדת לרפא"ל. אילו היה המשק הישראלי בשגשוג ועובדים הנפלטים מרפא"ל היו נקלטים בקלות במפעלים אחרים, דומים לזה — גם אם לא ביטחוניים, אזי של טכנולוגיה מתקדמת — לא היתה בעיה, או הבעיה היתה לפחות חמורה הרבה פחות. הבעיה היא שהמשק כולו במצב קשה מאוד, אין מקום לקלוט לא את העובדים שייפלטו מרפא"ל ולא עובדים אחרים בתחום הזה, וכבר היום יש מחסור במקורות עבודה; שלא לדבר על עולים חדשים המגיעים בהמוניהם, בעלי מקצועות ברמה גבוהה מאוד, בעלי מיומנות מקצועית גבוהה, וגם אותם קשה לקלוט בעבודה. אנחנו נמצאים פה מבחינת המשק במצב קשה מאוד, חמור מאוד, ועדיין אינני רואה את המסלול שאנחנו מתקדמים בו כדי לצאת ממנו. ואתה, חבר הכנסת בן-אליעזר, הצעת הצעה לסדר-היום העוסקת בבעיה של קליטת העולים המגיעים הנה בעבודה, והבעיה הזאת היא בהחלט בעיה הקשורה לנושא הזה.

אם לא ניכנס לתנופה גדולה במשק בתחום פיתוח תעשיות עתירות ידע כדי לקלוט את העובדים המיומנים שכבר היום ישנם בארץ ואת אלה שעוד יגיעו עם העלייה, אנחנו נעמוד בפני בעיה קשה מאוד לא רק בנושא הכלכלי אלא גם בנושא הצינוני.

כמובן, אשר לשיקולים הכלכליים ניתן תמיד לומר, שהשגת איוון כלכלי היא תהליך כואב, שהוא הכרחי לעתים כדי להבטיח קיומה של חברה כמו רפא"ל. עם זה, יש בעיה אמיתית המחייבת מאמץ ומחשבה כיצד לפתור אותה, יותר מחשבה בונה מאשר מחשבה תיאורטית. ואני מקווה מאוד שהמחשבה הזאת תעשה על-ידי אלה בממשלה שצריכים לעשות זאת יחד, כל השרים כולם ובמיוחד משרד האוצר ומשרד הביטחון בקשר לרפא"ל, שהם אלה שיצטרפו למצוא פתרונות מתאימים בנושאים אלה. ההצלחה בתחומים האלה איננה רק הצלחה מבחינת הרווח הכלכלי, יש על כך המאזניים שאלות הרבה יותר נכבדות. ובצדק אמרה חברת הכנסת נמיר, שלא תמיד אפשר לנהל נושאים כאלה על בסיס של פרמטרים כלכליים של רווחיות ושל כדאיות מיידית, יש גם מחשבה לטווח הארוך וראיית ההתפתחות בטווח הארוך. מבחינה זו אני בהחלט שותף לדעתה.

אני רוצה להציע שאנחנו נעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, כדי שנוכל לעקוב אחרי ההתפתחויות כרפא"ל, כדי שנוכל לעקוב גם אחרי בעיות אחרות הקיימות בתחום הזה כמשק ולקיים דיון גם עם נציגי האוצר ונציגי משרד הביטחון יחדיו כדי לחפש תשובות מתאימות לבעיות העומדות על הפרק. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. יש הצעה אחרת של חבר הכנסת? אתה מבקש להסיר את ההצעה?

קריאה:
לא.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, יש לפנינו למעשה הצעה אחת — להעביר את הצעתה של חברת הכנסת אורה נמיר, כהצעת השר רוני מילוא, לוועדת העבודה והרווחה. נא להצביע.

יצטרפו לחיות על דמי אבטלה, וזה דבר שלא ניתן, או, לצערי הרב והרב ביותר, יהיה עליהם לחשוב על, ואולי גם לבצע, חיפוש עבודה בארצות שמעבר ליס.

מכל הסיבות האלה, ארוני היושבי-ראש, אני מבקשת להעמיד את הנושא לדיון במליאת הכנסת.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה, חברת הכנסת אורה נמיר. אני אבקש מהשר מילוא להשיב על ההצעה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

ארוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, ראשית ברצוני לומר, ששתי האלטרנטיבות שהעמידה חברת הכנסת אורה-נמיר באשר לראגה לעובדים רבים, שבמצב של המשק היום עלולים למצוא את עצמם במצב בלתי אפשרי של העדר תעסוקה בענפים שהם מיומנים בהם — עובדים מקצועיים בעיקר, ברמה גבוהה — הסכנה הגדולה של עזיבת הארץ או חיים על דמי אבטלה, הן בהחלט בעיה קיימת, חמורה, המחייבת אותנו למצוא לה פתרונות, גם כאשר הפתרונות האלה אינם קלים.

אשר לנושא רפא"ל, הנושא הקונקרטי שאנחנו דנים בו, הקיצוץ בתקציב הביטחון, חייב קיצוצים בהזמנות בתעשיות ובמוסדות המחקר. לצערנו, היה הכרח לקצץ גם בתקציבי הפיתוח כרפא"ל, דבר שחייב ומשיך לחייב פיטורין והתייעלות כרשות.

רפא"ל סובלת זה שנים מבעיות של העדר איוון כלכלי. כדי להתמודד עם מצב זה, נעשתה פעילות אינטנסיבית בתחום השיווק, בעיקר לייצוא, על-מנת להגדיל את המכירות. אך, למרות ההישגים בתחום זה, היה הכרח להפעיל גם תוכנית ייעול וחסכון בכל מישורי הפעילות של רפא"ל, לרבות בנושא כוח-אדם.

במסגרת זו גובשה על ידי הנהלת רפא"ל "תוכנית ההסכמה", שעיקרה: צמצום נוסף בכוח-האדם בהיקף של כ-175 עובדים, צמצום עלות השכר בכ-10% והגדלה בהיקף שעות העבודה האפקטיביות.

יש לציין, כי ההחלטה הנוכחית ביחס לפיטורין התקבלה רק לאחר שמוצה המשא-ומתן עם העובדים ביחס לתוכנית ההסכמה. לאחר שוועדי העובדים ברפא"ל דחו תוכנית זו, לא נותרה ברירה אלא לפתוח בהליך של פיטורין בהיקף גדול.

אשר לנתונים הנכללים בהצעה לסדר-היום, ברצוני להעיר כי מדובר ב-780 עובדים, ולא ב-870 עובדים. אנחנו יודעים שקיימת הסכנה של מעבר עובדים למקומות עבודה בחוץ, אבל אנחנו איננו יודעים על מקרים מסוימים כאלה, אף שאנחנו ערים לכך שהבעיה קיימת.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

כל חודשיים מביאים תוכנית הבראה חדשה. הבעיה היא, שמי שמשלם את המחיר של ההנהלות החובכניות הם רק העובדים. זו הבעיה. בתוכנית ההסכמה הזאת העובדים הם הראשונים שאמרו "כן".

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

חבר הכנסת בן-אליעזר, אני מוכרח להודות שאני נמצא כאן במצב די רגיש. אני עומד כאן גם כמשיב מטעמו של שר הביטחון, האחראי לרפא"ל, וגם כשר העבודה והרווחה, הרואה את הנושא הזה לא רק מההיבט של תקציב הביטחון וקיצוץ אלא גם מההיבטים שחברת הכנסת נמיר העלתה כאן.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 11
נגד — אין
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה
והרווחה נתקבלה.

הי"ר מ' וירשובסקי:
בעד?

יעקב שמאי (הליכוד):
בעד.

הי"ר מ' וירשובסקי:
כרוב של תריסר, ללא התנגדות וללא הימנעות — — —

קריאה:

גם אני אבקש לצרף קולי בעד.

הי"ר מ' וירשובסקי:

מספר כר"מצווה — 13 קולות בעד, ללא התנגדות
וללא הימנעות, עברה הצעתה של חברת הכנסת אורה נמיר
לוועדת העבודה והרווחה, כהצעת השר רוני מילוא.

הי"ר מ' וירשובסקי:
כרוב של 11 קולות — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

אני מבקש לצרף את קולי.

ט. הצעה לסדר-היום

התגברות האבטלה לנוכח העלייה

עד כדי כך, שבשלוש השנים הקרובות יישבר המחסום של רבע
מיליון מובטלים בישראל.

אין ספק, רבותי חברי הכנסת, זוהי פצצה חברתית
שתתפרץ במלאו עוצמתה, וכשהיא תתפרץ תאבד ישראל גם
את הליכוד הלאומי הפנימי שלה, וכך תערער את ביטחון
ישראל.

רבותי חברי הכנסת, 20% מכלל המובטלים נמצאים בערי
הפיתוח, וכשמדובר בערי פיתוח מדובר בכטן הרכה של מדינת
ישראל. ערי הפיתוח הן אזורי הספר, וזו החגורה הביטחונית
שלנו. ערים כמו קריית-שמונה, מעלות, שלומי, חצור-הגלילית
שבצפון, ונתיבות, ירוחם, דימונה ואופקים שבדרום, ערי
הפיתוח שסימלו את הציונות והחלוציות, הן הנפגעות
הקריטיות ביותר מממשלה ציונית בישראל. בהן ומתוכם תפרוץ
ראשיתה של הכעיה החברתית, המכונה אבטלה, ובשפתי היא
מכונה — חרפה.

העולים החדשים המגיעים לישראל מדי יום אינם יוצרים
שום בעיה, משום שהם באים אל חוץ הכעיה. בעיית התעסוקה
רק פותחת בפניהם את זרועותיה, והם נקלטים אליה בלי משים.
בחדש מרס האחרון נרשמו 4,431 דורשי עבודה מקרב העולים
החדשים בלשכות מבוגרים ואקדמאים שבשירות התעסוקה.
כיום יש 1,500 מהנדסים מובטלים, 300 רופאים, 280 אחיות,
400 אמנים ועוד היד נטויה. בסך הכול עלו מאז תחילת השנה
4,400 מהנדסים, 1,250 רופאים, 1,200 אמנים, 2,300 פקידים
ועובדי שירותים, 900 אחיות ו-1,500 סטודנטים. מה אכזר
עושים אתם?

שנים רבות ייחלנו לרגע הזה, לנס הזה. והנה כעת אנו
עומדים כמצב שבו נואשם על-ידי ההיסטוריה היהודית
במחדל, ואכן, זה מחדל בלשון המעטה. נראה שהתעסקנו יותר
מדי בנושאים של שלום וביטחון ויחסי חוץ ופחות בענייני
החברה והעלייה. כעת תופסת אותנו העלייה הברוכה הזאת עם
המכנסיים למטה.

אדוני היושב-ראש, מנתוני לשכת התעסוקה עולה,
שלקראת סוף השנה יגיע מספר דורשי העבודה לחדש עד כדי
10,000 מקרב העולים. זאת, פרט למובטלים שישנם כבר עתה.
ואני שואל את אדוני שר העבודה והרווחה: אם זו לא פצצה
חברתית, אזי מהי פצצה חברתית?

הי"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, הנושא הבא — הצעה לסדר-היום של חבר
הכנסת בנימין בן-אליעזר, מס' 3062, בדבר התגברות האבטלה
לנוכח העלייה. בבקשה, חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, ישראל של
1990 היא ישראל ההולכת ומחווירה לנוכח בעיותיה
הביטחוניות ולנוכח תהליכים חמורים המתפתחים בזירה
המזרח-תיכונית. אך לא על כך ברצוני לדבר היום, אם כי
לדברים יש קשר לנושא שאני רוצה לדבר עליו.

מי שחושב, רבותי חברי הכנסת, שביטחון ישראל בנוי רק
על חוסן הצבא, על יכולת ההרתעה הצבאית ועל כושר הספיגה
בשעת מלחמה, טועה ומטעה. ואני מעדיף שהוא יעמוד על
טעותו עכשיו ולא בעת מכון.

ביטחון ישראל כלפי חוץ, מול אויביה ומול מכשולי
הזירה הבינ-לאומית, בנוי בראש ובראשונה על הומוגניות
חברתית. על חברה שוויונית ובריאה ועל צמצום פערים, משום
שתחלואי הפנים עלולים להוריד את יכולת ההרתעה שלנו
ולהחליש את מדרגות הביטחון כלפי חוץ. חברה מפולגת, שיש
בה עשירים מופלגים מול אנשים הסובלים חרפת רעב, בעלי
כבוד מול מובטלים חסרי פרנסה, חברה זו אינה יכולה לעמוד
מאוחדת מול אתגרים חיצוניים.

משום כך קם אדם כמוני, ששירת 29 שנים את ביטחון
ישראל, ועומד לדבר על מצוקות החברה הישראלית בשנים
הקרובות. ואיני נרתע מלכרוך זאת עם נושא הביטחון הלאומי,
כי אין אפשרות להפריד בין נושא זה לבין ביטחון.

בישראל כיום, אדוני השר, יש 148,000 מובטלים,
מרביתם הם מפרנסים יחידים של משפחותיהם. ממובטלים
אלה לא נגולה רק פרנסתם, אלא נגול אף כבודם, והכבוד הוא
הדבר האחרון שאדם יכול לוותר עליו.

על 148,000 מובטלים אלה ייתוספו בתוך שלוש שנים
100,000 מובטלים, שרובם יבואו, קרוב לוודאי — על-פי
נתוני בנק ישראל לפחות — מקרב העולים החדשים. המשק
הישראלי יצטרך למצוא פתרון לכל המובטלים. בשלב זה אינני
רואה את הפתרון לכן, ולהיפך. לדעתי, יחמיר המצב עוד ועוד

כל נטעה וכל נטעה. אירועי ואדי-סאליב יכולים לחזור על עצמם, אלא שהפעם הזאת יהיה עוקצם כואב יותר מכעבר וחדותם מסוכנת עשרות מונים.

הביטחון הלאומי עלול להתערער, ולא רק בגלל איום חיצוני אלא בגלל איום פנימי. סדר העדיפויות הלאומי חייב להשתנות, המאמצים צריכים להיות יותר כלפי העלייה, האבטלה, העוני והפוערים. שאם לא כן, נעמוד בעוד שלוש שנים בבעיית הבעיות של מדינת ישראל, צר לי לקבוע — אינתיפאדה חברתית של מובטלים ועניים. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה. אני מבקש מהשר מילוא להשיב על ההצעה.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, לפני שאתייחס לנתונים אני רוצה להציע לידידי חבר הכנסת בן-אליעזר למעט כשימוש בביטויים כמו "הממשלה מתבוססת ברפש". מפני שעל מי הוא מלין? שר האוצר שהיה במשך השנה ורבע האחרונה, שהתבוסס ברפש, על-פי דבריו, ולא עשה דבר —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא אכפת לו להכניס את פרס לרפש, העיקר שיכניס גם אתכם.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני לא צריך לעמוד פה ולהגן על שמעון פרס, אבל אני מציע שגם אתה לא תרחיק לכת. הוא לא התבוסס ברפש, כולנו עשינו מאמצים בנושא הזה, חלקם הצליחו וחלקם לא. אני לא מציע להרחיק לכת עד כדי כך בביטויים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

תגיד לי, בהסכם שלך כתוב שאתה חייב להגן על פרס כשמזכירים את שמו?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

א. אני לא מגן. ב. רציתי לשאול אותך, אם אתם כבר מתחילים לרקום מזימה, שהולכים לשלם שכר ישירות לעולים חדשים מובטלים דרך האוצר?

יעקב שמאי (הליכוד):

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אשר לגופם של דברי חבר הכנסת בן-אליעזר, ואני בהחלט מעריך את הדאגה שלו לבעיות עצמן — אכן הבעיות גדולות. אני התייחסתי אליהן גם בתשובה על ההצעה הקודמת, זו של חברת הכנסת אורה נמיר בנושא רפא"ל, והרחבתי שם את הדיבור על הבעיות הכלליות שיש במשק, לא רק ברפא"ל אלא גם הבעיות האחרות הנוגעות לתעסוקה, למקומות עבודה, והבעיות הציוניות-החברתיות המושלכות כתוצאה מזה על החברה כולה. אני בהחלט שותף גם לדאגה שלך בעניין זה.

אני רק יכול לומר, שבימים אלה דנה הממשלה גם בהצעות של משרדנו, משרד העבודה והרווחה, ואני מניח שחבר הכנסת בן-אליעזר, אף שהוא אמר שהוא לא שמע על הצעות כאלה, יוכל בוודאי לקרוא את ההצעות המפורטות. ההצעות האלה, על-פי החלטת הממשלה, אמורות להשתלב בהצעות של משרד האוצר, וכל ההצעות האלה יחדיו נועדו

ממשלת ישראל, לצערי, מתבוססת ברפש שלה בלי שתיתן דעתה על גודל השעה ועל גודל המעמד, שכן לוא היתה עושה זאת, בוודאי היתה חוכנית חומש מגובשת שכבר היתה נותנת את אותותיה בשטח. במקום זאת עובדים בממשלה כשיטת הטלאים. משרד האוצר נותן תוכניות ותחזית, בנק ישראל נותן תוכניות ותחזית, משרד העבודה והרווחה לא נותן לא תוכניות ולא תחזית. והמשרד לקליטת העלייה טרוד רוכב ככולו רק בקליטת העולים. אין בממשלת ישראל שום בר-סמכא שיכול לתת תשובות על בעיות, שום בר-סמכא שייתן פתרונות על מצוקות. ממשלת ישראל — עם ראשה בחול.

אדוני היושב-ראש, חברי, חברי הכנסת, כחלק מהאתגר שלקחתי על עצמי בדקתי במשך שבועות רבים וחקרתי גם את נושא העוני בישראל, והנתונים שדליתי חמורים בצורה מחפירה ביותר.

134,500 משפחות חיות היום בישראל מתחת לקו העוני. מדובר כ-634,000 נפשות בישראל המתקיימות בדרגת עוני. רבים מהם מגיעים עד פת לחם. 315,000 ילדים בישראל הם ילדי עוני. 140,000 מקבלי קצבאות זיקנה ושארירים מתקיימים מביטוח לאומי בלבד. יותר ממחצית ממספר הקשישים המקבלים קצבת זיקנה על-פי חוק הם אנשי עוני. מתוך הנתונים שהגיעו אלי עולה תחזית מחרידה: בתוך שלוש שנים יהיו בישראל קרוב למיליון נפש מתחת לקו העוני, ליתר דיוק 920,000 נפש. חצי מיליון בקירוב יהיו ילדים, ילדי ישראל, לידנו.

אכזבי לממשלה, ותהיה אשר תהיה, שלא תיתן יד לכלימת התופעה הזאת. אני אאשים אותה בכל תפנית חברתית שתהיה בעקבות זאת בישראל. לצערי, הביטוח הלאומי נמנע עד היום מלתת תחזיות למה שעלול להתרחש בישראל בתחום הרווחה. לו היה עושה זאת, בוודאי היה מביא לידיעת הממשלה את העתיד המעורפל ואת נתוני העוני שעמם נתמודד בעוד שלוש שנים. מכיוון שהביטוח הלאומי לא עושה זאת, אין ברירה אלא רק לעשות זאת מעל בימה זו. אני רוצה להאשים את ממשלת ישראל, לצערי הגדול, באטימות.

אני מזהיר את ממשלת ישראל מפני התוצאות, שלדעתי תהינה חמורות ביותר. ילד הגדל בתנאי עוני, וללא ספק אינו אשם בכך, לא יסלח ולא ישכח זאת לממשלת ישראל. הוא עתיד לכפור במדינה ובחברה שלא חילצוהו מן המצוקה. עתידם של חצי מיליון ילדים בישראל, ילדי העוני, ייקבע ונקבע מראש. יקשה עליהם עשרות מונים להשתנות בהתפתחותם לשאר ילדי ישראל. הם יהיו דור רביעי למצוקה. המרחק בין ילדים אלו לפשע יהיה קצר מאוד, ממש כפי שהמרחק ביניהם לאקדמיה יהיה כמרחק שבין החפרפרת לידה.

התמונה חמורה ומחפירה אפוא. ככל שעובר הזמן ואין מי שיכלום את ההתדרדרות, המצב הולך ומחריף. בעתיד ניווכח שאזהרותי מעל במה זו, ולא רק אזהרותי אלא גם האזהרות של חברים אחרים, היו צריכות להדליק נורות אדומות כמשרדי הממשלה, אך לצערי, אני חושש שעלי לקבוע שאיחרנו את המועד.

אדוני היושב-ראש, לסיום, אני מקווה שהתחזיות שלי תתבררנה. אני מציע לכולם לקחת את אזהרותי ברצינות. אם לא ייעשה משהו מהיר ודרסטי לטיפול בשכבות החלשות, כמעוטי היכולת, בעוני, באבטלה, בשכונות ובעיירות הפיתוח, נמצא עצמנו בפני פיצוץ חברתי שישודותיו לכלילים, חברתיים, מעמדיים ועדתיים.

האחרון שבהם, הם עולים חדשים וחיללים משוחררים, וכולם נהנים ממשכורת, שהוא כיוזמתו נתן להם, שהיא גבוהה יותר ממשכורת רגילה בענף הבניין, והבנייה מתקדמת היטב והבניין צומח כמו שצריך והוא מרוצה מאוד מזה. אני מביא זאת כדוגמה לכך, שאם ניתן את התמריצים המתאימים ונעשה את מה שצריך, ניתן בהחלט לשפר את מצב התעסוקה כמשק, למרות הבעיות הקיימות במשק, שהן בעיות של העדר צמיחה, ובעצם היא התנאי העיקרי ליצירת מקומות תעסוקה נוספים לכל המבקשים תעסוקה, גם עולים וגם חתיקים.

בין יתר ההצעות שאתה שאלת לגביהן, חבר הכנסת רן כהן, אנחנו גם הצענו הקדמת עבודות תשתית ופיתוח בהיקפים משמעותיים, בעיקר בערי פיתוח ובמקורי אבטלה. הצענו עידוד השקעות בתעשייה במקורי אבטלה, גם על-ידי פטורים ממס וגם על-ידי מענקים של אזור פיתוח א' לתקופה מוגבלת; איסור על רכישות בחוץ-לארץ על-ידי משרדי הממשלה כמגמה לעודד ייצור של מוצרי כחול-לבן וייצוא של מוצרי כחול-לבן; הגברת הפיקוח על עבודה בלתי מאורגנת של זרים וערבים תושבי י"ש; והחמרת התנאים למתן היתרי תעסוקה.

אשר לשאלה של חבר הכנסת שכח וייס לגבי בתיים מיובאים — אנחנו בממשלה תבענו שלא ייובאו בתיים בשום אופן, כל עוד לא ימוצה הפוטנציאל של הייצור בארץ. אני קיבלתי בממשלה את הודעתו של שר הבינוי והשיכון, שמסר לפרוטוקול בישיבת הממשלה, שלא ייובא בית אחד מבחוץ עד אשר ימוצה הפוטנציאל של הייצור בארץ. זו היתה התחייבות חד-משמעית, ואני יכול להבטיחך נאמנה, שאני בממשלה אשיגה ולא אתן בשום תנאי שיחרגו מזה. לא יעלה על הדעת שאנחנו נייבא בתיים כאשר פה יש בעיה של חוסר תעסוקה של עובדים מקצועיים שניתן לנצל אותם, ועולים חדשים שמגיעים יכולים להשתתף גם כן במאמץ הזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אני יודע שאתה טיפלת בזה, כפי שאמרת עכשיו, ואמת דיברת. אבל אני מוכרח לומר לך לטובת העניין, שלפני שבוע ביררתי את העניין בחברות הכי גדולות לייצור בנייה מתועשת בארץ. הם לא קיבלו אף לא הזמנה ממשית אחת החורגת מההזמנות בשנים הקודמות כדי לקדם את העלייה. לעומת זאת, המשרד נמצא במשא-ומתן עם חברה פרטית בחוץ-לארץ.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

אני שמח שנמצא פה המתאם למשרד האוצר. אדוני השר, המתאם למשרד האוצר, הייתי שמח מאוד אילו יכולת לברוק את ההערה שהעיר עכשיו חבר הכנסת רן כהן, שעל-פיה עדיין לא היתה הזמנה ממשרד השיכון למפעלים של הבנייה הטרומית בארץ, ולעומת זאת יש כבר יוזמות לייבא בתיים מבחוץ, בניגוד למה שסוכם בממשלה, שלא ייובאו בתיים מבחוץ כל עוד לא ימוצה הפוטנציאל בארץ, כפי שהודיע על כך שר הבינוי והשיכון. מאחר שהתקציב הוא כבדי משרד האוצר, אני בטוח שמשרד האוצר יכול להשפיע בעניין זה, שלא תהינה חריגות מהסיכום בממשלה.

משרדי הממשלה השונים יחויבו לעמוד על כך שהרכישות בחוץ-לארץ ייעשו רק במקרים שבהם אין אפשרות לבצע רכישות בארץ, ואלה באמת במקרים חריגים ביותר. אני מקווה שניתן יהיה לרכוש כאן את הכול, ללא צורך ביבוא.

אנחנו מבינים היטב, שכל ההצעות האלו הן בבחינת חיזוק ותמיכה בלבד של המטרה שדיבר עליה חבר הכנסת בן-אליעזר, מאחר שהשלה, היסוד, חייבים להתבסס על תוכנית

לסלול דרך לפיתוח מקורות תעסוקה גם לעולים וגם לישראלים הוותיקים יותר, שלגביהם צריך לעשות מאמץ לצמצום ממדי האבטלה, וגם כמובן למצטרפים חדשים לשוק העבודה, אם חיללים משוחררים ואם אחרים, שאנחנו חייבים למצוא להם מקומות תעסוקה מתאימים או לאפשר צמיחה משקית ותנופה משקית שתיצור מקומות תעסוקה לאותו ציבור.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אולי, אדוני השר, אפשר לדעת בתמצית שניים-שלושה רעיונות מרכזיים שבהם דנה הממשלה, שבאים ליצור תעסוקה בישראל?

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

חבר הכנסת רן כהן, אני לא אכנס עכשיו לפרטים. אני יכול רק לומר לך, שאחת הדוגמאות שאני יכול להביא, דוגמה המבטאת את הבעיה היטב ועונה גם על ההערה של חבר הכנסת צירלי ביטון, היא ההצעה שלנו ליצור הטבות מיוחדות לתעשייה באזורים מוכי אבטלה. יש אזורים בארץ שאנחנו יודעים עליהם, שבעיית האבטלה בהם קשה בהרבה מבאזורים אחרים. באזור הנגב המזרחי, למשל, מצב האבטלה הוא כזה, שעל כל מקום עבודה יש בערך עשרה מועמדים. לעומת זאת, באזור המרכז שיעור האבטלה נמוך יחסית כהשוואה לשיעור הארצי, והוא עומד על 1.5% עד 4%, לעומת 10% ויותר במקומות בעייתיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — הטענה לביטול המענק לחיללים משוחררים, שזה המניע היחיד שהוכיח את עצמו בארבע השנים האחרונות כמוביל חיללים משוחררים לעבודות בניין, תעשייה, מלונאות

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רן כהן, השאלה ברורה.

חברי הכנסת מספספלי המערך, אני מבקש שקט. אני מאוד מתפעל מכך שביום ד' בשעה כזאת — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שמאי, לא כאן, וזה בוודאי לא נושא של ההסתדרות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אורון, כל אחד צריך לתרום את החידוד שלו? אני מבין שחזרת ממנוחת אחר הצהריים, אבל אנחנו מקיימים כאן דיון.

שר העבודה והרווחה ר' מילוא:

חבר הכנסת רן כהן, אתה שאלת שאלות לגבי דוגמאות של הצעות שהוגשו, ואני הבאתי כדוגמה הצעות שאנחנו הגשנו. גם בנושא שאתה דיברת עליו, אז לו בלבד שאנחנו דורשים שההסדר לגבי המענקים המיוחדים למקצועות דרושים יימשך, אלא אנחנו אפילו הצענו להרחיב את זה גם לגבי עולים חדשים, לא רק לישראלים הוותיקים, כי הנושא של המקצועות האלה יש בו פוטנציאל אדיר. בענף הבניין, למשל — מדובר על עשרות אלפי עובדים שניתן לקלוט בענף הבניין. אתמול דיברתי במקרה עם קבלן ירושלמי, והוא סיפר לי שהוא בונה בניין ברחוב המלך גיורג' בירושלים, וכל העובדים שם, עד

קיימנו בנושא זה, בדבר הצעדים שהמשק חייב לעשות כדי לעלות על פסים של צמיחה אמיתית ולקדם את הפתרון האמיתי לבעיות התעסוקה.

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אני מציע להעביר גם את ההצעה הזאת לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה, חבר הכנסת בן-אליעזר, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת העבודה והרווחה?

בנימין בן-אליעזר (המערך):
אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. נצביע על העברת הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת בן-אליעזר לוועדת העבודה והרווחה, כהצעת השר רוני מילוא. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה	— 16
נגד	— אין
נמנעים	— אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה התקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 16, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה ההצעה לוועדת העבודה והרווחה.

מוחמד נפאע (החזית הרמקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, גם אני הצבעתי בעד, אבל זה לא בעד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

טוב, אם כן, ברוב של 17 הועבר הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

לצמיחה רב-שנתית. ובצדק דיכרת כאן על תוכנית חומש. לא אכפת לי שזו תהיה תוכנית חומש או תוכנית לעשור הקרוב. כשמדובר במצב של אבטלה כפי שיש היום, וכשאלה הם מספרי העולים המגיעים, מאות עולים מדי לילה, אנחנו מוכרחים לראות את הנושא הזה כיוזמה, כתוכנית, כאחריות לטווח של חמש או עשר שנים, ועל-פי זה ליצור את התמריצים שצריך ליצור במשק.

במקביל הועלתה גם הצעה, דיברתי עליה, שנוסף על מה שמקבלים החיילים המשוחררים היום כתמריצים מיוחדים, גם העולים שיעברו כבניין, בחקלאות, כתיירות ובמקצועות נדרשים יקבלו אותם תנאים, כדי לעודד את התעסוקה שלהם בתחומים האלה.

יש לנו בעיה; וצדקת, חבר הכנסת בן-אליעזר, כשדיכרת על הבעייתיות החמורה של הנושא. היום מתמודדים במשק הישראלי חמישה עובדים בממוצע על כל משרה. ללא פיתוח מסיבי של מקורות תעסוקה חדשים, לא ניתן יהיה לתת מענה תעסוקתי לעשרות אלפי העולים אשר עשויים להצטרף בתוך שנה למעגל מבקשי העבודה.

עם זאת אני רוצה לציין גם נתון אחד מעורר, לעומת כל השאר שהם פחות מעוררים. על-פי הנתונים של שירות התעסוקה, יש אחוזי קליטה גבוהים מאוד בתעסוקה של עולים בעלי מקצוע אשר פנו ללשכות התעסוקה לבקש עבודה. הווי אומר, יש לנו פה עלייה שאיננה מפונקת. היא מוכנה לעסוק כמעט בכל עבודה שמציעים לה. וההצעות שניתנו לעולים האלה בדרך כלל התקבלו, ואנשים יצאו לעבודה באותן משרות חופשיות שהוצעו להם בשירות התעסוקה. כאשר הגיעו לבקש עבודה.

אני רוצה לקוות שהדברים שאתה הבאת כאן אכן יעמדו לנגד עיני הממשלה, ואני יכול להבטיח לך נאמנה, שאני אביא את הדברים האלה לממשלה, גם את הדברים שאתה אמרת כאן, גם את הדברים של חברת הכנסת נמיר שהועלו בהצעה הקודמת. כישיבה הבאה של הממשלה, או כישיבה שלאחריה, אנחנו אמורים לקבל החלטות, לאחר ארבע ישיבות שכבר

י. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שהחזירה ועדת החינוך והתרבות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

כמו-כן הונחה החלטה בדבר תיקון טעות בחוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 9), התש"ן—1990 (לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח—1948).

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הגני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק הקייטנות (רישוי ופיקוח), התש"ן—1990.

יא. הצעה לסדר-היום

פיטורי עובדים ב"תדיראן"

היו"ר מ' וירשובסקי:

כבר שאלתי ונעניתי שכל שר מייצג את הממשלה. אבל אני מניח שמדובר במענה כאילו הוא היה שר האוצר. זו הערכתי.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מעלה בכאב עמוק את ההצעה לסדר-היום כעניין פיטורי עובדים ב"תדיראן".

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא עכשיו לחבר הכנסת יעקב שמאי להעלות את הצעתו לסדר-היום מס' 3198, בנושא: פיטורי עובדים ב"תדיראן". על הצעה זו ישיב דן מרידור.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
באיזה תפקיד?

בכנף הפועלים, זה אומר, אדוני שר האוצר, שלא תגבה מבנק הפועלים השנה כ-600 מיליון שקל. זה אומר סיוע נוסף, עקף. לשם מה? כדי לשמור על מקומות העבודה. וגם כאן כבר הלכנו להסדר, וכבר אמרו שצריך לצמצם. הגזירה נפלה וצריך לשמור.

מה קורה ב"תדיראן"? יד ימין, אדוני היושב-ראש, לא יודעת מה יד שמאל עושה. חתמו עם העובדים על הסכם ואמרו לעובדים: אתם צריכים לשאת בנטל. העובדים ויתרו על הסכמי שכר, העובדים ויתרו על תוספת יוקר, העובדים ויתרו בפעם הראשונה במפעל הסתדרותי על חלק מהשכר, לא על חלק מתנאי השכר אלא על חלק מהשכר, ואחר כך חותמים עם העובדים ואומרים להם: עד כאן, לא מפטרים יותר, הגענו אתכם להבנה, הגענו אתכם להסכם, לא המנהל ואומר להם: הנה אני חותם אתכם על ההסכם, אתם התייעלתם, הייתם 14,000 עובדים והיום אתם 8,000 עובדים, לא נפטר יותר. במפעל שעברו בו כ-3,400 עובדים, למעלה ממחציתם פוטרו. ודווקא בימים האחרונים זכה המפעל לחושים, זכה להסכמים. באותו מפעל שנקבע לגביו שלא מפטרים עובדים יש כבר דרישה לתוצרת.

לו זה היה הכול, אדוני היושב-ראש, אולי לא הייתי מנסה להעלות את ההצעה הזאת, אבל המצב גמור יותר. באותם מפעלים שמדברים עליהם, אחרי ביטולים שונים של הסכמים שונים, בין חודש לחודש ובין חודשיים לחודשיים מפטרים עובדים, ומצד שני לוקחים עובדי קבלן. ועושה זאת דווקא אותה הסתדרות. מעניין, חבר הכנסת בן-אליעזר וחברת הכנסת אורה נמיר, איך עולה על הדעת שההסתדרות כללית לא רק שהיא מפטרת, לא רק שהיא הולוכה שולל את המדינה, לא רק שהיא גבתה את הכסף, לא רק שמנהליה בפיתוריהם קיבלו פיצויים מופרזים — כשלא היה מנהל אחד במערכת הממשלתית שקיבל מיליון דולר פיצויים אחרי 23 שנות עבודה, בהסתדרות זה היה, ואיש לא נתן את הדין — לא רק שהיא מפטרת, אלא היא גם לא מגינה, וכתוצאה מהפיטורים ובגלל הצורך בהזמנות גדולות והולכות לוקחים את עובדי הקבלן, וגם כאן אין מי שיוכל להגן עליהם.

חבר הכנסת בן-אליעזר, דיברת על התגברות האבטלה בזמן העלייה. אני קיבלתי — ואני מניח כמו עוד חברי כנסת — מכתב מקבוצה של עולים מרוסיה שעברו ב"תדיראן" שנים מספר. מה חטאם כזה שהם עזבו את ארצם, באו אלינו להתיישב, נקלטו, לא עזבו אותנו, והם עובדים? אין להם גם ותק כעבודה, אין להם צבירה של ותק, תקופת המינימום זו תקופת השנים שבה הם חיים במדינה, חבר הכנסת בן-אליעזר, וזה הנושא שהעלית. גם אותם לפטרו? גם אותם מפטרים בהמונים? איך נקלטו את העלייה?

בעצם, איך אנחנו "עובדים" זה על זה, מרמים זה את זה, מטעים זה את זה, והכול בשם מושג אחד — התייעלות.

אדוני שר האוצר, אני חושב שכנושא הזה של "תדיראן" החטא הוא גדול וקשה מנושא, מכיוון שבמסגרת הזאת, המדינה, בצורה ישירה ובצורה עקיפה, נתנה ל"כור" ול"תדיראן" מאות מיליוני שקלים. לא יכול להיות שכל הזמן ראשי "כור" וראשי "תדיראן" ירמו את כולם לאורך כל הזמן — לרמות את הבנקים, לרמות את הספקים, לרמות את העובדים, לרמות את הכנסת, לרמות את האוצר — ואיש לא רשאי לבדוק את הספרים הללו. אבל, כאשר אנחנו, המדינה ואזרחיה, נותנים את הכסף, המדינה רשאית לבדוק את הספרים, המדינה רשאית לפתוח את הספרים, המדינה רשאית

צריך לזכור ש"תדיראן" איננו מפעל פרטי, הוא גם איננו מפעל ממשלתי. "תדיראן" הוא אחד ממפעלי הפאר שהיו וצריכים להיות למשק העובדים ההסתדרותי.

כאשר מדברים על פיטורי עובדים ב"תדיראן", אי-אפשר להתייחס ל"תדיראן" כפי שמתייחסים למפעלים אחרים. מדוע? כאשר מדברים עם כל הכאב והצער על פיטורי עובדים ברפא"ל, כפי שיושב-ראש ועדת העבודה העלתה כאן את הנושא שלהם, צריך לדעת, שלהם לפחות יש, אולי, הגנה מקצועית של ההסתדרות, יש מי שיטפל בהם, יש מי שיגן עליהם. כאשר מדברים על עובדי "תדיראן" או על עובדי המשק ההסתדרותי, בעצם מתגלה הפרודקס בכל מאודו: מצד אחד מעסיק, ומצד שני איגוד מקצועי; ואילו האיגוד המקצועי, שהוא המעסיק, לא יכול ולא רוצה לתת הגנה מקצועית, מכיוון שהוא גרם לפיטורי העובדים, הוא גרם למצוקת העובדים. וזה הנושא שצריך לדבר עליו דווקא אחרי דבריו של חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר בעניין התגברות האבטלה.

אני טענתי כאן מעל במה זו לפני שנה ושנתיים, שהמשק ההסתדרותי מדרבן את האבטלה, שהוא מגדיל אותה, שהוא מגביר אותה, מכיוון שמשק אדיר, משק גדול כזה, שהעסיק מאות אלפי עובדים, פיטר עשרות אלפי עובדים בתקופה קצרה ביותר בלי שראשו ירצו לקחת על עצמם אחריות מינהלית. איש ממנהלי המשק ההסתדרותי, אדוני היושב-ראש, לא שילם את מחיר התייעלות. כל מנהל במשק ההסתדרותי קיבל פיצויים של מאות אלפי שקלים, ויש גם מנהל שקיבל מיליון דולר. כאשר ארמתי והזכרתי את המספרים בעבר, אמרו לי שאני ממציא את המספרים. כאשר בדק את הנתונים מבקר ההסתדרות הוא קבע שמנכ"לים במפעלי המשק ההסתדרותי חייבים להחזיר את הכסף. ואילו המשק הזה מפטר עובדים בהמונים.

לא הייתי מדבר על "תדיראן" בצורה כזאת היום לולא ידעתי שכאן קרה איזה שבר, ושכמסגרת השבר שנפל על "כור" נאלץ "כור" לפטר עובדים כתוצאה מחוב אדיר של מיליארד ו-200 מיליון דולר. איש לא שאל איך אפשר היה להגיע לחוב כזה, איש לא שאל מה צריך לעשות, אלא דיברו איך לדאוג לעובדים ומה צריך לעשות, כדי שאפשר יהיה לשמור על מקומות העבודה. ואני אומר: לשמור על מקומות העבודה — בהחלט כן; לשמור על עובד שצריך לשמור על מקום העבודה שלו, גם אם נכשלו מנהלים, גם אם המנהלים חגגו וקיבלו פיצויים מפליגים — עדיין צריך לעזור ולסייע. עם כל הביקורת החריפה שלי על "כור" אמרתי, שהמדינה חייבת לעזור, לסייע כדי לשמור על מקומות העבודה, כדי לשמור על ביטחון העובד במקום העבודה, מכיוון שזה מקום עבודה מיוחד, כפי שפתחתי אמרתי, ואין מי שיבוא וירצה להגן על העובדים. ההסתדרות, השואבת את כוחה מחוק ההסכמים הקיבוציים, מנצלת את זה לרעת העובדים. לא ראיתי מזכיר מועצת פועלים, לא ראיתי את מזכיר ההסתדרות, לא ראיתי מזכירי איגודים מקצועיים שבים ונאבקים במאבק כנגד הפיטורים, שלא לדבר על מה שעבר על העובדים עד הפיטורים האלה.

אבל, כאשר אמרנו שיש לעזור ולסייע, חשבו שהמדינה מסייעת ל"כור" בעשרות מיליוני שקלים בלבד. כך הציגו את זה, אדוני שר האוצר. זה לא נכון וזה היה אולי השקר הגס ביותר. כאשר מדברים על מחיקה של חובות לבנקים, וכשמדברים על בנק הפועלים, שנתן בצורה בלתי מבוקרת ולא אחראית מאות מיליוני שקלים, היום רוצים למחוק למעלה מ-600 מיליון דולר, שזה למעלה ממיליארד 200 מיליון שקל

"כור", ובוודאי מפעלים מצוינים שהקונצרן הזה מכיל בתוכו, יפסיקו לפעול וחסיוחלילה יפשוטו את הרגל. יש ב"כור" מפעלים שהם פאר התעשייה הישראלית.

עובדיה עלי (הליכוד):

ומה עם הנכסים של חברת העובדים, אדוני השר?

נואף מסאלחה (המערך):

אתה רוצה למכור אותם?

שר המשפטים ד' מרידור:

מצד שני, אם נרגיל את הציבור בארץ, את הנושים שלו בעולם, את הבנקים הנותנים אשראי, שכלל שהגוף גדול יותר והגירעון גדול יותר ההתערבות של הממשלה תהיה מסיבית יותר, אנחנו נעשה מעשה קשה לא רק מבחינת נטילת כסף מציבור האזרחים בארץ כדי לממן כישלונות שהציבור לא אשם בהם, אלא גם מבחינת של נתינת אינדיקציה קשה לגבי העתיד. כך אנחנו נמשיך לחנך את הציבור שיסמוך על הממשלה, במקום שהממשלה תסמוך על הציבור.

כאשר קונצרן גדול כמו "כור" נכנס לקשיים, יש לקבוצות שונות אינטרס למנוע את נפילתו. נכון, אני מודה, למדינת ישראל יש אינטרס כזה. מדובר בעובדים רבים מאוד במפעלים עם ייצור וייצוא גדול מאוד. מכל הטעמים השונים, יש לנו אינטרס שהקונצרן לא ייפול, שהמפעלים לא ייפלו.

יש אינטרס כזה גם לנושים של "כור", הן בארץ והן בחוץ-לארץ. הבנקים שהלוו ל"כור" בארץ והבנקים שהלוו ל"כור" בחוץ-לארץ יש להם אינטרס כזה. בין הבנקים — אינני יודע למה אני מדבר בלשון רבים דווקא — יש שלא תמיד הקפידו על שיקול כלכלי ועל בדיקה עסקית בעת מתן ההלוואה, מטעמים שאינני רוצה אפילו להעלותם על דל שפתי, ואפשרו הידרדרות חמורה של הקונצרן.

יש אינטרס, או צריך להיות אינטרס, גם לבעלים של הקונצרן הזה, חברת העובדים.

הממשלה היתה מוכנה, והיא מוכנה גם עכשיו, להיכנס ולתת משלה. מה זה "משלה"? לתת כסף שיילקח מהאזרחים, כי אין לה משלה; לתת אותו למפעלים או לקונצרן או להסדר המוצע, כדי למנוע את המפולת.

אבל הממשלה איננה יכולה להיות לבדה בעניין הזה. דבר אחד אינו עולה על דעתי — שבעלים יצאו מהעניין כאילו אין להם כל אחריות. חברת העובדים אינה מחזיקה מניות רק ב"כור". חברת העובדים מחזיקה בנכסים רבים, במניות של נכסים רבים כדרכים שונות בארץ. היא מחזיקה בהם בין במניות ישירות ובין בדרך עקיפה.

אביא לכם דוגמה. אומרים שחברת העובדים תעביר מניות שהיא מחזיקה בחברות השונות, במסגרת ההסדר, מבעלותה לבעלות הממשלה תמורת סיוע ומשלתי. אבל בסוף, כאשר מחולקים הכספים, יישארו נכסים אינטרסים בידי הנושים. לאחד הנושים קוראים בנק הפועלים, ואני שמעתי שיש לו איזה קשר לחברת העובדים. לא מקובל עלי הסדר מזור כזה.

משאומתן עם הגורמים השונים בעניין "כור" מתנהל זה זמן, וגם באוצר מתנהלים דיונים בנושא זה ומתקיימות ותתקיימנה פגישות, גם בזמן הקרוב, עם הגורמים השונים כדי לנסות להגיע לסיכום שיאפשר פעולה תקינה ורווחית של המפעלים האלה בעתיד.

אני מבקש שחברי הבית יסלחו לי אם לא אכנס לדיון מפורט באחד המפעלים, "תדיראן", ואני גם לא אכנס לפרטי

לראות, מדוע קורה דבר כזה ב"כור", מדוע אנחנו רואים ב"תדיראן" את הדברים הללו. מדוע מפרט מפעל סוללות מרוויח עובדים, כאשר עובדים כמשמורת וקולטים עובדים אחרים? מדוע פיטרו ממפעל הקשר למעלה מ-1,500 עובדים ולוקחים במקומם עובדי קבלן? מדוע ממשיכים בשיטה של לשטות בעובדים ולשטות בנו — כדי לבוא ולבקש עוד כסף מהמדינה?

אולי נבוא אנחנו ונקבל החלטה, שאנחנו מבקשים להעמיד לדיון? כי כאשר באתי ואמרת לי לפני שנים מספר שצריך להקים ועדת חקירה ל"כור", לא קיבלה זאת הכנסת. לצערי, הכנסת שנתה באותם ימים. מדוע לא תקום הכנסת ותאמר: אדרבה, אנחנו רוצים לבוא ולברוק, ואם יש אשמים, וכאלה ישנם, ואם יש מנהלים שממשיכים לחגוג, ואילו העובדים הם היחידים שמשלמים, אנחנו, הכנסת, נקבע שהם יצטרכו לשאת באחריות, גם אם נצטרך לחוקק חוק כדי להעמיד אותם לדיון, אפילו אם למבקר המדינה אין זכות לברוק.

לכן, אני מציע לעצור כל סיוע ל"כור" כל עוד לא ימצא נושא "תדיראן" את פתורנו המתאים. שיפסיקו לפטר עובדים ויפטרו כראש ובראשונה את מי שמשטה בכולם, את המנכ"ל, שבעצם כל מה שהוא רוצה זה למכור את העובדים. תודה.

היור' מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שמאי, אני מכין שאתה מציע לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת. אדוני השר דן מרידור, בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

— — —

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת שמאי, אתה עושה טעות. בנושא של טיפול בעובדים לא יקרה כלום בוועדת הכספים. שום דבר. אתה חושב שיתנו להם כסף?

היור' מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת נמיר, יש לך הזדמנויות אין-סוף לדבר עם חבר הכנסת שמאי.

אורה נמיר (המערך):

תעשה מה שאתה רוצה, חבר הכנסת שמאי, אבל אתה טועה.

היור' מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת נמיר ושמאי, אני מבקש. חבר הכנסת שמאי, כבר אמרת כל מה שיש לומר. בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת שמאי העלה בפני חברי הבית את המצב הקשה בחברת "תדיראן", כפי שהוא הגדיר זאת — הידרדרות יחסי העבודה ב"תדיראן" וסכנת פיטורי העובדים שם.

"תדיראן" הוא אחד מהמפעלים הכלולים בקונצרן הגדול "כור", הטיפול של מדינת ישראל, באמצעות משרד האוצר, במשבר בקונצרן "כור" היה עד היום טיפול במסגרת כוללת, ולא במסגרת פרטנית של מפעל אחד או אחר.

כאשר אנחנו שואלים את עצמנו, האם ומתי צריכה הממשלה להתערב, ולהתערב פירושו לתת כסף שנלקח כמס הכנסה מעובדים במקומות עבודה כדי להעביר אותו למפעלים אחרים ועל-ידי כך להצילם, התשובה על השאלה הזאת איננה פשוטה כלל ועיקר. מצד אחד, איננו רוצים שקונצרן גדול כמו

שני דברים. מאחר שאני חולק על השר' לגבי מהות העניין והעברתו לוועדת הכספים, ומאחר — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, השר מסכים שהנושא יועבר לוועדת העבודה והרווחה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה שתביא כחשבון שעוד לא התחלתי לדבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, כולכם מספיק ותיקים כדי לדעת, שאם יש חילוקי דעות ועדת הכנסת מחליטה. בואו נירגע.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אין חילוקי דעות. השר חזר בו.

היושע מצא (הליכוד):

אין חילוקי דעות, אין.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, לאחר הבהרת הדברים מסתבר, שבסוגיה זו אין חילוקי דעות וכולם מציעים להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

לצער, אני חולק גם על קטע בדברי ידידי חבר הכנסת שמאי, לגבי הבקשה לממשלה להפסיק לסייע ל"כור". אני חושב שזו טעות.

יעקב שמאי (הליכוד):

סליחה, אתה לא שמעת אותי נכון. אמרתי: בתנאי ששום עובד לא יפוטרו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר כמה דברים. קודם כול, אנחנו בכנסת נמנעים בדרך-כלל מלהתערב בסכסוכי עבודה ומשאירים אותם ליחסי עובדים-מעבידים, להסתדרות ולהנהלות.

קריאה:

משתדלים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נכון, משתדלים.

שנית, אנחנו מתערבים רק כאשר המצב מגיע לידי משבר שבו אין פתרון בתוך המערכת הזאת, ולדעתי, הגענו למצב הזה ב"תדיראן". מדוע?

שרה דורון (הליכוד):

כל זה במסגרת דקה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא, הוא כבר מסיים את הדקה העומדת לרשותו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תסלחי לי, אני עוד לא התחלתי לדבר. זה שכולכם דיברתם על חשבונני — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת שרה דורון, אני מודה לך על שאת שומרת כאן את השעון, אבל הדקה שלו עומדת להסתיים.

ההסדר, כי אני מקווה שאנחנו כבר בשלבים סופיים של משא-ומתן, שאם כל הצדדים יתגמשו במידה מספקת, הוא גם יעלה יפה. ככלל אני יכול לומר, שגם "כור" וגם "תדיראן" בתוכה צריכים לעמוד על רגליהם. כדי שהחברות האלה תעמודנה על רגליהן וכדי שתוכנית ההבראה תצליח, צריכים המפעלים בהחלט לשפר את הרווחיות התפעולית שלהם. זה לא קל, זה אפילו קשה, אבל זה חלק מן הפעילות הנוצרה כדי שיהיה טעם בניסיון לעזור לחברות האלה במצבן הקשה. לשלוח לשם את כספי משלם המסים כדי שבעוד שנתיים נשלח שוב דיים לכיסיו כדי להציל מפעלים שלא יעמדו על רגליהם — לזה אני לא אתן יד. אבל אם יתברר שיש סיכוי להצלה ולעמידה על הרגליים של מפעלים כאלה בגלל שיפור רווחיות וייעול, הרי אם כי הדברים אינם קלים, ואינני מסתיר זאת, יש גם למדינה אינטרס, יחד עם גופים אחרים, לפתור את המשבר שהחברה והקונצרן הגדולים האלה נכנסו אליו.

"תדיראן" הוא אחד המפעלים המוצלחים ביותר שהיו לנו. שמו יצא למרחוק בעולם בתחומים שונים. נכון שבשנה האחרונה נכנס המפעל לצרות, וצריך לעשות מאמץ גדול כדי לתקן את המצב.

אני מציע שלא במליאת הכנסת יתקיים הדיון בפרטי הנושא הזה. אני מסכים להעביר אותו לדיון בוועדה של הכנסת. אני מתכוון להציע, בניגוד לדעת כמה חברים, כפי ששמעתי, שהדיון לא יתקיים בוועדת העבודה והרווחה, בכל הכבוד. אני יודע ששם הוא בוודאי ייגמר בהחלטה לטובת העובדים, אבל אינני יודע מה תהיינה תוצאותיה. בוועדת הכספים יכולה להתקבל החלטה שתהיה לטובת העובדים, או אולי לא, אבל זו בוודאי תהיה החלטה שתראה את התמונה הכוללת, גם את ההיבט התקציבי שלה. לכן נדמה לי שמן הנכון יהיה לקיים את הדיון בוועדת הכספים. אם תהיה מחלוקת, תחליט ועדת הכנסת באיזו ועדה יתקיים הדיון.

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת שמאי, אתה מבין עכשיו למה הוא מציע את ועדת הכספים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר המשפטים. אני מבין, שיש הצעה אחרת של חבר הכנסת רן כהן — להסיר את הנושא מסדר-היום. בכקשה, מהמיקרופון.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם תתקבל הצעה להעביר את הנושא לוועדה, הוא יועבר לוועדה שוועדת הכנסת תקבע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני רוצה לומר שני דברים.

יעקב שמאי (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שמאי, אם אתה רוצה לדבר עם מישהו, תעשה זאת או בטלפון או בשיחה אישית, לא בטלגרף אלחוטית.

בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אתם רוצים לקיים כאן דיון מתיש? נא לסיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לעניות דעתי, יש הנהלה שמצאה שפה משותפת עם העובדים בשנה האחרונה כדי להבריא את המצב, וזו רק דוגמה למה שאפשר לעשות ב"תדיראן". דווקא במצב הזה שבו קבוצת הקשר החלה לעלות על מסלול של הבראה והצלחה, ההנהלה הכללית של "תדיראן" מצאה לנכון להחליף את ההנהלה ולבטל הסכם.

על מנת להבטיח — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רן כהן, אתה צריך לסיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תאמין לי שהייתי גומר את המשפט לפני שתסיים את דבריך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה מנצל את המצב לרעה.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אדוני היושב-ראש, מאיזו מפלגה חבר הכנסת רן כהן?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא יודע מאיזו מפלגה הוא.

חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש ממך לסיים.

שרה דורון (הליכוד):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אתם מאריכים את הדיון.

תגיד את המשפט האחרון ותגמור.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני שם לב שאולי לא הצליחו להתיש, אבל אותך אולי כן. אני מציע לשמור על כבודנו. הבט מי מדבר כל הדיון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רן כהן, עברת מזמן על הדקה העומדת לרשותך. אני מבקש ממך שתסיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

על מנת להבטיח שני דברים, ראשית, שההסכם שהושג יבוצע, ושנית, שההזמנות יבוצעו בידי העובדים, צריך שהכנסת תתערב בכל דרך אפשרית. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אם כן, אתה מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

פורמלית, כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שמאי, אתה מסכים שההצעה תועבר לוועדה?

יעקב שמאי (הליכוד):

לוועדת העבודה והרווחה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גם כשאני בא לעזור לך זה לא טוב? חברת הכנסת שרה דורון, גם כשאני בא לעזור לעובדים זה לא טוב?

שרה דורון (הליכוד):

במסגרת דקה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה להבהיר את מהות העניין במשך דקה ולסיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הוא מסיים. אני מבטיח, חברת הכנסת שרה דורון, שהוא מסיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בעצם עוד לא התחלתי, ואת רוצה שאני אסיים. חברת הכנסת שרה דורון, צריך לדעת גם לסיים בזמן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה לא יכול לנהל כאן דרישה עם חברת הכנסת שרה דורון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש שני דברים מהותיים. ראשית, "תדיראן" יכולה להיות חברה יעילה, קונצנזוס יעיל מאוד, וההוכחה לכך היא קבוצת הקשר בשנה האחרונה, שכמעט הצליחה להגיע למצב של הבראה מוחלטת, להזמנות בחיפוסים של 134 מיליון דולר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

מה אתה מציע, חבר הכנסת רן כהן?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מסיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה סיום מאוד ממושך.

ראובן ריבלין (הליכוד):

במה אתה תומך, בממשלה צרה או רחבה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש שיינתן לי לומר מה שאני רוצה לומר במשך דקה שלמה, בהתאם לתקנון הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

קיבלת דקה שלמה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא אשלים עם זה. ביקשתי את רשות הדיבור כדי לומר את הדברים האלה ואני רוצה שיינתן לי לומר אותם.

יהושע מצא (הליכוד):

אז תגיד כבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתם מאריכים את העניין. אני מבקש ממך לסיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תאמין לי, שכל הליכוד ביחד לא יתיש אותי בעניין הזה. אתם רוצים, אני יכול — — —

שרה דורון (הליכוד):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה קרה לכם?

חוכרת כ"ט, ישיבה קפ"ד
— הצעות לסדר-היום —

היו"ר מ' וירשובסקי:

האם אדוני השר מסכים? אם כן, יש רק הצעה אחת, להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. חברי הכנסת, אנו עובדים להצבעה. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע ה

כעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 16

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 16, ללא התנגדות וללא הימנעות, עברה ההצעה לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

חבר הכנסת גולדשטיין, אני בדקתי את העניין. חבר הכנסת רן כהן שייך לסיעת ר"צ.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אני מברך על — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני בדקתי את העניין.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
האם נרשם בפרוטוקול שחבר הכנסת רן כהן הוא מסייע ר"צ?

יב. הצעות לסדר-היום

החלטת ההסתדרות להשכיח את המשק בשבוע הבא

כבר הצעתי בעבר, שכאשר הדבר נוגע לשירותי הבריאות, יש לחייב את הצדדים בכל סכסוך לשבת ליד שולחן המשא-ומתן, או להסכים לבוררות. אני חושב שלא היה זה מרחיק לכת להציע מייד, שגם כסכסוכי עבודה, אפילו מדובר בהסתדרות ובממשלה כשני צדדים, יש להושיב אותם ליד שולחן הדיונים, ולנסות למצוא פתרון מוסכם, בדיוק כשם שאפשר למצוא אותו אחרי השביתה.

אין שום סיבה לגרום סבל לכל המדינה ונוזק של מיליוני דולרים למשק, דבר שממנו יצאו נפסדים, בסופו של דבר, העובדים עצמם, המשק כולו וכלכלת המדינה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת הלפרט. תמיד אני צריך לשבח אותך על הקיצור והצמצום בדברייך.

אני קורא לחבר הכנסת מסאלחה להעלות הצעה באותו נושא. אם עד סוף דבריי לא יגיע חבר הכנסת צידון, יסתיים בזה הדיון בנושא הזה.

נואף מסאלחה (המערך):
לא יענו על ההצעה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
השר מרדור רשום לתשובה.

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, ההסתדרות היא אחד הארגונים היציגים ביותר בעולם. למעלה מ-80% של אזרחי מדינת ישראל הם חברים בהסתדרות. בהסתדרות מתקיימות בחירות דמוקרטיות אחת לארבע שנים או אחת לארבע שנים וחצי. ההסתדרות עמדה כל השנים, וכמיוחד בשנים האחרונות, באחריות הלאומית החשובה.

אני זוכר שבזמן שהאינפלציה דהרה והגיעה ל-400%, ישבנו בישיבה בוועדה המרכזת של ההסתדרות. התחזיות היו, שאם ההסתדרות לא תחתום הסכם עם הממשלה ועם המעסיקים על בלימת האינפלציה, וזה לא היה מומן, זה היה ב-1985, אנחנו נגיע בתוך שנה-שנתיים ל-1,000% אינפלציה, ל-2,000% ואף יותר, כמו בדרום-אמריקה, ולא נוכל לעצור לא את האינפלציה ולא את הידרדרות המשק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצעות האחרונות לסדר-היום, מס' 3164, 3197 ו-3200, בנושא: החלטת ההסתדרות להשכיח את המשק בשבוע הבא. חבר הכנסת צידון איננו באולם, אם הוא יבוא, הוא יוכל לדבר אחר כך, כי הוא ביקש בבקשה, חבר הכנסת שמואל הלפרט, ואחריו — חבר הכנסת רענן כהן.

נואף מסאלחה (המערך):

לא, אחריו חבר הכנסת נואף מסאלחה. זה תוקן.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נדמה שלא עוברים כמה חודשים בלי שהמשק יעמוד תחת איומי שביתה של ארגוני עובדים שונים. טענות של שכר ושל קיפוחים באות שוב ושוב מארגוני עובדים, ומוכן שנשק השביתה הוא היעיל ביותר.

בימים האחרונים מרחף על המשק איום כשביתה, והפעם על-ידי ההסתדרות, שהודיעה, כי אם עד יום חמישי הבא לא ייפתח המשא-ומתן לחידוש הסכמי השכר, יושבת המשק כולו.

הודעה זו באה להמחיש, כי נושא הסכמי השכר שרוי במחלוקת קשה, וגם אם ייפתח המשא-ומתן, אין כלל ודאות שהוא יסתיים במהרה. להיפך, יש הצופים קשיים רבים בחתימת הסכמי שכר, בגלל מחלוקת על נושאים עקרוניים ונושאים טכניים גם יחד, אולם, לדעתי, למרות הכול על הממשלה לעשות מאמץ מיוחד ולבוא לקראת העובדים, לפחות על-ידי פתיחת המשא-ומתן — זו דרישה לגיטימית ולא מוגזמת כלל וכלל.

מן הראוי לציין, שאם עד כה הורגלנו במשך כמה שנים להסתדרות שפעלה בצל ממשלת האחדות הלאומית, כיום מדובר בממשלה בראשות הליכוד, ויש כאן גם עניין פוליטי. לכן, בדיוק כשם שעלינו לפנות לממשלה שתבוא ככל יכולתה לקראת העובדים וההסתדרות — בדיוק באותה מידה יש לקרוא להסתדרות ולראשיה לבוא לקראת הממשלה, או לפחות להתחשב במצב במשק.

לא ייתכן שדווקא כשהמשק שרוי בחצי מיתון, כאשר המצב הכלכלי אינו מזהיר והאבטלה גוברת והולכת, כפי ששמענו בהצעות לסדר-היום שנדונו זה עתה במליאת הכנסת, דווקא עכשיו תחליט ההסתדרות לגרום למשק נזק כבד, על-ידי השבתתו.

או במשרד הקליטה, אינני יודע מי, ולא מכיאים אותם בחשבון כי רובם לא עובדים בשנה הראשונה לבואם.

במיוחד חמורה האבטלה בעיירות הפיתוח. שם שיעור האבטלה הממוצע הוא פי שניים מהממוצע הארצי, ובכמה מקומות, כמו חצור ומעלות, שיעור המובטלים גבוה פי 3.5 מהממוצע הארצי. לקטגוריה זו אני מוסיף גם את המגזר הערבי, ולא מפני שאני ערבי, אלא בגלל נתונים שיש בצורת ובמקומות אחרים, המצביעים על שיעור אבטלה מדהים.

הריבית הרצחנית וטיפוח ההון על חשבון הייצור בתקופת "הכלכלה הנכונה", שלדעתי היא לא נכונה, הנחיתו מכה אנושה על התעשייה הישראלית. אלפי מפעלים נסגרו והרוב המכריע של המפעלים שהחזיקו מעמד צמצמו את פעילותם ואת מספר עובדיהם.

גם מדיניות בת היענה בנושא הבנייה, שעתה אנו משלמים את מחירה כמחסור חמור בדירות — כי כלנו יודעים שבנו 3,000 או 3,500 דירות במקום 18,000 דירות, ואילו לא היתה עלייה המונית, הן היו דרושות לזוגות צעירים — גרמה לפליטתם של אלפי פועלי בנייה ממעגל התעסוקה, וכן גם של אלפים נוספים שעבדו כתעשיות המשרתות את ענף הבנייה, והם נותרו ללא תעסוקה.

מה עשתה הממשלה בנושא האבטלה? כשתי מלים: שום דבר. זו דעתה של ההסתדרות, ואני מסכים אתה. לא צמיחה, לא עידוד השקעות ולא פיתוח מקורות תעסוקה.

אדוני השר, אולי תשיב לי מה אחוז הצמיחה שהיה במשך בשנים האחרונות, ומה אתה מעריך יהיה אחוז הצמיחה השנה?

רק לאחרונה התבררנו, כי צה"ל החליט לרכוש בחוץ-לארץ שמונים לכלי הרכב והשריון, וכמרכיב לייבא צמיגים ואפילו מדים לכל חיילי צה"ל. ידוע שזה יגרום, כמובן, למפעל שנמצא בקייטינג, נדמה לי, לפטר אלפי עובדים.

יש גם מגמה לייבא אלפי בתים מוכנים, במקום לבנותם בארץ מחומרים ישראליים ובאמצעות פועלים ישראליים. גם משרד התעשייה והמסחר, האמור לעודד תעשייה ישראלית, מתיר ייבוא פרוע של מוצרים באיכות ירודה ובמחיר זול, דבר המתחרה קשות בתוצרת הארץ, מקטיץ את הייצור המקומי ופוגע בתעסוקה.

מדוע ההסתדרות שובתת? פשוט, מפני שלמרכה הצער אין דרך אחרת. כל התביעות, הבקשות, ההפגנות ודרכי השכנוע המקובלות לא עזרו. הממשלה והמעסיקים הפרטיים עשו יד אחת כרדי לשחוק את השכר, ורק יד אחת, ידו המלוכדת של ציבור העובדים בישראל, יכולה למנוע זאת. או על-ידי שביתה, או על-ידי איום בשביתה.

השביתה המתוכננת לאמצע חודש יוני השנה באה להזהיר את הממשלה ואת המעסיקים, כי סבלנות ציבור העובדים פקעה. אני רוצה להוסיף: כשום פנים ואופן לא היה קשר בין המאבק לבין הקמת הממשלה החדשה. המאבקים החריפים ביותר שניהלה ההסתדרות בעבר היו דווקא כאשר המעריך היה בממשלה ושר האוצר היה נציג המעריך.

זאת ועוד, ככל הנושאים שעליהם מתנהל הפעם המאבק יש אחדות דעים מוחלטת בין כל הסיעות בהסתדרות, מחדש ועד הליכוד.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, אני קורא מעל במה זו למעסיקים ולנציגיהם, לממשלה ולראשי השירות

אני חייב להזכיר, שההסתדרות, בהנהגה הקיימת שלה, חתמה הסכם עם ממשלת ישראל ועם המעסיקים, ולפיו כל עובד נתן כ-30% משכרו לכל החיים, ויתר או על תוספת היוקר. ההסתדרות התחשבה במצב של המשק, וראינו שבלי ההסתדרות לא יכלה הממשלה לעצור את האינפלציה. יחד עצרנו את האינפלציה. היום, כשמדברים על 16% או 17% אינפלציה, אומרים שזה שיעור גבוה. בחודש שבו ניסינו לעצור ביחד את האינפלציה, היא עמדה על 27% בחודש אחד. לכן אני לא רואה שההסתדרות באה להכריז על שביתה כללית רק בשביל הכיף או מפני שזו ממשלת מעבר, וכאילו הנהגת ההסתדרות היא מערך והנהגת הממשלת המעבר היא ליכוד.

אקרא בפניכם מה החליט מטה המאבק של הוועד הפועל של ההסתדרות על סיכות המאבק. המאבק הנוכחי מתמקד בשלושה נושאים: שכר העובד, ביטול הפטורים ממס הכנסה לעובדים ותעסוקה.

מה הכעיה עם השכר? הכעיה היא בגובה השכר של העובד. ב-1 באפריל השנה פג תוקפם של הסכמי השכר במגזר הציבורי ובמגזר העסקי. המעסיקים, גם הציבוריים וגם הפרטיים, אינם מגלים נכונות לסיים את המשא-ומתן ולחתום על הסכמים חדשים. אם כן, מה צריכים לעשות נציגי העובדים? מ-1 באפריל עברו למעלה מחודשיים, ואנחנו נמצאים עכשיו כבר בחודש יוני, והדבר עלול להימשך עד יולי או אוגוסט.

יכול להיות שבגלל העלייה ההמונית ובגלל המצב במשק ההסתדרות תתבקש להתחשב ולא לדרוש שכר גבוה. זו דעתי האישית, ואני אומר זאת כאיש הסתדרות. זה מתקבל על הדעת. אבל לא לנהל כלל משא-ומתן? הרי העובדים ממישיכים לקבל משכורת, או מה בוער?

השמירה על השכר הריאלי נעשית על-ידי שני כלים שלובים: על-ידי הסכם תוספת היוקר, הנותן פיצוי חלקי על התייקרויות במשק, ועל-ידי הסכם השכר המשלים את הפיצוי. כאשר אחד משני מרכיבים אלה אינו מתעדכן, נשחק השכר. כל חודש שעובר בלי שנחתם בו הסכם שכר חדש, פירושו שחיקה והפסד כספי לעובדים, גם אם בסופו של דבר ייחתם הסכם שייתן פיצוי גם על העבר.

אדוני היושב-ראש, ידוע שהסכם תוספת היוקר — איך אמר שר האוצר דאז, שמעון פרס? — הוא הסכם טוב. אם זה הסכם טוב לממשלה, זה אומר שההסתדרות ונציגי העובדים יתרו כמובנים שלהם.

מדובר גם על ביטול פטורים ממס. למה הכוונה? הכוונה האמיתית היא לפגוע בשכרו של העובד. במסגרת חוק ההסדרים במשק, שהגיש האוצר באישור הכנסת יחד עם תצאי המדינה, יצטרך העובד בייצור לשלם מס הכנסה על הארוחות שהוא מקבל בזמן העבודה, וכל עובד יחויב במס הכנסה גם על השי לחג. וכמה זה שי לחג? — 100 שקל, 80 שקל, לעובד ולמשפחתו. הוא יהיה חייב במס גם על מתנות אחרות שהוא מקבל ממעסיקו, אפילו על הנחות שמקבל העובד על מוצרים של המפעל שבו הוא עובד, או על שירותים של החברה המעסיקה אותו.

אדוני היושב-ראש, שיעור האבטלה בישראל הוא גבוה, ומתקרב ל-10% מכוח העבודה. מספר דורשי העבודה בחודש שעבר היה גדול ב-25% לעומת אותו חודש שנה קודם לכן. אנכי, לדעתי מספרים אלה אינם מכיאים בחשבון את האבטלה בקרב העולים. כי אולי בשנה הראשונה משלמים להם בסכונות

אני שמחתי על כך שכשיתוף פעולה בין חברי כנסת מכל הסיעות — אני רוצה לשבח במיוחד את יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת שוחט, וחברים נוספים מסיעות המערך והליכוד ומסיעות אחרות — הצלחנו להעביר רפורמה חשובה עם ביטול הפטורים על-פי פקודת מס הכנסה. אין סיבה להסתדרות לזעוק בעניין זה, ואני מקווה שהמזכיר הכללי של ההסתדרות, חבר הכנסת קיסר, לא יכעס עלי אם אומר שביטול הפטורים לא נעשה בניגוד לדעתו; השתמשתי בכיטוי עדין.

הסיבה השלישית: פתיחת הייבוא. אומר שוב, אדוני היושב-ראש, כפי שאמרתי לא פעם אחת, שאם רוצים להכריא את המשק הישראלי ולהעלותו על בסיס איתן ועל מסלול של צמיחה, מוכרחים להפסיק להתנהג כפי שהתנהגו קיבוצים לפני 50 שנה — והיום הם כבר לא מתנהגים כך — שאת החלב בקיבוץ ישתו אך ורק מהפרות של אותו קיבוץ, את הביצים יאכלו רק מהתרנגולות של אותו קיבוץ, את הירקות יאכלו רק מהירקות שמגדלים חברי אותו קיבוץ, כך ניהלו אוטרקיות לפני שנים רבות. העולם המתקדם הוא עולם פתוח; אתה מייצר מה שאתה יכול לייצר עם יתרון ולמכור בחוץ, ואתה מייבא כלי בושח מה שכראי לייבא מבחוץ. אם ננסה לייצר את הכול כחול-לבן, שום דבר לא ייוצר היטב ולא נוכל לייצר את הדברים שצריך ואפשר להתמחות בהם. לכן אינני נבהל מייבוא של מוצרים, שזול יותר לקנות אותם בחוץ-לארץ מאשר לייצר אותם בארץ, באשר אין מיוחדות ואין חשיבות לייצורם כאן.

נואף מסאלחה (המערך):
אבל זה גורם לאבטלה.

שר המשפטים ד' מרידור:
חבר הכנסת מסאלחה, זה אולי גורם לאבטלה בטווח הקצר, אבל בטווח הארוך, אם אנחנו רוצים שלא תהיה אבטלה, אנחנו צריכים שתהיה צמיחה במשק, אם אנחנו רוצים צמיחה במשק, צריך שהמשק ייצא יותר. אם רוצים שהמשק ייצא, צריך להתמחות באותם שטחים שאפשר לייצר בהם, ולא בשטחים שאתה צריך לשלם הון תועפות כדי לייצר בארץ, במקום לקנות אותם בחצי מחיר בחוץ-לארץ.

לכן הפתיחה של המשק טובה, וגם מחויבת מכוח הסכמים עם השוק האירופי המשותף, בעיקר לקראת שנת 1992, והסכמים עם ארצות-הברית ועם כל העולם, שאנחנו רוצים להיכנס לחוכו ברגל ימין, בדרך מוצלחת, ויש לנו אפשרות כזאת.

עוד הערה אחת. חבר הכנסת מסאלחה הזכיר את הוויתור על חלק מהשכר, 30%, בתודש יוני או יולי 1985. היה ויתור רגעי או חורשי או דר-חודשי. מי שיסתכל על טבלאות השכר יראה איך השכר עלה חצי שנה לאחר מכן לרמתו הקודמת.

נואף מסאלחה (המערך):
לא חצי שנה, שנתיים.

שר המשפטים ד' מרידור:
נדמה לי שאחרי חצי שנה הוא הגיע לרמתו הקודמת. מכל מקום, צריך להבין: היום יש לנו אבטלה במשק, אבטלה גבוהה מדי, למעלה מ-9%. אנחנו רוצים לרדת לאבטלה שהיתה לנו, 6%, אולי פחות. יש כלל בסיסי בתורת הכלכלה: יותר שכר לעובד — יותר אבטלה. אם תהיה עלייה בשכר, פירוש הדבר שאפשר להעסיק פחות עובדים כאותו מפעל, אם העובדים יסכימו שלא לדרוש עליות שכר — ואגב, אני מוכרח לומר שהסכימו במידה רבה, במפעלים לא מעטים, שלא לדרוש עליות שכר — אז יש סיכוי שהאבטלה לא תהיה גדולה כל כך.

הציבורי, שיתחילו במשא-ומתן עם ההסתדרות, ובוודאי נוכל למנוע את השביתה.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני חייב לקרוא להבהרה-הצהרה של השר המוצע לתפקיד שר האוצר, המכהן כשר בממשלה. השר מודעי, שהוא שר בממשלה ומועמד לתפקיד שר האוצר, דיבר על המלחמה הגדולה בהסתדרות, איך הוא מבטל על אפה ועל חמתה את ההצמדה במשק. בזאת הוא רואה את ייעודו. הוא יודע כי לשם כך יהיה עליו לשבור את ההסתדרות. במדינה הזאת כולם יודעים לשבור, אחר-כך צריך לתקן. בלי הצמדה יקרו קופות הגמל של כל פועלי ישראל. אבל מודעי אמר שאין ברירה, את האינפלציה אפשר להוריד רק על-ידי ביטול כלל ההצמדות למָדָן, לרבות תוספת היוקר. אדוני השר יודע כמה יתרה ההסתדרות בנושא תוספת היוקר — בסך הכול היא אינה מקבלת מחצית מהיוקר, אם אתה לוקח זאת בחישוב שנתי — אפילו במחיר פגיעה בשכר. העובדה שהמערך באפוזיציה, מנתח מודעי, חאפשר לו לעשות כרצונו. גם שמיר לא יוכל להתנגד, כי בלי סיעתו של מודעי אין לשמיר ממשלה. ביטול תוספת היוקר וביטול כל הסדרי ההצמדה — אלה הן המטרות של מודעי בתפקיד שר האוצר.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, ההסתדרות בוודאי לא תיתן לממשלה — זה לא איום — לא לממשלה ולא לשר מודעי ולא למישהו אחר לשבור את ההסתדרות, ולא לשחוק את שכר העובדים.

הי"ר מ' וירשובסקי:
תודה לחבר הכנסת מסאלחה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:
אדוני היושב-ראש, גברתי ורבותי חברי הכנסת, השביתה שרוצה ההסתדרות לקיים בעוד זמן-מה היא שביתה מיותרת, שביתה מוזיקה למשק, שביתה שאין לה כל טעם ואין לה כל הצדקה.

ההסתדרות נקראת על-ידנו לקיים משא-ומתן על הסכמי שכר חדשים. מתנהלות שיחות, אין צורך ללוות אותן באמצעים כוחניים. הממשלה אימצה את דוח ועדת פרופסור זוסמן. אנחנו רוצים להגיע להסכמי שכר חדשים ולשינויים מבניים בשירות הציבורי על-פי דוח זה. אנחנו חושבים שהוא טוב והוא מביא לשינויים חשובים.

ההסתדרות נקראת לבוא למשא-ומתן דחוף, משא-ומתן רצוף, משא-ומתן עם כוונות טובות, כדי להגיע להסכם שכר ולהגיע לאותם שינויים, שנדמה לי שאם נלך בהם נשפר את השירות הציבורי ויטב בגללם גם לעובדים.

מהן הסיבות שהעלתה ההסתדרות בהודעת הפומביות שלה? ראשית, אי-סיום המשא-ומתן עם המעסיקים בסקטור הציבורי. אם המשא-ומתן לא מתקדם בקצב הנדרש, האשמה בכך איננה רובצת לפתחם של המעסיקים וגם לא לפתחה של הממשלה. ההסתדרות צריכה, בכל הכבוד, להראות יותר נכונות להגיע להסכם מהיר וטוב, עם אומץ-לב, כפי שציינתי קודם לכן.

הסיבה השנייה שהועלתה: ביטול הפטורים במסגרת הרפורמה. כן, ביטול פטורים במסגרת הרפורמה, ביטולו פטורים מעטים מדי, צריך לבטל פטורים נוספים. לא אחזור כאן להסביר את הרציונל של ביטול הפטורים, מדוע צריך להגיע להרחבת כסיס המס, מדוע צריך לבטל עיוותים, מדוע צריך לבטל פיקציות.

אני מבקש שהמוזכרות תצלצל לפני ההצבעה.

כבוד השר, אני חושב שהכלל צריך להיות שכר הוגן לעובד, באמת בתמורה להגדלת הפריון ועם תנאי של הקטנת עלות הוצאות ייצור, וגם זה חלק שהממשלה שולטת עליו.

על כן אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת הלפרט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת הלפרט, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הכספים?

נואף מסאלחה (המערך):

אולי אפשר להעביר את ההצעות לוועדת הכלכלה?

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת הלפרט, אתה מוכן שההצעה תועבר לוועדת הכלכלה?

שמאל הלפרט (אגודת ישראל):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מסאלחה, אני מבין שאתה מסכים שההצעה תועבר לוועדת הכלכלה.

נואף מסאלחה (המערך):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש הצעה אחת שהוצע להסירה והצעה אחת ללא התנגדות. אני חייב להצביע בנפרד. אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת הלפרט. מי בעד ההצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת הלפרט לוועדת הכלכלה? זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 3

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום — 6

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ש' הלפרט בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בקולותיהם של שישה נגד שלושה הוסרה הצעתו של חבר הכנסת הלפרט מסדר-היום. אנחנו ניגשים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת מסאלחה. זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 11

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת נ' מסאלחה לוועדת הכלכלה נתקבלה.

שמעון שטרית (המערך):
גם כאשר יש עלייה בפריון?

שר המשפטים ד' מרידור:
חבר הכנסת שטרית, מייד אניע לזה.

אני אינני רוצה בשום אופן שהמשק שלנו יתבסס על עובדים ששכרם נמוך. למה? מפני שעובדים ששכרם נמוך מקבלים שכר גבוה מאוד יחסית לעובדים במדינות אחרות שעושים אותה עבודה, עבודה פשוטה, לא מתוחכמת, ויכולים להתחרות אתנו ולנצח אותנו בתחרות בחוץ-לארץ. אנחנו דווקא צריכים לבנות אותן תעשיות שבהן השכר יהיה בסוף יותר גבוה. איך? עליידי תפוקה, עליית תפוקה, עלייה בפריון. אם יש עלייה בפריון יש הצדקה לתוספת שכר. אם יש עלייה בתפוקה יש תוספת שכר מוצדקת. אם אין עלייה כזאת, אם נגדיל את עלות המפעל עליידי תוספת שכר, מאין יילקח הכסף לכיסוי העלות הזאת?

לכן היית שמה אילו נתנה ההסתדרות יד לממשלה ולמעסיקים, קודם כול למעסיקים, לא לדרוש תוספת שכר באין פריון, לדאוג לגידול פריון אמיתי, לגידול במכירות המפעל, שהוא ולא אחר המקור שממנו תצמח כסופו של דבר התוספת לעובדים.

עניין אחרון — יש משא-ומתן במגזר הציבורי, 300,000 — 350,000 עובדים. עם כל הכבוד, האם מוצדק להשביח 1.4 מיליון עובדים בייצור, בשירותים, מפני שבמגזר הציבורי לא הגיעו להסכם? האם נכון הדבר היום במשק שלנו במצב שאנחנו נמצאים בו?

אני קורא להסתדרות ללכת יחד אתנו — אין פה ניגוד אינטרסים אמיתי — כדי להביא את המשק ואת השירות הציבורי לבסיס נכון יותר, כלכלי יותר, לרווחת העובדים, לרווחת הכלכלה, בשביל המדינה כולה.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, שהנושא יועבר לדיון בוועדת הכספים של הכנסת. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הצעה אחרת לחבר הכנסת חגי מירום, במסגרת של דקה.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת הלפרט מסדר-היום. השביתה כ-14 ביוני היא שביתה של יום אחד. כל שביתה, כבוד השר, גורמת נזק כלשהו למשק, אך יש ממנה ציפיות לקידום תהליכים שהם תקועים ואינם מתקדמים. הסכמי שכר, כבוד השר, הם לב לבה של הפעולה ההסתדרותית ושל האיגוד המקצועי, וזה מובן דיו, שכשהם לא מתקדמים יש מעשה של שביתה. זו זכות של זכויות ומקונות.

לעניין סיום המשא-ומתן עם המעסיקים בסקטור הציבורי, לפי דעתי, כבוד השר, האשם רובץ לפתחם של המעסיקים קודם כול, וגם חלקה של הממשלה לא ייגרע מזה. בעניין ביטול פטורים במסגרת רפורמה, נכון שעשינו טוב שהלכנו לביטול חלק מהפטורים, אבל אני רוצה להזכירך, כבוד השר, את המגמה של תוספת פטורים כפי שהשתקפה, למשל, בנושא של שכר דירה בתקופה האחרונה.

כבוד השר, פתיחת ייבוא באופן בלתי מבוקר כבר הוכיחה את עצמה בימי השר דאז ארליך, וזיכרוננו לברכה, ואני לא מציע שבתקופת אבטלה, כאשר העניין כה רגיש, נתייחס למשק הזה כאל משק חופשי ופתוח.

חברת כ"ט, ישיבה קפ"ד, י"ג בסיוון התש"ן (6 ביוני 1990)
— הצעות לסדר-היום —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין, חברי הכנסת, כי כזה הם סדר-היום לשבוע הזה.
הישיבה הבאה תתקיים כיום ב' י"ח בסיוון התש"ן, 11 ביוני
1990. ישיבה זו נעולה.

ברוב של 11, ללא התנגדות וללא נמנעים, הועברה הצעתו
של חבר הכנסת גואף מסאלחה לוועדת הכלכלה כהצעת השר
מרידור.

הישיבה ננעלה בשעה 16:30.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קפ"ב — קפ"ד

- א. שאלות בעל-פה.
 ב. שאלות ותשובות.
 ג. סקירת השר לענייני תרות על פעולות משרדו.
 ד. הצעת חוק מס הכנסה (פטור ממס על הכנסה מהשכרת דירת מגורים) (הוראת שעה), התש"ן—1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 ה. תפקודו של מגן-דוד-אדום — הצעת חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו.
 ו. אשפוז חולים סיעודיים — הצעות חברי הכנסת י' צבן, רן כהן, ש' ארבלי-אלמוזלינו.
 ז. הצעות לסדר-היום.
 ח. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 24), התש"ן—1990 (קריאה ראשונה).
 ט. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23), התש"ן—1990 (קריאה ראשונה).
 י. השפעת התקשורת על תפקוד הכנסת — הצעת חבר הצעת חוק "צידון".
 יא. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 23), התש"ן—1990 (קריאה ראשונה).
 יב. הצעת חוק העיסוק באופטומטריה, התש"ן—1990 (קריאה ראשונה).
 יג. הצעת חוק הרופאים הווטרינרים, התש"ן—1990 (קריאה ראשונה).
 יד. הצעת חוק המועצה לייצור ולשיווק של ירקות (תיקון מס' 5), התש"ן—1990 (קריאה ראשונה).
 טו. הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 4), התש"ן—1990 (קריאה ראשונה).
 טז. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 22), התשמ"ח—1988 (קריאה ראשונה).
 יז. הצעת חוק השוואת זכויות הצבעה בתאגידים בנקאיים (הוראת שעה), התש"ן—1990 (קריאה ראשונה).
 יח. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן—1990 (קריאה ראשונה).
 יט. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 27), התש"ן—1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 כ. הצעת חוק רישום ציוד וגיוסו לצבא-הגנה לישראל (תיקון), התש"ן—1990 (קריאה ראשונה).
 כא. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התשמ"ט—1989 (קריאה ראשונה).
 כב. קריאה למדינות העולם לעגן בחוק מניעת הפצת דעות המכחישות את השואה — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
 כג. גילויי אנטישמיות בכרית-המועצות והכאת יהודים — הצעות חברי הכנסת ש' דיין, י' שריד, י' צידון, ח' אורון, א' העצני, ח' פורת, ש' שטרית, י' שגיא, א' רביץ וא' מזרחי.
 כד. הכרזת הרב רוזן כי על היהודים לעזוב את רומניה — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
 כה. עבריינותם של ערכים מיהודה, שומרון וחבל-עזה בתחום ה"קו הירוק" — הצעת חבר הכנסת או' לין.
 כו. החלטת מועצת המנהלים של חברת החשמל למקם תחנת כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו.
 כז. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום — הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ע' פרץ וא' גמליאל.
 כח. רצח חושב אריאל — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, י' שריד, ע' סולודר, צ' הנגבי, יצ' לוי, ש' דיין ור' איתן.
 כט. התקפות יהודים על ערכים ועל נבחרי ציבור — הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, ח' טובי, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי, ע' דראושה.
 ל. תנאי העבודה במפעל "סקסטיל-דימונה" — הצעת חבר הכנסת א' כן-מנחם.
 לא. הדרוזים בישראל — הצעות חברי הכנסת ש' ארבלי-אלמוזלינו, ע' עלי וא' רובינשטיין.
 לב. רמת החינוך והחוויה הלימודית במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
 לג. מוסדות להשכלה גבוהה — הצעת חבר הכנסת ש' שטרית.
 לד. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו.
 לה. חביעה ציבורית לשינוי שיטת הממשל בישראל — הצעת חבר הכנסת ח' מירום.
 לו. היערכות הממשלה לקליטת העלייה.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קפ"ב וקפ"ד

- 552—562. ניסיון הפיגוע בחוף ניצנים והפיגוע בשוק מחנה-יהודה — הצעות חברי הכנסת ג' כהן, ח' אורון, מ' נפאע, ע' פרץ, ר' זאבי, צ' הנגבי, א' פורז, ר' איתן, י' ביבי, ש' דיין וצ' ביטון.
 563. פיטורי עובדים ברפא"ל — הצעת חברת הכנסת א' נמיר.
 564. התגברות האבטלה לנוכח העלייה — הצעת חברת הכנסת כ' כן-אליעזר.

565. פיטורי עובדים ב"תדיראן" — הצעת חבר הכנסת י' החלטת ההסתדרות להשביח את המשק בשבוע הבא — הצעות חברי הכנסת ש' הלפרט ונ' שמאי. מסאלחה.

ג. הצעת חוק מס הכנסה (פטור ממס על הכנסה מהשכרת דירת מגורים) (הוראת שעה).

התש"ן — 1990

1. הגדרות

בחוק זה —

בחתימת ידו של השוכר המאשר כי הדירה משמשת לו למגורים בלבד.

4. תיאום

הסכום הקבוע בסעיף 2 יתואם בחחילת כל רבעון, ולראשונה ביום ח' בתמוז התש"ן (1 ביולי 1990), לפי שיעור עליית המדר ברבעון הקודם, ויעוגל לסכום הקרוב, שהוא מכפלה של 10 שקלים חדשים.

5. סייג לתחולה

מי שקיבל הטבה לפי חוק זה, לא יחולו לגביו תקנות מס הכנסה (שיעור פחת לדירה מושכרת למגורים), התשמ"ט — 1989.²

6. ביצוע

שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה.

7. תחילה ותחולה

הוראות חוק זה יחולו לגבי הכנסה מדמי שכירות, שנתקבלה לאחר קבלת חוק זה בכנסת, כשל התקופה שתחילתה ביום ח' בתמוז התש"ן (1 ביולי 1990) וסיומה ביום כ"ד בטבת התשנ"ב (31 בדצמבר 1991).

(1) תהא לכל מונח המשמעות שיש לו בפקודת מס הכנסה¹ (להלן — הפקודה);

(2) "דירת מגורים" — דירה או חלק מדירה המשמשת למגורים, למעט דירה הרשומה או שיש לרושמה בפקסים שחייבים לנהל לגבי הכנסת המשכיר מעסק;

(3) "דמי שכירות" — דמי שכירות מהשכרת דירת מגורים אחת או יותר לשוכר שהוא יחיד.

2. פטור

יחיד שהיתה לו בשנת המס הכנסה של דמי שכירות, יהא פטור ממס על הכנסה זו, ובלבד שלא היתה לו הכנסה של דמי שכירות בסכום כולל העולה על 2,600 שקלים חדשים בשל חודש השכרה כלשהו בשנת המס; לעניין סעיף זה יראו כהכנסת היחיד גם הכנסה של דמי שכירות של בן זוג המתגורר עמו או של ילדו שעד גיל שמונה-עשרה.

3. תנאי לפטור

הפטור לפי סעיף 2 יחול רק אם בידי המשכיר מסמך

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120; ס"ח התש"ן, עמ' 137.
² ק"ת התשמ"ט, עמ' 1389.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 2

חבר הכנסת ש' שטרית מציע:

במקום "2,600" יבוא "1,800".

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

במקום "2,600" יבוא "1,600".

חבר הכנסת מ' פרוש מציע:

הסיפא המתחיל במלה "ובלבד" — יימחק.

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

במקום "2,600" יבוא "10".

לחלופין

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

במקום "2,600" יבוא "1,600".

חברת הכנסת ש' אלוני מציעה:

במקום "2,600" יבוא "1,600".

לשם החוק

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

במקום "דירת מגורים" יבוא "דירה למגורים".

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

במקום "מהשכרת דירת מגורים" יבוא "של 31,200 ש"ח לשנה".

לסעיף 1

חברי הכנסת ח' רמון, א' וינשטיין ומ' פרוש מציעים:

בפסקה (3), במקום "דירת מגורים אחת או יותר" יבוא "לא יותר משתי דירות מגורים".

חברי הכנסת מ' איתן ור' ריבלין מציעים:

בפסקה (2), אחרי "למגורים" יבוא "בלבד".

חברת הכנסת ש' אלוני מציעה:

בפסקה (3), במקום "דירת מגורים אחת או יותר" יבוא: "לא יותר משתי דירות מגורים".

לסעיף 3

חבר הכנסת א' וינשטיין מציע:

הסעיף ינוסח כך:

"3. ראייה

מסמך כחתימת ידו של השוכר המאשר כי הדירה משמשת לו למגורים בלבד יהיה ראייה לתוכנו."

חברי הכנסת ח' רמון וח' אורון מציעים:

במקום הסיפא המתחיל במלה "אם" יבוא "אם המשכיר דיווח על השכרת הדירה לפקיד השומה".

חברי הכנסת מ' איתן, י' גולדברג, ר' ריבלין וד' תיכון מציעים: הסעיף יימחק, והסעיפים שלאחריו ימוספרו לפי זה.

ד. הצעת חוק ניירות ערך (הוראת שעה) (תיקון), התש"ן — 1990

(2) בסעיף קטן (ב), בסופו יבוא "שינוי כאמור יפורסם בדרך שבה מתפרסמים תקנון הבורסה ותיקון לתקנון הבורסה כאמור בסעיף 49 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח — 1968".

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום ד' בסיוון התש"ן (31 במאי 1990).

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק ניירות ערך (הוראת שעה), התש"ן — 1989

(1) בסעיף קטן (א), במקום "ד' בסיוון התש"ן (31 במאי 1990)" יבוא "ט' באב התש"ן (31 ביולי 1990)";

1 ס"ח התש"ן, עמ' 14.
2 ס"ח התשכ"ח, עמ' 234.

הסתייגות לחוק הנ"ל

לשם החוק

חברי הכנסת א' וינשטיין, ש' שטרית וד' תיכון מציעים: במקום "(תיקון)" יבוא "(תיקון מס' 1)".

ה. הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון מס' 18), התש"ן — 1990

כריחתו של חוזה ליצירת יחסי עובד ומעביד, כתובענה שעילתה בחוזה כאמור לפני שנוצרו יחסי עובד ומעביד או לאחר שנסתיימו יחסים כאמור, או כתובענה שעילתה בקבלת אדם לעבודה או באי-קבלתו;

(2) כפסקה (2), במקום הקטע המתחיל במלים "בין כמשמעותו" ומסתיים בציון "השי"ז — 1957" יבוא "או הסדר קיבוצי אחר", ובמקום "ממנו" יבוא "מהם".

5. תיקון סעיף 25

בסעיף 25 (1) לחוק העיקרי, במקום הקטע המתחיל במלים "בין כמשמעותו" והמסתיים בציון "תשי"ז — 1957" יבוא "או הסדר קיבוצי אחר", ובמקום "ממנו" יבוא "מהם".

6. תיקון סעיף 26

בסעיף 26 (א) לחוק העיקרי, תימחקנה המלים "בגוף ההחלטה או" ואחרי המלים "או סגנו" יבוא "או שופט של בית-הדין הארצי שנתמנה לכך על-ידי הנשיא".

7. תיקון סעיף 28

בסעיף 28 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "וכן תהא לבית-הדין סמכות ייחודית לדון כתובענה שעילתה כפסק של בוררות כאמור".

1. תיקון סעיף 5

האמור בסעיף 5 לחוק בית-הדין לעבודה, התשכ"ט — 1969¹ (להלן — החוק העיקרי) יוסמן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) נתפנה מקומו של נשיא בית-הדין הארצי וכל עוד הנשיא החדש לא התחיל לכהן, או נעדר הנשיא מן הארץ או שנבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו, ימלא סגן הנשיא את התפקידים המוטלים על הנשיא וישתמש בסמכויות הנתונות לו לפי כל חיקוק".

2. תיקון סעיף 6

בסעיף 6 לחוק העיקרי, בסופו יבוא: "וכבית-דין אזוירי שיש בו יותר משני שופטים, רשאי נשיא בית-הדין הארצי למנות, באותה דרך, סגן לשופט הראשי".

3. תיקון סעיף 19

בסעיף 19 לחוק העיקרי, אחרי "על ידי השופט הראשי" יבוא "או סגנו".

4. תיקון סעיף 24

בסעיף 24 (א) לחוק העיקרי —

(1) פסקה (א) תסומן (ב) ולפניה יבוא:

"(א) כתובענה שעילתה כמשא-ומתן לקראת

1 ס"ח התשכ"ט, עמ' 70; התשמ"ח, עמ' 42; התשמ"ט, עמ' 49.

8. החלפת סעיף 31

במקום סעיף 31 לחוק העיקרי, יבוא:

(2) דין פסק בורר לפי סעיף קטן זה, פרט לערעור, כדין פסק דין של בית-דין אזורי.

"31. דיון מהיר

(א) כתובענה כאמור בסעיף 24 (א) (1) או (3) לתשלום סכום שלא יעלה על הסכום שקבעו שר העבודה והרווחה ושר המשפטים ידון בית-דין אזורי בדרך של דיון מהיר על-פי הוראות סעיף זה; הסכום האמור יקבע על-ידי השרים בהתייעצות עם נשיא בית-הדין הארצי, עם ארגון העובדים המייצג את המספר הגדול ביותר של עובדים במדינה ועם ארגונים ארציים של מעבידים שלדעת השרים הם יציגים ונוגעים בדבר, ובאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

(1) שר המשפטים, בהסכמת שר העבודה והרווחה ונשיא בית-הדין הארצי, רשאי למנות, לתקופה ובתנאים שיקבע, שופט של בית-דין לעבודה שיצא לקצבה, שימלא תפקיד של שופט בית-הדין האזורי בדיון מהיר; כשבתו בדיון יהיו סמכויותיו של שופט שנתמנה כאמור כסמכויות שופט של בית-הדין לעבודה.

(ח) לענין סעיף זה, "בית-דין אזורי" — לרבות רשם של בית-הדין בענין שבתחום סמכותו.

9. תיקון חוק חופשה שנתית

בסעיף 30 לחוק חופשה שנתית, התשי"א — 1951³ —

- (1) בסעיף קטן (א), אחרי "בית-המשפט" יבוא "או בית-דין לעבודה";
- (2) בסעיף קטן (ב), אחרי "בית-המשפט" יבוא "או בית-דין לעבודה";
- (3) בסעיף קטן (ג), אחרי "בית-המשפט" יבוא "או בית-דין לעבודה".

10. תיקון חוק הביטוח הלאומי

בחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח — 1968⁴ —

- (1) בסעיף 64א, אחרי המלים "או סגנו" יבוא "או שופט של בית-הדין הארצי שנתמנה לכך על-ידי הנשיא".
- (2) בסעיף 127לד, אחרי המלים "או סגנו" יבוא "או שופט של בית-הדין הארצי שנתמנה לכך על-ידי הנשיא".
- (3) בסעיף 200א, אחרי המלים "או סגנו" יבוא "או שופט של בית-הדין הארצי שנתמנה לכך על ידי הנשיא".

11. תיקון חוק הנכים (תגמולים ושיקום)

בסעיף 26(ב) לחוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט — 1959 [נוסח משולב]⁵, במקום "שופט בית-משפט מחוזי או שופט של בית-משפט שלום" יבוא "שופט בית-משפט מחוזי, שופט בית-משפט שלום או שופט בית-דין לעבודה".

(ב) בדיון מהיר לא יהיה בית-הדין כפוף לסדרי הדין, והוא יפעל בדרך הנראית לו מועילה ביותר להכרעה צודקת ומהירה.

(ג) בדיון מהיר תהיה לבית-הדין האזורי סמכות לפסוק לדין או בהסכמת בעלי הדין — לפשרה.

(ד) פסק דין של בית-דין אזורי בדיון מהיר אינו נתון לערעור, אלא אם כן נשיא בית-הדין הארצי או סגנו או שופט של בית-הדין הארצי שנתמנה לכך על-ידי הנשיא נתנו לכך רשות.

(ה) בית-דין אזורי ושראי, בין מיוזמתו ובין לבקשת צד, להפסיק את הדיון המהיר בלי לפסוק בו, אם מצא כי נושא הדיון, הבעיות השנויות במחלוקת, או היקף הראיית הדרושות לבירור העניין אינן מאפשרות דיון מהיר או שמן הצדק להפסיק את הדיון המהיר בלי לפסוק בו. הופסק הדיון המהיר כאמור — ימשיך בית הדין האזורי לדון בתובענה בדרך הרגילה.

(ו) בית-דין אזורי ושראי, בהסכמת בעלי הדין, להעביר את הדיון בתובענה כאמור בסעיף קטן (א) לבורר שהסכים לדון בעניין בלי לקבל שכר; שופט או שופט ראשי בבית דין אזורי או סגנו, או רשם, הכול לפי העניין, רשאים לעשות כן אף בטרם החל הדיון לפני בית-הדין האזורי; הוראות חוק הבוררות, התשכ"ח — 1968², למעט סעיפים 23 עד 29 ו-31 עד 35 יחולו על בוררות לפי סעיף זה, ככל שהן נוגעות לעניין, אולם —

(1) כל מקום שנאמר בו "בית-המשפט" ייקרא כאילו נאמר "בית-דין אזורי לעבודה";

² ס"ח התשכ"ח, עמ' 184.
³ ס"ח התשי"א, עמ' 234.
⁴ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.
⁵ ס"ח התשי"ט, עמ' 276.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

"18א. דן יחיד

על אף האמור בסעיף 18 —

- (1) כתובענה שאינה סכסוך קיבוצי ידון בית-דין אזורי בהרכב של שופט דן יחיד;
- (2) על אף האמור בפסקה (1), רשאי שופט ראשי של בית-דין אזורי לקבוע, כי בתובענה

אחרי סעיף 2

חבר הכנסת א' פורז מציע:

אחרי סעיף 2 יבוא:

"3. הוספת סעיף 18א

אחרי סעיף 18 לחוק העיקרי יבוא:

חבר הכנסת רן כהן מציע:
אחרי פסקה (2) יבוא:

"(א2) בתובענה בין מעביד לוועד עובדים במקום עבודה פלוני בעניין קיומו, תחולתו, פירושו, ביצועו או הפרתו של הסכם קיבוצי מיוחד כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז—1957, או של הסדר קיבוצי אחר החלים באותו מקום עבודה, או בכל עניין אחר הנובע מהם או בעניין תחולתו, פירושו, ביצועו או הפרתו של כל דין, ובלבד שלא תוגש תובענה כאמור בידי ועד עובדים, אלא לאחר התייעצות עם ארגון העובדים שעם חבריו נמנה המספר הגדול ביותר של עובדים מאורגנים באותו מקום עבודה."

לסעיף 8

חבר הכנסת א' פרוז מציע:
למחוק את הסעיף.

לחלופין

חבר הכנסת א' פרוז מציע:

- (1) בסעיף קטן (ו), המלים "בלי לקבל שכר" — יימחקו.
- (2) בסעיף קטן (ז), המלים "של בית-דין לעבודה" והמלים "בריון מהיר" — יימחקו.

בעניין פלוני ידון בית-הדין בהרכב של שלושה, שהם השופט — והוא יהיה אב בית-הדין — ושני נציגי ציבור, האחד מנציגי העובדים והאחר מנציגי המעבידים;

(3) יראו את יתר הוראות חוק זה כמתוקנות ככל הנובע מהוראות סעיף זה."

והסעיפים שלאחריו ימוספרו לפי זה.

לסעיף 4

חבר הכנסת י' צבן מציע:

אחרי פסקה (2) יבוא:

"(א2) בתובענה בין מעביד לוועד עובדים במקום עבודה פלוני בעניין קיומו, תחולתו, פירושו, ביצועו או הפרתו של הסכם קיבוצי מיוחד כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז—1957, או של הסדר קיבוצי אחר החלים באותו מקום עבודה, או בכל עניין אחר הנובע מהם או בעניין תחולתו, פירושו, ביצועו או הפרתו של כל דין, ובלבד שלא תוגש תובענה כאמור בידי ועד עובדים, אלא לאחר התייעצות עם ארגון העובדים שעם חבריו נמנה המספר הגדול ביותר של עובדים מאורגנים באותו מקום עבודה; תחולתה של פסקה זו עד יום י"ח בסיון התשנ"א (31 במאי 1991)."

1. החלטת ועדת האתיקה מיום 16 במאי 1990 בעניין קובלנת מר בועז אפלכאום, יושב-ראש המועצה

להסדר ההימורים בספורט, וקובלנת העיתון "חדשות" נגד חבר הכנסת גדעון גדות

הכנסת גדות בתפקידו כיושב-ראש הדירקטוריון וזאת כאשר קיימת אפשרות לניגוד עניינים בין העיסוק הנוסף לבין תפקידו של חבר הכנסת גדות כחבר הכנסת. כמו כן יש בעסק נוסף זה, טוען העיתון "חדשות", משום חשש של ניצול לרעה או השגת יתרון או העדפה בשל היות מר גדות חבר הכנסת.

3. מר אפלכאום הסתפק במה שנאמר במכתבו, ואילו מר ארן, מנכ"ל חדשות, הופיע בפני הוועדה ופירט את טענותיו באריכות. חבר הכנסת גדות מצדו המציא לוועדה שתי חוות דעת משפטיות, שלפיהן אין פגם בעיסוקו הנוסף כיושב-ראש הדירקטוריון של מפעל הפיס. כן הופיע חבר הכנסת גדות בפני הוועדה והגיב על הטענות שהושמעו נגדו.

4. תחילה, לטענתו של מר אפלכאום כי חבר הכנסת גדות "לא רק שאיננו מונע עצמו מהשתתפות בכל מה שנוגע למועצה, אלא שהוא עוד מנהל מלחמת חורמה בהם" — חבר הכנסת גדות מאשר כי הוא, אכן, נוטל חלק בדיני ועדת הכספים לעניין המועצה להסדר ההימורים בספורט וזאת בשל הידע הרב שרכש בנושאים אלה ויכולתו לתרום ליעילות הדין ולאיכותו. ועוד על כך, פתק ששיגר אליו מר אפלכאום בתום הדיון שנערך בוועדת הכספים ביום 28 בנובמבר 1989: "הדברים שלך מצוינים, ואני הולך לקחת את הפרוטוקול ולנהוג על-פי הצעותיך אחת לאחת". אשר לניהול "מלחמת חורמה" נגד המועצה —

1. ביום 14 בנובמבר 1989, קבל מר בועז אפלכאום, יושב-ראש המועצה להסדר ההימורים בספורט, בפני ועדת האתיקה, נגד חבר הכנסת גדעון גדות, המשמש יושב-ראש הדירקטוריון של מפעל הפיס וגם חבר ועדת הכספים של הכנסת וועדת המשנה שלה לעניין הסדר ההימורים בספורט. לדברי מר אפלכאום, הרי חבר הכנסת גדות, המשמש יושב-ראש של תאגיד מתחרה למועצת ההימורים, לא זו בלבד שאיננו מונע עצמו מהשתתפות בכל מה שנוגע למועצה, אלא שהוא גם מנהל מלחמת חורמה בהם.

2. ביום 1 בינואר 1990 קבל העיתון "חדשות" בפני ועדת האתיקה נגד חבר הכנסת גדות על שהלה עוסק בעיסוק נוסף, דהיינו — יושב-ראש הדירקטוריון של מפעל הפיס, וזאת — לטענת העיתון — תוך הפרת הוראות סעיף 13א לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א—1951 (להלן — חוק החסינות). לטענת העיתון שני ראשים:

א. בתקופה שמיום 1 בספטמבר 1989, מועד שבו נכנס לתוקף האיסור הכולל על עיסוק, מכוח תיקון מס' 5 לחוק החסינות, ועד ליום 20 בדצמבר 1989, מועד שבו בוטל האיסור הכולל מכוח תיקון מס' 7 לחוק החסינות, כיהן חבר הכנסת גדות כיושב-ראש הדירקטוריון של מפעל הפיס ללא היתר על כך מוועדת ההיתרים.

ב. בתקופה שמיום 20 בדצמבר 1989 המשך חבר

- ג. לחבר הכנסת גדות אין "עניין אישי" כמשמעותו בכללים הנ"ל, בתפקידו כיושב-ראש מפעל הפיס, הן מפני שאין לו "הנאה חומרית" מכך, הן מפני שמפעל הפיס אינו "חבר בני אדם העוסק בפעילות המכוונת להשגת רווחים".
- ד. מכיוון שחבר הכנסת גדות הצהיר כי הוא לא יכהן כיושב-ראש ועדת המשנה לעניין הסדר ההימורים בספורט, סבורה הוועדה כי העמדת דרישה בפניו, לסייג את עצמו מעבר לכך, תפגע ביכולתו למלא את שליחותו בכנסת ותשלול מהכנסת, במידה בלתי סבירה, את הניצול של הידע והניסיון שהוא רכש והביא לכנסת. מעמדו של חבר הכנסת גדות במפעל הפיס גלוי וידוע לכול, ולא יהיה נעלם מוועדת הכספים בכואה לקבוע את חברי ועדת המשנה ומוועדת המשנה עצמה, אם תוקם כזו, בדונה בסוגיות המובאות לפניו.
- ה. הוועדה סבורה כי אכן מן הראוי שבמקרים דומים יימנעו חברי הכנסת מלמלא תפקידים של יושב-ראש ועדה או יושב-ראש ועדת משנה. כמו כן סבורה הוועדה, כי מן הראוי שחבר הכנסת יעשה כמיטב יכולתו כדי למנוע היווצרות רושם כלשהו של ניגוד עניינים בין תפקידו כחבר הוועדה ולבין תפקידיו הציבוריים האחרים.
- ו. החלטה זו תישלח לקובלים ולחבר הכנסת גדות, וכך תונח על שולחן הכנסת.
- ז. מר אפלבוואם, כאמור, לא הופיע בפני הוועדה ולא המציא, בכתב או בעל-פה, פרטים שמהם ניתן יהיה להסיק מסקנה כאמור.
5. אשר לטענה הראשונה של העיתון "חדשות", שלפיה עסק חבר הכנסת גדות בתקופה שבין 1 בספטמבר 1989 לבין 20 בדצמבר 1989, בעיסוק נוסף, ללא היתר מועצת ההיתרים: האיסור על עיסוק נוסף באותה תקופה חל רק על עיסוק בתמורה כספית או בתמורה חומרית אחרת. חבר הכנסת גדות אישר בפני הוועדה את אשר נכתב בתגובתו של עורך-הדין יוסף אלון לקובלנה, דהיינו — כי חבר הכנסת גדות איננו מקבל ולא קיבל תמורה כספית או תמורה חומרית אחרת ממפעל הפיס בגין תפקידו כיושב-ראש הדיריקטוריון. לפיכך, לא נזקק חבר הכנסת גדות להיתר מוועדת ההיתרים לגבי אותה תקופה.
6. אשר לשאלה הכללית של קיום אפשרות לניגוד עניינים, הגיעה הוועדה למסקנות האלה:
- א. רבים מחברי הכנסת מכהנים בה כשלוחיהם של גופים שונים או כנושאי תפקידים ציבוריים נוספים, כגון: מזכיר ההסתדרות, ראשי-רשות מקומיות וכו'.
- ב. כללי האתיקה אוסרים במפורש קיומו של ניגוד עניינים בין מילוי תפקידו של חבר הכנסת כחבר הכנסת, לבין עניינו האישי וזאת כאשר הגדרת עניין אישי מוציאה במפורש מכללה "עניין הנוגע לענף משקי שחבר הכנסת משתייך אליו" (ראה סעיף 5 לכללי האתיקה והגדרת "עניין אישי" בסעיף 1 לכללים).